

CEĻŠ

LAIKRAKSTS
RELIGIJAI
UN
GARA DZĪVEI

6.

NOVEMBRIS/DECEMBRIS

1938.

S a t u r s.

	Lpp.
Dievs svēti Latviju!	357
Pašu zemei — pašu arājs	357
Mūsu solījums Latvijai	359
Prof. K. Kundziņš — Kristības sakraments evaņģeliskā izpratnē	360
Vec. doc. Alb. Freijs — Prof. Dr. theol. hon. c. Voldemāra Maldoņa zinātniskā darbība	368
Stud. theol. J. Bērziņš — Fricis Bārda reliģiskā skatījumā	377
A. Veinbergs — Vidzemes sinodes darbs latviešu dziesmu grāmatas jautājumā 19. gadsimtenī	384
Stud. theol. V. Grāvītis — Aizkapa dzīve latviešu tautas tradīcijās Iekšmisijas inspektors P. Detlavs — Iekšmisijas izveidošanās un uzdevumi	391 407
Skola un pedagoģija:	
Konspekts ticības mācības stundai II pamatskolas klasē	411
Grāmatu apskats:	
R. Bērziņš-Valdēss un S. Vidbergs — Latvija 20 gados (Alb. Freijs) 415. Ernests Brastiņš — Samulsuma pārspēšana (Prof. Vold. Maldonis) 416. Piezīmes pie R. Skrābāna recenzijas (L. Ausējs) 419. Atbilde uz L. Ausēja kga piezīmēm (R. Skrābāns) 421. Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām (Alb. F., E. F.) 422. Piemīņas raksti prof. Dr. A. Bulmerinkam (F. Treus)	427
Kronika:	
Latvija	431
Ārzemes	433

»CEĻŠ«

Lalkraksts reliģijai un gara dzīvei.

Atbildīgais redaktors: Vec. doc. Dr. Alb. Freijs.

Redakcijas koleģija: prof. Dr. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonis, prof. Dr. L. Bērziņš, māc. G. Šaurums, māc. P. Detlavs.

Redakcijas adrese: Rīgā, Cēsu ielā 12, dz. 1. Tālr. 95248.

Ekspedīcija: Rīgā, Vaļņu ielā 27. Tālr. 32885.

Abonēšanas maksa:

Par 1 gadu ar piesūtišanu . . . . . Ls 4,—

Atsevišķa burtnīca . . . . . „ 0,80

Abonēšanas maksa iemaksājama Ev.-Lut. Baznīcas grāmatnīcas tek. rēķinā 867.

Abonēšanu pieņem visās pasta nodaļās un arī draudžu mācītāji.

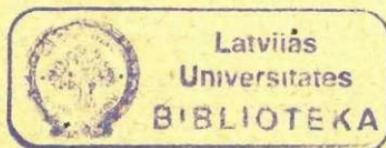
CEĻŠ

laikraksts reliģijai un gara dzīvei.

IV gads.

Redaktors: vec. doc. Dr. **A. Freijs.**

Redakcijas koleģija: prof. Dr. **K. Kundziņš**, prof. Dr. **V. Maldonis**,
prof. Dr. **L. Bērziņš**, māc. **G. Šaurums**, māc.
P. Detlavs.

1938.

I Vispārīgi raksti.

Bērziņš, L., prof., Pļaujamos svētkos	285
Bērziņš, J., st. theol., Vēl reiz par dzejnieku Medeni un dievturību	179
— Dzejnieks Fricis Bārda reliģiskā skatījumā 235, 303,	377
Biezais, H., Mūsu baznīca un tagadnes intelīģence	109
Detlavs, P., Iekšmisijas inspektors, Iekšmisijas izveidošanās un uzdevumi	407
Freijs, Alb., doc., Maija svētki	67
— Prof. Dr. theol. hon. c. Voldemāra Maldoņa zinātniskā darbība	368
Grāvītis, V., stud. theol., Aizkaņa dzīve latviešu tautas tradi- cijās 12, 92, 242, 314,	391
Grīnbergs, T., arķibiskaps, Dievības svētie dziļumi	141
Headlam, Arthur C., The Churches of Latvia and Estonia and the Church of England	146
Hedlems, Arturs C., Latvijas un Igaunijas baznīcas un Anglijas baznīca	149
Indriksons, A., māc., Anglikāņu teoloģija tagadnē	169
Klepers, A., cand. hist., Zonntāgs kā ģeneralsuperintendentu-admi- nistrators	34
Kundziņš, K., prof., Esi sveicināts krusts!	65
— Kristības sakraments evaņģēliskā izpratnē	360
Ķiploks, E., Prāvesta Dr. K. Kundziņa studiju gadi	79
Maldonis, V., prof., Evaņģēlisku baznīcu ekumeniskās tieksmes	152
Mūsu solījums Latvijai	359
Pašu zemei — pašu arājs	357
Prauliņš, E., Kristīgā mīlestība 29,	107
Rezevskis, J., prof., Triju jauderībnieku piemiņai	295
Rībelings, A., (André Riebeling) Zviedrijas sociālā kristietība	252
Rozentāls, J., māc., Jūdaisms, hellēnisms, kristietība 5,	83
Rumba, Edg., doc., Tuvināšanās ar Anglijas baznīcu	159
— Sarunas ar Anglijas baznīcas pārstāvjiem 228,	288
Saurums, G., māc., Cilvēku dzīves uzdevums	2
Treicis, Arvids, Prāvests Dr. Kārlis Kundziņš	69
Ulmanis, K., Prezidents, Vienībā spēks	1
Veinbergs, A., Vidzemes sinodes darbs latviešu dziesmu grāmatas jautājumā 19. gadsimtenī 22, 309,	384
Vienības apliecinājums	213
Žilka, F., prof., Kolektīvās sociālās kristietības izpratnes pamati Jaunajā derībā	215

II Skola un pedagoģija.

Brencis, P., māc., Ticības mācības stunda komercskolas 3. klasē: Jēzus mācība par Dieva valstību	117
Freija, Erna, Bērnu un jaunatnes literatūra 40,	119
Kasars, Bernhards, cand. theol., Ticības mācības stunda pamat- skolas 2. klasē	256

Ķīsis, E., Ticības mācības stunda 5. pamatskolas klasē: Līdzība par sējēju	46
Rezevskis, J., prof., Prof. Dr. Kārļa Kundziņa pedagoģiskā darbība	184
Stegere, E., Dažas atziņas ticības mācības pasniegšanā	187
Zicāns, E., prof., Rokas grāmata ticības mācības skolotājiem	328
(Zicāns, E., prof.), Konspekts ticības mācības stundai 2. pamatskolas klasē	411

III Grāmatu apskats.

L. Ādamovičs — Kristīgās baznīcas vēsture (E. Ķiploks), 51. Adolf Wichmann — Für den Alltag des junge Theologen (R. Skrābāns), 52. Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām (Alb. F.), 56. Prof. Dr. V. Maldonis — Praktiskā kristietība (L. Ādamovičs), 121. Prof. Dr. lic. I. Bencingers — Israēļa literatūras vēsture (F. Treus), 123. J. Kārklīš — Legendarā un modernā Palestīna (K. Kundziņš), 126. Āronu Matīss — Manas dzīves atmiņu grāmata (Alb. Freijs), 127. Trīs grāmatas par cilvēku (R. Skrābāns), 128. Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām (Alb. F.), 132. Kyrios (E. Ķiploks), 135. Dziesmu grāmatas pielikums (Prof. L. Ādamovičs), 192. Doc. Alb. Freijs — Annas Brigaderes reliģiskās un etiskās atziņas (Prof. V. Maldonis), 196. Doc. Alb. Freijs — Ķimenes grāmata (Prof. V. Maldonis), 199. Romans Vanags — Gaismai pretī (Jānis Rudzītis), 200. Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām (Br. J.), 201. Divas ārzemju grāmatas par cilvēku (Ģ. Alksne), 204. Dziesmu grāmatas pielikums (Prof. L. Ādamovičs), 263. Longins Ausejs — Grāmata par laulību (R. Skrābāns), 271. Prof. St. Kolbuševskis — Poļu literatūra viduslaikos un renesansē (E. Ķiploks), 272. Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām (Alb. F.), 274. Leonhard Fendt — Grundriss der Praktischen Theologie für Studenten und Kandidaten (E. Rumba), 279. Degsme (Alb. Freijs), 336. J. Auškāps — Zinātnei un Tēvijai (R. Skrābāns), 337. Fr. Bārda — Kopoti raksti I (Alb. Freijs), 338. Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām (Br. J.; E. F.; A. F.), 340. Divas grāmatas reliģijas filozofijā (H. Biezais), 344. Walther Köhler — Dogmengeschichte (E. Ķiploks), 347. The Hibbert Journal (K. Kundziņš), 347. Grāmatas par ekumeniskajām sanāksmēm (E. Rumba), 349. Latvija 20 gados (Alb. Freijs), 415. Ernests Brastiņš — Samulsuma pārspēšana (Prof. Vold. Maldonis), 416. Piezīmes pie R. Skrābāna recenzijas (L. Ausejs), 419. Atbilde uz L. Ausēja kga piezīmēm (R. Skrābāns), 421. Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām (Br. J.; Alb. F.; E. F.). Piemiņas raksti prof. Dr. A. Bulmerinkam (F. Treus), 427.

IV Kronika.

60, 136, 207, 281, 351, 431.

Dievs, svētī Latviju!

*Dievs, svētī Latviju,
Mūs' dārgo tēviju,
Svētī jel Latviju,
Ak svētī jel to!*

*Kur latvju meitas zied,
Kur latvju dēli dzied,
Laid mums tur laimē diēt,
Mūs' Latvijā!*

Pašu zemei — pašu arājs.

Kongresa namā š. g. 2. novembrī sanāca mūsu četru saimniecisko kameru kopsapulce. Tajā ieradās Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis un teica plašu runu, norādot:

1. Jāaptur lauku darba roku ieplūšana citās ražošanas nozarēs.

2. Racionalizācijas gaitā lauksaimniecībai nepieciešamas mašīnas.

Lauksaimnieks mašīnas ir pircis, pērk un pirsks vēl. Ir viena otra māja, kas ir 20.000 latu vērtēta, bet lauksaimnieks nopērk mašīnu, kas viena pati maksā 4 vai 5000 latu. Sakiet, bet cik ir tādu fabrikantu, akciju sabiedrību, kurām kapitāls miljons latu un kas nopērk vienu mašīnu par 250.000 latu.

3. Mašīnas jāieved un jāizgatavo tādā skaitā, lai nepie-trūkst, kaut arī fabrikām būtu jāstrādā dienu un nakti. Citu

zemju valdības ir pavēlējušas lielgabalu fabrikām to darīt. Mums te tādu fabriku nav. Bet lauksaimniecības mašīnas mums mūsu apstākļos, mūsu dzīvē ir tikpat svarīgas, kā lielgabali.

4. Ir izrādījies par labu, ka pastāvīgos laukstrādniekus ieskaita slimo kasē. Tas pats attiecinams uz saimnieka vai saimnieces radniekiem, dēliem, meitām, brāļiem, māsām, ja tie nodarbināti saimniecībā normala laukstrādnieku skaita robežās, un ja viņi patiešām aizpilda sveša strādnieka vietu.

5. Nomnieku vietā jāstājas pašiem saimniekiem. Tā darba darītājos nāktu klāt 20.000 lauku ļaužu.

6. Tiem, kas staigā apkārt un nekā nedara, nekas jauns tiem nenotiks, ja mēs atjaunosim 1921. gada darba bataljonus ar militaru iekārtu un militaru disciplīnu.

7. Rūpniecībā racionalizācijas mērķis ir vairāk ražot, lētāk ražot un uzlabot ražojumus, atvieglot darbu un saīsināt darba stundas. Taču fabrikas nekustas, tām ir vienalga, jo strādnieki ir viegli dabūjami — kāpēc viņiem pirkt mašīnas. Iekļaušanās valsts saimnieciskā politikā, līdzdarbība šo mērķu sasniegšanā, līdzdarbība cilvēku enerģijas racionalā sadalīšanā, — no visa tā nekā nav. Pienācis laiks, kad mēs sākam visas šīs lietas citādi novērtēt.

8. Ir daudz fabriku, kas ziemā strādā tikai dažas dienas nedēļā, bet tad vasarā divās līdz trīs maiņās. Vai tā ir pareiza rīcība? Te mums jārada pārmaiņas. Diezgan ilgi gaidīts uz tādas rīcības grozīšanu. Tagad būs jāiet jauns ceļš un būs jādomā par atvieglinājumiem patērētājiem. Tādā kārtā, ka par zemākām muitām jāieved no ārzemēm lielāks daudzums šādu fabriku ražojumu.

9. Racionalizācijas jautājuma patiesākai noskaidrošanai var izrādīties par nepieciešamu sevišķa pētīšanas instituta dibināšana, kas varēs sadarboties ar rūpniecības atsevišķām grupām vai nozarēm, un pie šī darba tad nu finansu ministrijas vadībā stāsies kameras.

Prezidents noslēdza runu vārdiem:

Mēs dzīvojam lielu satricinājumu un svarīgu pārgrozību laikā. Mūsu pienākums ir no visiem notikumiem mācīties

iespējami daudz un iegūtās mācības izlietot mūsu valsts labā, mūsu nākotnes nodrošināšanas labā. Visās valstīs tagad valdībām nākas nodarboties ar svarīgiem, sarežģītiem un dažkārt ļoti smagiem jautājumiem. Arī mēs apzināmies savu pienākumu un atbildību. Mēs esam un būsīm savā vietā. Tāpēc lai neviens pilsonis neiedomājas, ka viņš, saticis otru pilsoni, viens pats ar savu muti vai savām rokām var izšķirt svarīgas politiskas lietas. To lai viņš prātā neieņem — tas ir atstājams valdībai. Bet šai vietā es tomēr gribu pateikt, ka mūsdienu satraukumā katrs pilsonis līdzī nes atbildību arī par ārējo politiku.

Tagadējo smago domstarpību laikā valstis vairāk kā jebkad meklē arī savstarpējo saprašanos un tuvināšanos. Un šē nu atkal pierādas vecā patiesība, ka katra valsts atzīst par draugu visdrīzāk to otro valsti, kura ir iekšēji vienota un stipra. Bet pie iekšējas vienotības un stipruma piederas doma: pašu zemei — pašu arājs. Tas jāņem vērā arī mums. Bet jā-saka arī vēl tas: lai neviens nedomā, ka tuvākā laikā varētu atkal pacelties kara draudi Eiropā. Tomēr būtu maldīgi domāt, ka izbeigsies arī visi spiedieni no vienas valsts uz otru, sevišķi uz mazākām un mazām. Un šādi spiedieni var būt politiskas, saimnieciskas un kulturalas dabas. Tāpēc arī mūsu dienās valdībām arvien vēl vajadzīga modrība, darbs un gatavība, un arī mēs gribam, lai pilsoņi varētu mierīgi un netraucēti staigāt savās darba gaitās. Tad piepildīsies valdības un visu pilsoņu vēlēšanās un cenšanās pēc saimnieciska un politiska stipruma, pēc kulturala uzplaukuma. Tad stipra un droša stāvēs arī mūsu valsts, mūsu **L a t v i j a**.

Mūsu solījums Latvijai.

Pagājušie Latvijas divdesmit gadi liecina, ka Latvijas evaņģeliskās baznīcas darbs un svētība ir vairojusi un nostiprinājusi latviešu tautas reliģiskos un tikumiskos spēkus. Tauta, kas ir stipra dievbijībā un tikumā, ir uzvarētāja savās cīņās par brīvību un godu un ir neatlaidīga gājēja no uzvaras uz uzvaru pretī laicīgai un garīgai labklājībai, pretī

tautas mūžībai. Baznīcas darbs pie atsevišķiem tautas locekļiem, to stiprināšana un vadišana ceļ tautas spēku un apskaidro tautas ceļu.

Latviešu tauta dziļākā būtībā kā dievbijīga tauta ir cēlusi sev kristīgu valsti. Un tādēļ Latvijas valsts nav bijusi baznīcai nelabvēlīga un naidīga. Atjaunotās vienības Latvijas valsts vara ar Prezidentu **Kārli Ulmani** priekšgalā Latvijas evaņģelisko baznīcu ir vienmēr atbalstījusi un vēlējusies, lai tā būtu stipra un spēcīga izpildīt līdz galam savu dievišķīgo sūtību, jo tā zina cik liela nozīme ir baznīcas darbam valsts un tautas dzīvē. Nozīmīgi ir Prezidenta vārdi: „Es redzu baznīcas svētību darbā tur, ka tā gādā, lai cilvēki savās gaitās ietu ar iekšēju dvēseles spēku, kas stiprina cilvēku. Šis iekšējais spēks ir tā ķlints, kas palīdz arī grūtos brīžos palikt nesatricinamam.“

Zinot šo Latvijas valsts un Tautas Vadoņa labvēlību, un iedama valsts pastāvēšanas 21. gadā Latvijas evaņģeliskā baznīca solas pielikt visas pūles un savu labo gribu, lai labi un svētīgi varētu kalpot Dievam ar ticības un mīlestības darbiem, solas latviešu tautai dot dzert no svētā Dieva vārda trauka, lai tā smeltos spēkus savam ceļam uz augšu, solas kalpot ar dedzību un uzticību mīļai Latvijai un tās Vadonim, lai latviešu tauta un valsts caur tikumības un dievbijības spēkiem kļūtu aizvien varenāka, daiļāka un latviskāka.

To solīdamās, Latvijas evaņģeliskā baznīca izlūdzas Dieva palīdzību un Viņa svētību savam darbam. Tā lūdz Visuvareno: „Dievs svētī Latviju.“

Prof. **K. Kundziņš**

Kristības sakraments evaņģeliskā izpratnē.

Pēc diezgan chaotiska stāvokļa, kas reliģijas un pasaules uzskatu jautājumos valdīja vēl nesena pagātnē, pēdējā laikā vērojama itkā zinama pārorientēšanās un skaidrošanās. Dažs labs, kas no reliģijas vai baznīcas stāvēja patālu, sāk revidēt savas līdzšinējās attiecības un daudzus gadījumos cenšas at-

jaunot pārtrūkušos sakarus. Apvārsnis, šķiet, ir kļuvis plašāks. Ir kritis viens otrs nedibināts aizspriedums un reliģijas svētums, ko mums atstājuši kā mantojumu mūsu tēvi un mātes, atkal tiek izjuts kā neapšaubama vērtība. Tomēr nepareizi būtu secināt, ka līdz ar to būtu izbeigusies katra kritika reliģijas un baznīcas dzīves jautājumos. Skeptiskā domā visā Eiropā un arī mūsu zemē daudz gadu desmitus darbojusies tik intensīvi, kritizēdama gan baznīcas dogmatiskos uzskatus, gan tās iestādījumus, ka šīs kritikas sekas nekādi nevar izzust vienā dienā. Bez tam arī baznīca un tās pārstāvji nedrīkst aizmirst, ka ne viss šinī kritikā ir nosodams kā nepamatots. vai arī vienkārši liekams uz materialisma vai ateisma rēķina. bet ka daudzos gadījumos kritiskiem iebildumiem ir bijis savs nenoliedzamais pamats. Kā katrā kritikā, ja tā neizaug no akla naida vai ietiepības, slēpjas savs pozitīvs ieguvums, tā arī šai kritiskā diskusijā par reliģijas un baznīcas lietām tāds atrodams.

Pārrunas ir rādījušas un rāda, ka ir reliģijas un baznīcas mācības elementi, kas arī kritiskāk noskaņotos garos nesastop gandrīz nekādas pretestības, kamēr citi joprojām atdurās uz iebildumiem un rada zinamu neapmierinātību. Mēs nemaldīsimies, ja teiksim, ka neapmierinājumu tikai retos gadījumos rada kristīgas ticības garīgais saturs un kodols. Kristīgās ticības pamatatziņas par Dievu un cilvēku, par cilvēku dzīves pretrunībām un traģiku, par viņa pestīšanas ilgām, par Kristus personas dievišķību un viņa gaišo saucienu pa lielākai daļai paliek neaizkertas. Turpretim visai bieži kritika vēršas pret atsevišķiem baznīcas mācības formulējumiem, pret dievkalpojumu norisi jeb to elementiem, kā arī pret vienu vai otru iestādījumu, nemaz nerunājot par gadījumiem, kad tā labprāt nodarbojas ar garīdznieku personām un viņu cilvēciskām kļūdām, kas bieži visai nesaudzīgi tiek graizītas.

Starp iebildumiem un šaubām, kas biežāk tiek izvirzītas, minamas arī tās, kas vēršas pret tiem baznīcas kulta aktiem, kas nes sakramentu vārdu.

Mans nolūks šoreiz nav apstāties pie tām grūtībām, uz kurām modernā cilvēka apziņā atdurās sakramenta jēdziens vispār. Gribu šoreiz runāt tikai par vienu no mūsu evaņģe-

liskās baznīcas sakramentiem, proti par to, kas cieši saistās ar jauna cilvēka nākšanu pasaulē un līdz ar to ar ģimenes laimes, tautas atjaunošanas un tautas mūžīgās pastāvēšanas ideju, kas reizē ietver sevī arī krietnas reliģiskas un etiskas audzināšanas prasību — par kristību. Uz kristības sakramentu lielā mērā attiecinams iepriekš sacītais. Ziņas no draudžu dzīves kā arī iekšmisijas savāktie dati liecina, ka diezgan plašas vecāku aprindas, pie tam taisni pilsētās, kur par praktiskām grūtībām vismazāk būtu iemesla sūdzēties, pret šo ticības dzīves paražu, kas taču ap mazā bērna dzīves rītu grib vīt skaistu dievišķu mirdzumu, izturas atturīgi un pat ar zinamu skepsi. Gluži dabiski ceļas jautājums, kā tas nāk, ka šāda negatīva izturēšanās ieviesusies taisni pret šo kristīgo paražu, kas, kā tautas tradīcijas rāda, taču bija pilnīgi saaugusi ar mūsu agrāko paaudžu dzīvi, atstādama pat dziļas pēdas mūsu tautas dziesmās (B. D. 1282—2033)? Jautāsim, vai pie šīs parādības bez citiem apstākļiem nav zināmā mērā vainojama arī pati baznīca un evaņģeliskā teoloģija. Vai viņas, varbūt, nav pietiekoši labi pratušas nostādīt šo reliģiskās dzīves vecveco paražu tādā gaismā, kas pārlicinoši rādītu viņas ne ar ko neatvietoājamo nozīmi? Jeb sakramenta jēdzienā vispār slēpjas kaut kas tāds, kas mūsu laika Dieva meklētājiem to padara svešu?

Visupirms jānorāda uz to, ka pēc reliģijas zinātnes atzinuma kristība būtu uzskatama par vienu no tiem svētdarbības veidiem, kas visdziļāk sakņojas tautas dzīvē. Reliģiju vēsture rāda, ka pie visām tautām zināmi momenti jeb etapi cilvēku mūža ritumā aizvien liek dziļi izjust cilvēka atkarību no augstākas varas, un tāpēc to mudināt mudina meklēt dievišķo spēku svētību. Šie momenti ir: cilvēka nākšana pasaulē, pilngadības sliekšņa sasniegšana, laulības slēgšana, resp. patstāvīgas ģimenes dzīves nodibināšana un, beidzot, cilvēka nāve. Nav tautas, kurai ar šiem momentiem nesaistītos zināmi ticējumi un svētdarbības akti. Šai ziņā tad nu kristības sakramenta cieņai un nozīmei būtu nodrošināti labi priekšnoteikumi. It sevišķi laikmetam, kas pilnā mērā izjūt dzīves atjaunošanas lielo nozīmi, pret šo iestādījumu vajadzētu izturēties ar vislielāko cieņu un izpratni.

Neraugoties uz to, jākonstatē, ka zināma „krīze“ arī kristības sakramenta jautājumā turpina pastāvēt. Nav maz tādu gadījumu, kad bērnu kristīšana tiek novilcināta līdz laikam, kad pirmais priecīgais savilņojums par jauna cilvēka nākšanu pasaulē gandrīz jau pilnīgi izzudis. Pārrunās bieži dzirdams jautājums, vai nebūtu labāk, kristības svētbrīdi atlikt līdz laikam, kad pats jaunais pilsonis jau spējīgs ko s a p r a s t vai pat dot pirmo solījumu, ka viņš grib būt krietns un labs, mīlēt savu Dievu, Pestītāju un vecākus. Bet visbiežāk gan, pilnīgi atklāti izmainot domas, dzirdēsim apm. šādus iebildumus: ko tad kristība bērnam varot dot? Par bērna dvēseles pestīšanai nepieciešamu priekšnoteikumu to taču nekādi nevarot uzskatīt, šē taču viss atkarājoties no bērna pareizās audzināšanas. Ar iesvētīšanu tas esot pilnīgi citādi, tur varot būt runa par jauneklā dvēseles pārdzīvojumu un viņa apziņas atsaucību, viņa paša izšķiršanos. Ne tā maza bērna kristīšanas gadījumā.

Citiem vārdiem, iebildumi vēršas pret mazā bērna kristīšanas nepieciešamību un nozīmi un līdz ar to pret pašu kristības sakramentalo raksturu.

Par sakramentu luteranisms māca, ka tas ir svētdarbības veids, kurā zināmu ārēju zīmju ietērpā saņēmjām tiek sniegtas pārdabīgas, dievišķas žēlastības dāvanas (grēku piedošana, pestīšana no ļaunām varām, jaunas, mūžīgas dzīvības iedīgļis) un kas pamatots paša Kristus iestādījumā, tā ka tam līdzī iet Kristus apsolījums. Gan jāpiezīmē, ka, atšķirībā no katoļu baznīcas mācības luteranisma uztverē sakramentā dāvātie mūžības spēki kļūst efektīvi vienīgi tādā gadījumā, ja no saņēmjēja puses tiem pretī tiecas viņa ticība. Tomēr „žēlastības dāvanas“ objektīvais raksturs pieder arī pie luteriskā sakramenta jēdziena būtības.*) Kas attiecas uz kristību, tad simboliskās grāmatas īpaši vēl uzsver, ka tā cilvēka pestīšanai nepieciešama. „De baptismo docent, quod sit necessarius ad salutem“ (Conf. Aug. art. IX).

Pēc maniem vērojumiem šī baznīcas mācība, ka kristība nav vienīgi subjektīvs, bērnu vecākiem un viņu draugiem sva-

*) Sal. artik. „Sakrament“ Hauka Realenciklopedijā.

rīgs svētbrīdis, bet kaut kas objektīvs, un ka bez viņas nav domājama bērna, resp. cilvēka pestīšana, taisni ir tā, kas visbiežāk atduras uz pretestību. Pie tam kritika labprāt atsaucas uz garīgo, dvēselisko kristietības izpratni. Dvēseles šķīstīšanās no sārņiem, atdzimšana jaunai dzīvei un mūžīgas dzīvības sākumi šinī laicīgajā pasaulē patiesi esot centrāli kristīgā pasaules uzskata elementi. Bet vai esot domājams, ka tie būtu saistīti un saistami ar kādu ārēju ceremoniju? Vai tie nav psihiski akti, kas nekad nenāk bez dziļiem pārdzīvojumiem, iekšējām cīņām, sāpēm un uzvarām? Vai arī pats Jēzus Kristus neesot visu svaru licis uz iekšējā cilvēka atdzimšanu, kā tad viņa vārds varot pamatot kristības sakramenta nepieciešamību?

Tā mēs nonākam pie pēdējā un, varbūt, vissvarīgākā iebilduma. Un šis pēdējais ir īsti tas, kāpēc es kā jaundarbinieks esmu uzskatījis par savu pienākumu ņemt vārdu šinī jautājumā, kas citādi vairāk iekļautos sistematiskās vai praktiskās teoloģijas rāmjos. Kā visai svarīgu sakramenta iezīmi baznīcas mācība min, ka tas pamatots paša Jēzus iestādījumā. Bet ko saka teoloģijas zinātnie par šo jautājumu, resp. par kristības sakramenta sākumiem un to vietu, kāda tam ierādīta Jaunajā Derībā?

Ikviens J. Derības zinātnes pārstāvis varēs liecināt, ka patiesais J. Derības zinātnes atzinums ir tāds, ka gan Sv. vakarēdiens var tikt atvasināts no paša Jēzus iestādījuma, no viņa pēdējā mielasta ar mācekļiem, kuram piemīt sevišķi dziļdomīgs raksturs un kas stāvēja nesaraujamā sakarā ar Jēzus nāves misteriju. Turpretim attiecībā uz kristību stāvoklis ir mazliet citādāks. Nav iespējams pierādīt, ka Jēzus pats savā z e m e s d z ī v ē to būtu iestādījis vai piekopus, vai arī saviem mācekļiem norādījis uz tā vajadzību. Vienīgi vienā Jāņa evangelija vietā minēts, ka pats Jēzus ir kristījis (J. 3, 22), bet nedaudz rindīņas tālāk šis teiciens atkal tiek atsaukts (4, 2). Sinoptisko evaņģeliju Jēzus misijas runās (Mat. 10. un par.) nekādu norādījumu uz kristību neatrodam. Bez tam ūdens kristība evaņģēlijos viscaur minēta kā Jāņa Kristītāja darbības raksturīgā pazīme, kamēr Jēzus apzīmēts par to, kas kristīs ar svēto garu (Mark. 1., 8., J. 1., 33.) vai arī ar Svēto

garu un uguni (Mat. 3, 11). Sakarā ar Jēzus vispārējo darbību nevar arī būt šaubu par to, ka šis apzīmējums Jēzus vareno darbību raksturo daudz labāk, nekā ūdenskristība. Mināmi arī Jēzus izteicieni Lūk. 12, 50 un Mark 10, 38 ar paral., kuros kristības jēdziens lietots vienīgi pārnestā nozīmē, saistot to ar Jēzus svētās nāves „sakramentalo“ nozīmi.

Pēdējos gadu desmitos publicēti vairāki pētījumi, kas nodarbojas ar kristības sakramenta sākumu noskaidrošanu.*) Visi tie uzsver, ka kristība kā iniciācijas rīts vai kristīgās dzīves ievadītājs-sakraments kļuvis par kristīgās draudzes svētu paražu tikai pēc Jēzus nāves, pirmdraudzē, pie tam sakarā ar antikās pasaules un sabiedrības psiholoģiski dziļi fundētām prasībām. Kristīgās draudzes kristības sakraments ir reliģisks akts, kam kristīgā ticība devusi jaunu saturu, bet kam savi priekšteči bijuši gandrīz visās Auštrumāzijas reliģijās un daļai arī grieķu kultos. Sakarā ar to pirmkristietībā ik uz soļa sastopamies vēl ar uzskatu, kas ūdenskristību gan atzīst par nepieciešamu, bet tai nepiešķir tik izšķirošu nozīmi, kā evaņģelija garīgajam spēkam un t. s. gara kristībai, ar ko apzīmēja Sv. gara nākšanu pār jaunkristīto dažādu charismatisku spēju — sludināšanas, pravietošanas, varenas ticības, pašreizējās mīlestības veidā. Daži pētnieki norāda sevišķi uz Pāvila izteicienu 1. Kor. 1, 15 sek., no kura redzams, ka kristīšana nav bijusi apostoliska funkcija šī vārda tiešā nozīmē, bet draudzes dzīves svētā paraža. Gan no otras puses var norādīt uz to, ka tas pats Pāvils arī ūdenskristībai piešķir dziļi mistisku nozīmi (1. Kor. 12, 13, Rom. 6, 3 sek.). Beidzot vienā vietā J. Derībā kristība atvasināta no paša augšamcelušās Jēzus, proti, Mat. 28, 19, kur sacīts, ka Jēzus, nevis savā zemes dzīvē, bet pēc augšamcelšanās, sapulcinājis mācekļus, pavēlēdams tiem piegriezt kristīgai ticībai visas tautas, kristot „tos“, t. i. jaunuzņemamos draudzes locekļus un mācot tos turēt visu, ko viņš pavēlējis. Uz šo vietu tad arī Lutera atsaucās savā katķismā.

*) Svarīgākie: J. Leipoldt, Die urchristliche Taufe im Lichte der Religionsgeschichte, 1928. R. Reitzenstein, Die Vorgeschichte der christlichen Taufe, 1929. A. Oepke, Urchristentum und Kindertaufe, 1930.

Viss sacītais rāda, ka viens otrs kritisks jautājums un zināma nesaprašana attiecībā uz kristības sakramenta būtību nav radušies patvaļīgi vai nejauši, bet ir pamatoti pašas lietas īstenībā. Ka tie nepastāv vienīgi mūsu zemē, bet arī citās evaņģeliskās baznīcās, to starp citu rādīja arī starptautiskā teologu sanāksme, t. s. ekumeniskā akademiskā teologu konference, kas š. g. augusta mēnesī — sanāca Sondershauzenā, Vācijā. Šīs sanāksmes sasaucēja bija iestāde, kura saucas par „Lutera akadēmiju“. To vada pazīstamais Getingenas universitātes teol. fakultātes sistematīķis profesors K. Stange, un tās galvenais nolūks ir kopt un sargāt Lutera atstāto garīgo mantojumu. Tomēr arī šī noteikti luteriskā iestāde bija atradusi par vajadzīgu no jauna pacelt un diskutēt sakramenta jautājumu un sevišķi sakramenta izpratni evaņģeliskā garā. Izrādījās, ka taisni sakramentu jautājums šī gada sanāksmē kļuva par centrālo problēmu, kuras risināšanā kā galvenie referenti piedalījās redzami Vācijas, Zviedrijas un Somijas teologi. Kamēr Abo akadēmijas profesors Gyllenberg's referēja par sv. vakarēdienu, par kristību runāja Heidelbergas universitātes praktiskās teoloģijas profesors Hupfelds. Abi runātāji uzsvēra, ka vecais luteranisms sakramentu jautājumā vēl lielā mērā esot bijis viduslaiku sakramenta izpratnes mantinieks. Tautā, draudzēs vēl ilgi turējās uzskats, ka sakramenti kaut kādā maģiskā vieliskā veidā iedarbojoties uz cilvēku. Lutera mēģinājums, likt sakramenta jēdzienam jaunu pamatu, dibinot to tieši evaņģelijā, esot palicis pusceļā. Abi referenti, balstīdamies uz J. Derību un dzīves pieredzi, cēla priekšā savus atzinumus un priekšlikumus, kādā veidā sakramentu būtība būtu pamatojama tīri evaņģeliskā garā, reizē nostādot tos uz objektīviem, no cilvēku subjektīvās rīcības neatkarīgiem patmatiem. Abi zinātnieki ar saviem ierosinājumiem guva plašās auditorijas dzīvu piekrišanu.

Viņu atzinumi saskanēja tai ziņā, ka sakraments nekādi nav šķirams no draudzēs, kas savu īpatno būtību realizē Dieva un Kristus pielūgšanā un ciešā gara kopībā. Sv. vakarēdiena būtība ir aizvien atkārtojama vienības atjaunošana ar klātesošo Kristu, pie kam tā centrālā nozīme pamatojama vēl ar to, ka šī sakramenta kultiskajā norisē dīglveidīgi sastopami

sakopoti visi kristīgās soterioloģijas un etikas būtiskie elementi. Kristība, turpretim, pēc Hupfelda, var atgūt savu apdraudēto nozīmi, izveidojot to, protams mūsu laiku īpatnējos apstākļos, atkal par to, kas tā bijusi savos sākumos, proti par neatvietojamu dievkalpojuma aktu, kurā notiek jaunpiedzimušo bērnu uzņemšana jeb iekļaušana draudzes kopībā. Īstas draudzes kopības izpaušanās ir tās nepieciešamais priekšnoteikums. Kur draudze sapulcēta īstā Dieva un Kristus adoracijā (pielūgsmē), kur tā pulcējas ap savu galvu Kristu, tur saskaņā ar evaņģelija vārdiem, pats dzīvais Kristus, kaut arī neredzamā veidā, ir viņas vidū. Nevis vairs draudze vien, bet pats Kristus tad ir īstais darītājs, svētītājs un vadītājs un viņš tad arī ir tas — kā to mums vēsta evaņģelija vārds un dažāda laba veca dziesma — kas mazos bērnus uzņem savā saimē. Tādā ar draudzes kopības ideju saistītā veidā kristība nav vienīgi mazāk vai vairāk svinīgs svētbrīdis, kas vecākos vai citos var izraisīt kādu subjektīvu pārdzīvojumu, tā ir kaut kas vairāk: reals un objektīvs notikums, jaunpiedzimuša cilvēka iedēstīšana, inkorporēšana pneimatiskā Kristus kopībā, kurā darbojas reali gara un mīlestības spēki. Bērns kļūst par locekli Kristus radītā un uzturētā vienībā, viņa „miesā“. Tādā izpratnē kristība ir kaut kas reals, arī jau tad, kad nav vēl pamodusies mazā bērna ticības apziņa. Zināms, sekojot tādai izpratnei, pavisam jāatsakas no (viduslaiku) domas, itkā kaut kā un kaut kur uz ātru roku izdarīts akts („notes kristība“) varot pretendēt uz krisības nozīmi. Nekāds „maģisks“ atlikums ar tādu kristības izpratni vairs nav savienojams. Ne ūdenim, ne lasītam bibeles vārdam, ne krusta zīmei tāda nozīme vairs neesot piešķirama. Vienīgais realais faktors esot bērna būtnes iekļaušana Kristus gara vadītā draudzē.

Zināms, ar tādu izpratni saistas daži neizbēgami praktiski secinājumi. Īstā vieta, kur normali var notikt mazā bērna uzņemšana, tādā gadījumā var būt tikai draudzes dievkalpojums. Nevis neatkarīgi no tā jānotiek bērnu kristīšanai, bet dievkalpojuma centralajā daļā, lai visa draudze varētu apliecināt savu prieku par jauno pieaugumu, kas liecina, ka dzīvais koks neviest, bet aug, kuplo un zel. Mājas kristības varētu atzīt par realām par tik, par cik arī tanīs ir darīšana ar draudzes kopu,

ar mājas draudzi, kas pēc pirmkristietības parauga uzskatama par realu lielumu.

Pasniedzam šos atzinumus kā ievēribas cienīgu ierosinājumu. Nevarēs noliegt, ka atjaunojot un izveidojot uz šīs izpratnes pamata kristības praksi un teoriju, tā būtu ieguvusi jaunu, kā man šķiet, pārliecinošāku pamatojumu. Gan viens otrs līdzšinējās kristības prakses blakus elements atietu otrā vietā. Bet kristības objektīvais raksturs būtu atjaunots un nostiprināts.

Arī ar J. Derību un viņas teoloģisko izpratni būtu pānākta saskaņa. Kristība patiesi būtu pamatota kopībā ar apskaidroto Kristu, kas nāk savējo vidū, nes tiem savu mieru, izlej pār tiem savu garu un dod svētību tiem, kas „neredz un tomēr tic“. Arī J. Derības uzskats, ka cilvēka bērns, pār kuru tiek saukts Kristus vārds, kļūst par viņa īpašumu, atgūtu savu nozīmi.

Varētu pacelties jautājums, vai tādā veidā izprasta un praktizēta kristība saucama vēl par sakramentu? Izšķirošais faktors, kā mēs redzējam, tanī nebūtu vairs ne garīdznieks ar savu rīcību, ne lasītais bibeles vārds, ne ūdens, ne cits kāds rituals elements, bet gan pati dzīvā draudze, kas pulcēta ap neredzamo, bet klātesošo Kristu, vai, citiem vārdiem pats Kristus. Protams, tādā veidā pamatotā un izprastā kristība vairs nebūtu sakraments viduslaiku baznīcas uztverē, bet, savas objektīvās, J. Derībā un draudzes jēdzienā pamatotās nozīmes dēļ to ar pilnu tiesību varētu saukt par sakramentu evaņģeliskās ticības izpratnē.

Vec. doc. Alb. Freijs

Prof. Dr. theol. hon. c. Voldemara Maldoņa zinātniskā darbība.

Šī gada Universitātes gada svētkos pasludināja, ka Universitātes padome profesoru Voldemāru Maldoni uz Teoloģijas fakultātes priekšlikumu ir ievēlējusi par Universitātes goda doktoru teoloģijā. Fakultāte likusi šo ievēlēšanu priekšā „par viņa nopelniem latviešu sistematiskās reliģijas

zinātnes izkopšanā un Teoloģijas fakultates izveidošanā“ (prot. 453.).

Ar to sakarā lai aplūkojam jaunā teoloģijas goda doktora zinātniskās darbības gaitu. Vold. Maldonis jau kā skolotājs pirms teoloģijas studijām Tērbatā nododas zinātniskai apcerei; tā jau 1893. gadā „Austrumā“ iespiests viņa raksts: „Kādi sīkumi no senču kāzu ieradumiem iz Tirzas apgabala“ (XII, 591.). No 1903.—10. g. viņš ir R. L. B. Konversācijas vārdnīcas līdzstrādnieks pedagoģijā un vēsturē. Īsti savu zinātnisko darbību viņš uzsāk Teoloģijas fakultatē. Viņš kopš 1920. gada (kopš 1923. gada profesors) ir pirmais sistematiskās reliģijas zinātnes kopējs Teoloģijas fakultatē, ir pirmais latviešu teologs-sistematīķis. Viņš jāuzlūko par šīs zinātnes celmlauzi, jo viņam bija jālatvisko vajadzīgie teoloģiskie termini, jāpētī problēmas un jāveido sistēmas bez pieturas punktiem latviešu teoloģijas rakstniecībā.

Pirmais viņa zinātniskais darbs ir „Die philos. Grundlagen der Sozialpädagogie Schleiermachers“, ar ko viņš 1921. gadā Marburgā ieguvis Dr. phil. gradu (iespiests 1923. gadā). Šis raksts, bet galvenā kārtā pētījums „Poruka reliģija“ (1922., iespiests L. U. R.) ir tie darbi, uz kuru pamata Teoloģijas fakultate V. Maldoni ievēl par profesoru (prot. 59.). V. Maldonis savas zinātniskās darbības sākumā piegriežas Poruka gara pasaulei. Viņš jau 1920. g. sākumā paredz praktiskus darbus etikā par tematu: „J. Poruka reliģiskie un etiskie uzskati“ vadoties no atziņas, ka „Literatūra jāpēta un dzīve jāvēro. Tur daudz problēmu, neatrisinātu mīklu“ (P. etikas pr., 4.). Šīs pētīšanas rezultātā viņš 1923. g. publicē „Poruka etikas problēmas“ un 1924. g. — „Poruka uzskati par estētisko audzināšanu (I. M. M.).

Pētījumā „Poruka reliģija“ V. Maldonis grib atrast mēr-
auklu dzejnieka un tautas dzīves un reliģijas izpratnei, atzī-
stot, ka „ne tikai zinātniskas sistēmas dod cilvēkam jaunas iz-
redzes, bet arī sāpes, asaras sniedz jaunus uzskatus nākotnei“
(L. U. R., 1922., II, 103. lp.). Lai gan autors šo savu darbu uz-
lūko kā ierosinājumu tālākām Poruka studijām, tomēr tas vis-
pusīgi un dziļi ievēd Poruka dvēseles struktūras, reliģijas psi-
choloģiskā pamatojuma, reliģijas īpatnību, un nākotnes reliģi-

jas problemās. Atklājot Poruka dvēseles dziļumos mūžības-dievības idejas pamatu, saskatot tur kā „psīches dziļumu pērles“ no vienas puses sāpju domas, ilgas, mīlu un skaņas, un no otras puses patiesību, daiļumu, svētumu un balto labumu, pētnieks rāda un argumentē, ka Poruka reliģija ir „tīrā reliģija, klusuma, sirds reliģija, kas vairāk neapzinās, kā tikai savās sāpēs tiekties uz augšu, uz lielo vienību — dievību“ (144.). Ar attiecīgiem citātiem atklāta arī šādas Poruka reliģijas uztveres izteiksme lūgšanā, ticībā, cerībā un mīlestībā, tās centieni uz pestīšanu un svētīlaimību. Objektīvi precīzi noskaidrota arī dzejnieka attieksme pret Pestītāja tēlu, baznīcu un kristīgās ticības simboliem. Pētnieks atzīst, ka „Poruka reliģijā sintezējas visi psīches dziļumi un bagātības Pestītāja idejā. Viņa reliģiju varam saukt par ilgām pēc psīches iekšējo spēku pestīšanas... P. reliģija ir autonomās pašatpestīšanas un heteronomās Pestītāja iedarbības sinteze“ (176.). Vērtējumā viņš atzīst, ka Poruka reliģiskiem uzskatiem ir nozīme latviešu tautas pasaules un dzīves uzskatu veidošanā. Problemā par reliģijas atziņas subjektu viņš turas pie uzskata, ka „visai atziņai un izziņai, visam objektīvam un transsubjektīvam jāveidojas cilvēka psihē...“ (180.). Ar to atzīta reliģijas psiholoģijas iespējamība un vajadzība. No šīs vērtīgās atziņas Vold. Maldonis nav atkāpies līdz pat šim laikam. Arī tanī atziņā izteicās viņa pārliecība, ka viņš atzīst par nozīmīgu Poruka domu, ka „pašapziņas darbībā, Pestītājam palīdzot, cilvēks iespēj tuvojies visas patiesības, daiļuma, svētuma un labuma idealam, viņš jūtas atpestīts un bauda zināmu svētīlaimību“ (184.). Šīs atziņas pozitīvā novērtējumā atklājas V. Maldoņa piesliešanās Šleiermachera reliģijas filozofiskiem un dogmatiskiem uzskatiem. Šleiermachers ir Vold. Maldoņa lielais skolotājs, kura ietekme ir sevišķi izmanāma viņa zinātniskās darbības sākumā. Šleiermachera rakstos viņš ir atradis lielas un dziļas patiesības, kas iedvesmo viņa domājumus.

Poruka darbos V. Maldonis atrod dažu labu aizrādījumu latviešu etikas noskaidrošanai; tos pētot rodas publicējums „Poruka etikas problemas“ (atsev. izdevumā, 68. lp.). Viņš ar savu zinātnisko skatījumu konstatē, ka Poruka etika ir idealistiska-reliģiska, pa daļai pasīva (cietēja etika) un pa daļai ak-

tiva (racionalistiska kritika), estetiska. Tā ir „sirdsdedzes etika“, kurā ietilpst baltās dvēseles daiļums un reliģija, kā arī sāpju rezignācijas un skumju izteiksme (64.). Šis publicējums ir svarīgs tanī ziņā, ka še sakarībā ar Poruka etikas problēmām Vold. Maldonis novelk etikas pamatlinijas. Viņš pamatā liek senās Indijas filozofu domu, ka cilvēku dvēseles dziļumos mājo cilvēka mūžīgais Pats, ko latvietis sauc par balto dvēseli. Etiskais subjekts ir cilvēka personība, kurā darbojas viņa „pats“, kas izteic cilvēka raksturu. Etiskais raksturs uzstāda pat absolūtas, imperatīvas prasības; tas dzenas pēc īsti „baltā labuma“, kas dzīvē realizējas sirdsšķīstā mīlestībā. „Baltais labais“ sastopams tur, kur iemiesojas mūžības „Pats“. Etiskie tikumi ir mīlestība, sirdsšķīstā skaidrība un drošsirdīgā patiesība, jo viņos izteicas cilvēka „Pats“ pareizā noskaņā pret sevi, sabiedrību, dabu, mūžīgo „Pats“. Etiskie pienākumi: pašdarbība (darbs) un pašuztura sabiedrības vidū un labā. Vislabākais audzinātājs ir sava „Pats“ apzinātājs. Noziegumu izlīdzināšana vislabākā ir tā, ja vainīgais iegrimst savā dvēseles „Pats“ klusumā. Mistiskais dvēseles klusums rada brīnumus, atjauno personību autonomā heteronomā sintezes ceļā. Etiskais mērķis: visām etiskām dziņām ideāla pilnība. Cilvēku neapmierina ne bauda, ne labklājība, ne sabiedrībai derīgais labums vien, ne mūžīgais miers (Nirvana), bet cilvēka „Pats“, iekšējo potenciālo spēku pilnīga izteiksme, tuvojoties mūžības „Pats“ pilnībai (65. sek. lp.).

Šis atzītās etikas pamatlinijas rāda, ka Vold. Maldonis domā veidot filozofisku etiku, reizē ar to atsakoties no teoloģiskās etikas, un par etikas avotu uzskata senindisko „Pats“.*)

*) Tādu rīcību ietekmē Fakultates stāvoklis. No paša sākuma atverot Fakultāti Izglītības ministra rīkojums (Nr. 39.) nosaka, ka mācības planā nevar uzņemt konfesionālus dogmatiskus un praktiskās teoloģijas priekšmetus. Šis rīkojums no sistematiskās teoloģijas plāna izslēdz dogmatiku un etiku. Tādēļ Organizācijas padome 1920. g. 14. janvāra sēdē apstiprina Vold. Maldoni par mācības spēku reliģijas filozofijā un etikā. 1920. gadā (11. dec.) Fakultate, pieņemot mācības planu, par „sistematiskās reliģijas zinātnes“ priekšmtiem nosaka šādus: 1) etikas vēsturi, 2) filozofisku un reliģisku etiku, 3) reliģijas filozofijas un kristīgo dogmu sistemu vēsturi, 4) reliģijas psiholoģiju, 5) reliģijas filozofiju I (vispārīgo) un 6) reliģijas filozofiju II (kristīgo). Šis plans rāda, ka Fakultates mācības priekšmetu sarakstā neietilpst ne dogmatika, ne teoloģiskā etika. 1923. gadā pieņemtajā Universitātes satversmē vairs nav nekādi ierobežojumi konfesionālā ziņā. Ap 1925. gadu etikai vairs nav filozofisks, bet kristīgi teoloģisks raksturs.

Šī etika ir atkarīga no senindiešu mācības, kas dara to mistisku un zināmā mērā relatīvu. Drīzi vien viņš redz šī principa nepietiekamību un to pārvar. Arī „baltās dvēseles“ jēdzienu, ko V. Maldonis aizguvis no Poruka un kas labu laiku dominē viņa etikas domu gājienos, viņš vēlāk atzīst par neskaidru un neauglīgu. Etikas mācības grāmatā vidusskolām (1928. g.) šīs pamatlinijas ir jau atmestas. Tanī Vold. Maldonis par cilvēka etisku uzdevumu uzlūko cenšanos „būt viengabalainam, noskaņotam cilvēkam savās domās, vārdos un darbos, t. i. izvest savā un valsts dzīvē etikas pirmmotīvu, darbīgo mīlestību kā individualajā, tā socialajā un universalajā ziņā“ (141. lp.). Tādu brīvu personību uzaudzināt ir katra īpatņa, ģimenes un valsts etiskais uzdevums.

Latviešu rakstnieku reliģisko un etisko uzskatu pētīšana iezīmē vienu svarīgu V. Maldoņa zinātniskās darbības nozari. Viņš pats gan pētījis Poruku, bet viņa vadībā vairāki teoloģijas studenti sarakstījuši studiju darbus par dažu mūsu rakstnieku reliģiskiem un etiskiem uzskatiem (piem. par Raini, Bārdi, Skalbi). Turpināt tālāk šo zinātnisko darbu viņš ierosinājis savu skolnieku, tagad vec. doc. A. Freiju, jo šī zinātniskā darbība dod vērtīgu materialu reliģijas būtības vispārējo un latvisko iezīmju izprašanai un arī latviešu etikas vēsturei.

Kronoloģiski publicējumiem par Poruku seko divi apcerējumi par Kantu un Natorpu. Apcerējumā „Kanta reliģijas filozofija pēc viņa grāmatas „Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft“ (I. M. M. 1924., 10. num.) viņš izklāsta minētās grāmatas pamatdomas un saturu. Iztirzājot Kanta galvenās reliģijas problēmas, viņš izsaka arī savu viedokli, kas raksturo vispāri viņa reliģijas filozofisko pozīciju. Viņš nostājas pret Kanta racionalo reliģijas izpratni, bet viņš bez kritikas nepieņem arī Šleiermachers uzskatu. „Mums jākonstatē, ka reliģija nav tikai saprāta, ne tikai jūtu, ne arī tikai gribas tieksme, bet reliģija ir svētuma izmaņa, par kuru domā prāts, kuru izjūt jūtas un pēc kā cenšas griba“ (345.). Pie šīs reliģijas definīcijas turas V. Maldonis arī vēlāk, tikai to padziļinot un paplašinot. Tā viņa (kopā ar J. Ozoliņu) sarakstītā „Reliģiju vēsturē“ atrodam šādu definīciju: „Reliģija ir svētuma izmaņa, kas kā dvēseles iedīglis veidojas kādas ārpus

cilvēka esošās augsākās varas skārta" (1927. g., 11. lp.). Viņš neatzīst arī bībeles moralisko tulkošanu un mistiskā elementa noliegumu. Raksturīgs ir autora spriedums: „Mistikas trūkuma dēļ luteranisms top tukšs un auksts" (346.). Misticisma uzsvēršana V. Maldoņa domu gaitā ir viņam raksturīga īpatnība, lai gan pēdējos gados tā ir atslābusi. Vienmēr viņš vēl tomēr uzsver irracionālo momentu reliģijā. V. Maldoņa dogmatisko līniju šīnī laikā raksturo viņa atzinumi par to, kādus reliģijas jautājumus ir izšķīris Kants. Augstākais Kanta atzinums pēc viņa uzskata ir tas, ka reliģija, tās kults, ceremonijas tikai tad der cilvēkam, cilvēcei, ja viņās izpaužas nopietni sirdsapziņas moraliskie spēka avoti. Viņš piekrīt Kantam, ka cilvēces moraliskā glābšana nav iespējama statistiskā baznīcā, bet tikai sirdsprāta reliģijā; katram jāpārdzīvo jaunpiedzimšanas brīnumi, jo „vēsturiskiem brīnumiem ir tikai mitoloģiska nozīme" (348.). „...māņi un aplamības nav atstājamas baznīcas reliģijā, ja baznīca pati sevi grib cienīt." Viņš atzīst, Kanta izkaroto kritikas brīvību ticības jautājumos, un viņa nospraustās zināšanas un ticēšanas robežas. Fundamentals un nozīmīgs ir V. Maldoņa spriedums: „...Kants teoloģijai deva īsto brīvību, pierādīdams tikumības autonomiju, kas ir kristīgās ticības pamatdoma un pamatprincips" (349.). Tomēr viņš ir rezervēts pret Ričlu un viņa skolu, kas atzina, ka Kants atjaunojis protestantismu (348.). Tā Kants blakus Šleiermacheram ir otrs filozofs, kas ietekmē V. Maldoņa reliģijas filozofisko uzskatu veidošanos. Raksts par Natorpu (I. M. M. 1924.) ir nekrologs un autora viedoklis šē nav izteikts.

Vold. Maldonis lielu uzmanību ir piegriezis dainu pētīšanai. Kopš 1923. g. rudens semestra vairākus semestrus no vietas viņš notur seminārus par „reliģijas un etikas problemām Latvju dainās" (prot. 87.). Viņš publicējis šīnī virzienā trīs zinātniskus rakstus: 1) „Bērnu audzināšana" (Latvju tautas dainas, „Literatūras" izd., I, 1928.), 2) „Kādēļ latvietis dzied?" (Rel.-fil. raksti, IV, 1933.) un 3) „Dievs, der Gott der lettischen Volkstraditionen" (Studia theologica, I, 1935.). Pirmajā rakstā viņš atklāj dainās dibinātu seno latviešu bērnu audzināšanas sistemu un to formulē stipri koncentretā formā. Etikas laukā konstatē viņš šādu ievērojamu atziņu: „Sētai ar visām ēkām

un ierīcēm nebija tikai saimniecisks derīgums, bet arī etisks labums un reliģisks svētums. Sēta bija dievaina, mēs to varētu apzīmēt par ziedu svētnīcu“ (626.). Otro rakstu viņš uzlūko par psiholoģisku meklējumu, kurā aplūko tautas dziesmu daudzumu un dārgumu, darinātājus un dziesmotās vietas, dziesmu dvēseli sakarībā ar organismu un gara dzīvi. Sava pētījuma gala secinājumu viņš izsaka šādi: „Latvietim dziesmu dvēseles jaunradišanas spējas ierosina reliģiskā sferā mītošie faktori, spēki ar dabas un cilvēku kopības un īpatņu starpniecību. Dziesmu darināšanu veicina dvēseles dziļumu savilņojuma brīži (priekos, bēdās), darba ritms, romantiskas ilgas un organisma veselība. Sekot dvēseles nepieciešamībai, dziedāt dziesmas, skubina kulta prasības un parapsicholoģiski tulkojamie nolūki gan pieredzes, gan gara dzīves vajadzībās“ (70.). Šinī pētījumā autors pierāda, ka seno latviešu uztverē dziesmu nepieciešamība ir pamatota reliģijā, jo Dievam patīk dziesmu cilvēks.

Ja abi šie raksti dod savu tiesu dainu vispārējai pētniecībai, tad trešais raksts cenšas noskaidrot latviešu tautas tradīciju Dieva jēdzienu. Latviešu Dieva jēdzienu pētījuši arī citi (L. Bērziņš, L. Ādamovičs, A. Švābe, P. Šmits). V. Maldoņa fenomenoloģiskais pētījums un izvirzītais viedoklis patlaban ir vērtīgākais un pilnīgākais, lai gan vēl ir problēmas, kas paliek neatrisinātas, un viņa pētījuma gala slēdzieni vēl nav bez iebildumiem (sal. L. Ādamoviča — „Senlatviešu reliģija vēlajā dzelzs laikmetā“, atsev. novikums, 1937., 49. lp.). Viņš rāda, ka dieva priekšstata attīstībā ir vairāki slāņi, kas atkarīgi zināmā mērā no kulturas slāņiem. Vispirms no šī pētījuma redzam, ka dieva tēlu veido gaismas vara, zemes vara, dvēseles vara. Pēdīgi izveidojas dievs kā debesstēvs, aiz kura slēpjas viena vienīgā vara, bet kuram ir daudz tēlu. Otrkārt šis pētījums uzrāda tos daudzos dieva tēlus, aiz kuriem stāv astrālās pasaules, cilvēcīgās iekārtas, dzīvības, bagātības un nabadzības vara. Ļoti nozīmīgs ir konstatējums, ka svētuma jēdzienam latvieši piešķir septiņas nozīmes: svinīgumu, sakāpinātību, sasprindzinājumu, ražīgumu, briedīgumu, daļumu, darba tikumu un gaišumu (153.). Atziņa par seno latviešu

monoteismu (120.) gan vēl nepierādīta, bet viņš devis ierosmi, lai ap to notiktu vēl daža laba īstena zinātniska diskusija.

Kopš paša zinātniskās darbības sākuma Vold. Maldonis piegriežas nacionalām problemām reliģiskā dzīvē. Ilgākās pārdomas šinī problematikā izteiksmi atrod publicējumā „Die nationalen und internationalen Faktoren in der Religion und ihre Verwertung zur Hebung des religiösen Lebens“ (pieminās rakstu krājumā Dr. J. Kvačalam, Bratislavā, 1933.; latviski: „Nacionalie un internacionalie elementi reliģijā“, 1937.). Viņš vispirms norāda uz vispārcilvēciskiem pamatelementiem, kas atrodami visās nacionalajās reliģijās un arī kristīgajā. Tie ir mīlestība, atdošanās, ticība, cerība, bijība, pestīšanas ilgas, prieka izjūta, tieksme godāt kādu augstāku, personīgu būtni. Reliģiskais iedīgls ir vispārcilvēcīgs, bet šī iedīgļa izpausmi noteic individualais un socialais, resp. nacionalais faktors. Viņa uzskata pamatlinijas šinī sarežģītā problematikā ir šādas: 1) reliģiskie iedīgļi apriori un visos cilvēkos un tautās un kā internacionāli elementi reliģijā tie ir augsti vērtējami; 2) kristīgiem pamatmotīviem ir tiesība uz internacionālu vispārību, jo tie vairāk vai mazāk ir atrodami visās nacionalās reliģijās; 3) dogmatu veidošana un kulta formas iespējami var būt pakļautas nacionāliem nosacījumiem; 4) reliģijas stiprums un tās iedarbību tautā atkarājas no tā, cik stipras ir tās nacionalās saknes; 5) reliģisko sabiedrību saturam, resp. kristīgai baznīcai, reliģiskai mākslai un reliģiskām svētku dienām jānāk no tautas sirds; 6) kristīgā baznīca izpildīs savu misiju pilnā mērā tikai tad, ja tajā valdīs kristīgā nacionalā reliģija (atsev. novilk., 21. lp.). V. Maldonis ir atradis šo problēmu teoretiskajā iztīrījumā pareizu stāvokli un nozīmīgu atrisinājumu. Šo viedokli viņš ir paturējis līdz pašam pēdējam laikam. Mūsu baznīcas latviskošanas problēmām publicējumos viņš nav tieši piešķāries.

Vold. Maldonis ir domājis tālāk vēl par lūgšanas psiholoģiju. Publicējumā: „Vai modernais cilvēks var Dievu lūgt?“ (Rel.-fil. raksti I, 1925.) viņš atzīst: „ja reliģija ir cilvēka dvēseles spontanā kustība, kas ilgojas pēc atpestīšanas no daudziem pretstatiem, tad lūgšana ir reliģiskas dzīves veids, kas kā apzinīgs, brīvs visu dvēseles spēku vienotājs, paceļ lūdzēju

satiksmē ar augstāko spēku, Dievu" (62.). Viņa atbilde iztīrījot augšējo jautājumu no vēsturiskā, atziņteoretiskā un psiholoģiskā viedokļa ir pozitīva. Lūgšanas būtību viņš vēl noskaidro apcerē „Domas par lūgšanu“ (Alb. Freija — „Rīta svētbrīdis“, 1935., 1. sek. lp.). Ar šiem diviem rakstiem viņš paver ceļu lūgšanas saprašanai, sevišķi mūsu intelīģences aprindām. Vold. Maldonis iepazīstina latviešu intelīģenci tāpat ar reliģijas fenomenoloģiju, noskaidrojot šīs zinātnes raksturu (meklēt reliģijas būtību visās reliģijās un visos reliģisku atzinumu formulējumos) un kritiski iztīrījot van der Leeuw'a reliģiju tipoloģiju („Ceļš“, 1935., 1.—3. num.). Publicējumā „Grēks“ („Ceļš“, 1936., 1.—4. num.) viņš izteic uzskatu par grēka būtību un skaidro ar to sakarā stāvošās problēmas. Šis ir plašākais zinātniski latviešu valodā rakstīts raksts par grēku un arī viens no viņa pēdējo gadu vērtīgākiem zinātniskiem publicējumiem. Viņš, atzīstot, ka grēks ceļas pēc Dieva svētā lēmuma brīvās personas apziņas dziļumos (153.), sekmīgi uzrāda grēka būtiskās iezīmes (II nodaļa).

No pēdējiem publicējumiem jāmin monogrāfija „Mārtiņš Lutērs“ (1937.); tagad tā ir plašāka un arī vērtīgākā latviešu valodā sarakstītā monogrāfija par M. Luteru. Autors attēlo Lutera dzīvi un aplūko viņa domas par svarīgākajām ticības problēmām, viņa etikas galvenās līnijas un viņa domas par galvenajiem kulta elementiem. Viņa Lutera mācības izklāstījums sniedz pilnīgu un saprotamu ainu par tām problēmām, kuras savos rakstos aizskāris reformators. Šinī monogrāfijā V. Maldonis cenšas saistīt pagātni ar tagadni, to reformācijas darbu, ko veica Lutērs, ar to darbu, kas mums tālāk veicams Latvijas evaņģēliskā luteriskā baznīcā. Viņa mentalitāti tagad ietekmē Lutera pārliecība un tādēļ viņš patur prātā atziņu, ka īstā reliģija ir sirdsapziņas reliģija, ka visas dzīves un mācības noteicējs ir dzīvais Dieva vārds, kas ir vienīgā mēraukla visām reliģiozām darbībām (384.). Ir jāatzīst, ka Šleiermāchera-Kanta līniju aizēno tagad Lutera domu gaita.

Vold. Maldonis 1937. g. vasarā bija delegāts ekumeniskajā Oksfordas konferencē. Tanī nolasītos referātus viņš atstāsta un pieņemtās tezes viņš publicē, pievienojot kritiskās

piezīmes, grāmatā „Praktiskā kristietība“ (1938.). Tai informācijas nozīme.

Viņš sarakstījis šādas skolu mācības grāmatas: „Reliģiju vēsture (kopā ar J. Ozoliņu, 1927.), etikas daļu grāmata „Psiholoģija, loģika, etika“ (1928.), „Ievadijums Vecā Derībā“ (1930.). Bez tam viņš publicējis popularzinātniskās apceres dažādos žurnālos par dogmatiskiem, etiskiem, reliģijas filozofiskiem tematiem. Viņa spalvai pieder daudzi artikuli Konverzācijas vārdnīcā (A. Gulbja izd.).

Vold. Maldoņa dogmatisko uzskatu zinātniskā attīstība un tagadējais uzskatu viedoklis pilnā mērā būs noskaidrojams tad, kad atklātībā parādīsies viņa dogmatikas un reliģijas filozofijas mācības grāmatas, kas patlaban atrodas sagatavošanā. Savās lekcijās viņš ir ielicis daudz materiala un personīgās pārlicības.

V. Maldoni kā reliģijas un etikas filozofu raksturo plaša problēmu meklēšana un domu elastīgums. Problēmu risinājumos viņš mīl komplicētību, konstruktīvas domu celtnes. Viņam piemīt krietna intuitīva iejušanās spēja, kas noved viņa skatu pie negaidītiem problēmu dziļumiem un ļauj spontāni skatīt īstenību.¹⁾

Stud. theol. J. Bērziņš

Fricis Bārda reliģiskā skatījumā.

3.

Tagad piegriezīsimies dažām dievpārdzīvojumā ziņā zīmīgām vietām Bārda dzejā. Vispirms mazliet apstāsimies pie dzejoļa Mūžības aijās (Dz. u. lūgš. Dzīv. Kokam). Augstākā vara te noskārsta kā aizpasaulīga (transcendentā) esamība:

„Tu, kas aiz visuma slēpies,
Tu, kas no „še“ un „tur“ bēdz,
Ziedošām rokām Tu mani
Zināms, kaut neredzams slēdz.“

¹⁾ Sal. „Latviešu liter. vēsture“ (virsred. L. Bērziņš), VI, 1937., 384.

Brīnišķīgais šinī pantā ir tas, ka minētā pārpasaulīgā vara (Dievs) dzejnieku satver ziedošām rokām, t. i. viņš jūt šīs varas saskarsmi ar sevi.

Divas tālākās Bārdas dzejas vietas mums rādīs, kā tālais, visumam pāri stāvošais Dievs atklājas cilvēkam un kā pēdējais pārdzīvo tā klātesmi.

Dzejolī Kā debesis atveras (Dz. un lūgš. Dzīv. Kokam) dzejnieks atstāsta it kā vecmāmiņas dīvaino redzējumu:

„... bezgalīga gaismas jūra,
it kā tūkstots saulēs gaiss...
Šī tik rokas salikusi:
Nu klāt brīdis pēdējais.“

Dievs še parādas kā bezgalīga gaismas jūra (sal. ar Mūžīgās Dzīvības un Gaismas valsti). Cilvēku šīs varenās Gaismas redzējums tā aizgrābj, ka viņš domā atnākušu pēdējo brīdi. Pats sevi šai brīdī viņi izjūt tikai kā nevarīgo, iznīcīgo radījumu (kreaturas izjūta), kurai jāslīgst pielūgsmē mūžīgās Gaismas priekšā. Šajā niecības pārdzīvojumā ieskanas arī it kā bailes no dievišķās Gaismas.

Ļoti spilgti baiļu moments dievpārdzīvojumā izteicas dzejolī Simsana gals (Z. D.).

Tanī mēs redzam, ka dzejnieks pazīst arī Dievu kā demonisko, kā briesmīgu iznīcinātāju spēku, lai gan viņš mums rāda tikai Simsanu šī spēka varā. Bez personīgā pārdzīvojuma Bārda nevarētu tik pārliecinošu un varenu ainu rādīt. Aplūkotās vietas, kā arī viss iepriekšējais iztirzājums rāda dzejnieka ļoti plašo reliģisko jūtu gammu — no maigā, fascinējoši svētā izmaņas, ko izraisa zīlītes dziesma plaukstošā liepā aiz loga dzejolī Dieva nams (Z. D.) līdz baismīgi svētajam, kā to rāda dzejolis Simsana gals (Z. D.).

Ja cilvēcīgai atziņai Dieva būtība vienmēr paliks apslēpta, tad tomēr mēs nevarēsim šaubīties par to, ka reliģiskajā pārdzīvojumā cilvēkam ir dota iespēja daudz skaidrāk nojaut šo prātam neaptveramo īstenību. Tāpēc arī R. Oto Dieva būtības noskaidrošanā taisni iziet no svētā pārdzīvojuma analīzes. Dažās viņa atrastās svētā kategorijas sastāvdaļas apstiprinās arī Bārdas reliģiskajā pārdzīvojumā (kā tremen-

dum un fascinans). Enerģiskā (kur Dievs tiecas uz cilvēku) moments zīmīgi izteikts dzejolī Debess (Dz. un lūgš. Dzīv. Kokam):

„Cik tuvu tu, debess,
brīžiem man nāc!
Man apreibst galva,
man samulst prāts!“

Dievišķais brīnums dzejniekam tuvojas pats no sevis. Dzejnieks ir pilnīgi pasivs. Zīmīgi, ka nogurušajam meklētājam — cilvēka garam debesis pašas tuvojas — kā gandarijums, kā pestīšanas ilgu alga jau zemes virsū.

Kad mēs esam iepazinušies ar to Dievu (pareizāki sakot Dieva būtības pusi), kas dzejniekam atklājās kā neparastais varenas gaismas un šausmīga, postītāja spēka veidā, tad nevaram arī paiet garām Dievam, ko viņš un mēs ikviens nesam savās krūtīs. Tas lai mums rādītu, ka Dievs reizē cilvēkam var būt tāls un tuvs (transcendents un imanents, attiecīgi pārpasaulīgs un iekšpasaulīgs). Tad beidzot mums būs jāatzīst, ka tālais Dievs atklāsmē cilvēkam var kļūt tuvs un tuvais, kad par viņu sāk domāt — ļoti tāls un neaptverams.

Ipatni, ka pie imanentā Dieva atziņas Bārda nonāk kritiski vērojot un vērtējot cilvēka dzīves mērķi. Dzejnieks nes sevī Dievu, kas prasa norēķinus par dzīvi. Arī šī Dieva priekšā cilvēkam jānostājas tādām, kāds viņš ir patiesībā. Viņš nepazīst žēlastības:

„Tas Dievs, ko katrs nesam krūtīs
ir stiprāks vēl un dusmīgāks,
kā tas uz Zināja. Un grūti —
būs tam, par ko Viņš tiesu sāks.“

Var gan just, ka dzejnieks drusku pārspīlē, tomēr imanentā Dieva atziņa paliek. Vērojot modernās civilizācijas traģediju, karu, dzejnieks jautā:

„Kas esam mēs? Kur pēdējs mērķis mums?
Kur vara pēdējā, kas visu dzen un vada?
Vai briesmīgajā likteņlemšanā vēl kāds
no mūžības spriež līdz, kas dievībai ir rada,

lai patiesībai svētai cīņā nevienādā
 tak beigās vainags uzvarā tiek dāvināts —
 jeb tautu likteņus (un mūsējo tam līdz)
 visbeidzot izšķir mortira un dinamīts —?
 Sirds pagurst smagā domā — — Jā, es zinu gan,
 ka tukšas tur tās debesis virs mūsu galvas;
 ir velti patiesībai no tām gaidīt balvas.
 Bet ir vēl cita debess, svētāka daudz man:
 tā debess un tas Dievs, kas dziļi dvēselē mīt!
 Nav mūžam iespējams to aptvert, izpētīt,
 bet zina sirds: še dvēsle kaut kā pieskaras
 pie neizdibināmās Gaismas Mūžīgās.“

Šeit jāievēro, ka dzejnieks problemai pieiet sākumā racionāli. Tāpēc šīs šaubas. Prāts it kā prasa imanento Dievu, sirds protestē un saka — dvēsele izjūt tikai saskarsmi ar mūžīgo Gaismu (Dievu), bet viņā tā visa neieiet. — Ar racionālo skepticizmu reizē uzpeld arī nepelnīto ciešanu jautājums. Bet kad sirds jūtu priekšā prāta šaubas sabrūk, minētā problema tiek stādīta atkarībā no paša cilvēka, resp. no tā, cik viņš ir cilvēks vārda labākā nozīmē.

Dzejoļa beigas izskan gaiši. Mūžīgā Gaisma arī dzīvē gaismai dāvā uzvaru, paša autora vārdiem runājot, un spēkā pārvērš svētu nespēku. Tāpēc dzejnieks sajūsmā izsaucas:

„Ak, Gaisma Mūžīgā! Vai esmu aļojies? Vai ir vēl cits kāds Dievs bez Tevis, Gaismas Dievs?“

Nav cita. Tādā nesatricināmā pārliecībā izskan sākumā it kā skeptiskā nostāšanās pret Dievu un šo dzīvi.

Iekams noslēdzam šo īso apskatu, mums vēl ir jāpakavējas pie nāves jautājuma. Kā dzejnieks skatas uz nāvi? Daudz nekā mums nesaka viņa filozofiskā atbilde, jo tā ir ļoti principiāla, bez iekšējā, dzejiskā siltuma un pārliecinātības tīri cilvēcīgā nozīmē. Minētā atbilde ir šāda: Dzīvība un nāve ir viens un mūžība ir viņu mērs (Mīlestība — Z. D.). To pašu, kā redzēsīm, apstiprina arī dzejnieks — Bārda. Arī viņam, tāpat kā domātājam — Bārdam, nāve nav dzīvības pretstats, nav tās patvarīga un baismīga iznīcinātāja. Kas dzīvi ir tik dziļi izjutis un dzīvojis kā Bārda — tik dziļi, ka viņš vairs

no tās nekā negaida, jo zina, ka nevar gaidīt, tam nāve var būt tikai draugs un atpestītāja un beidzot vārtu atvērēja uz Mūžīgās Dzīvības un Gaismas pasauli. Raksturīgi, ka Bārda nekur nerunā par miršanu, bet gan par aiziešanu dusēt, aizmiršanos (sal. Miera dziesma — Dz. un lūgš. Dzīv. Kokam), pāreju citā pasaulē (Sapņotājs pāžs) un miera saukšanu (Skaidu spilvens).

Kā svēts ir mūžīgais nemiers, kā svēta ir dzīve, ko piešalc šis nemiers, tāpat svēts ir arī brīdis, kad dzīvība skūpstas ar nāvi:

„Pie dārza pār sētu paveros —
bez vēja birst magone — stāvi!
Es cepuri noņēmis apstājos:
Mana draudzene skūpstās ar nāvi...“

Cilvēks noņem cepuri un noliec galvu, jo jūt dievišķā tuvumu.

Cilvēka atvadas brīdis ir gaviļu pieskanēts un asaru dzi-drināts:

„Kad gurdas tiek krūtis un kājas,
tad četri nesēji iet.
Šalc vējiņš. Dūc bites. Svilpj strazdi,
un ābeles raud un zied — —“

(Tēva piemiņai — Z. D.)

Kā lai šo brīdi citādāk pārdzīvotu Zemes Dēls ar zvaigžņu dvēseli? Te izskan tikai vieglas šķiršanās skumjas, kuras pārņem varenākais atraisīšanās prieks. Jo dvēsele taču jūt savu dzimteni, kas visu mūžu tai ir bijis tikai tāls sapnis. Dzīves paguruma brīžos dzejnieks daudzreiz ilgojas nāves kā pēdējā lielā miera. Viņam ir patīkami uzkavēties kapos un savādi saldi izjust nāves tuvumu:

„No puķēm vīstošām nāk salda trūdu smarža,
tin lēnām sirdi salda noguruma dzijās.
Tik tuvu nāve šķiet, bet tomēr viņai pāri
kā raiba josta vēl mans dzīves taciņš vijas.“

Kas ir šis savāda, kas dzejniekam liek saldi pagurt un it kā ilgoties nāves? Vai viņš šai brīdī nejūt stiprāk kā pa-

rasti mūžīgās Dzīvības un Gaismas pasaules aicinājumu ? Dievišķo pārpasauli dzejnieks tā tad izmana kā pievilcīgo (fascinans).

Kad dzīve verd visintensīvāk, dzejnieks tomēr neбайдās arī nāves domas. Lielo mieru viņš sagaida kā svētvakaru. Ir tādi brīži, kad mēs jūtam svētu klusumu. Tāds ir arī pēdējais svētvakars, kas atnāk kā māte, draugs. Dzīve pārtrūkst kā mulsa deja. Līdzīgi zilam taurenītim aizlido diena — zemes diena. Numinozā gaismā atplaukst dzīve, kas paliek šajā pusē. Bārda to rāda pavasarī, savā vismīlākā gada laikā:

„Pāri jūtam gāju putni skries
un uz pavasara dzīrām trauksies.
Jautri tie pēc tevis sasauksies,
bet tu klusēsi un neatsauksies.
Brauks pa debess ziliem ūdeņiem
mēness. Zelta burās sapņi līgos.
Bet pār taviem baltiem palagiem
baltu sveču rinda mieru stīgos...“

Lasītāju šī vieta aizgrābj ar to, ka uz mūžības šliegšņa stāvot dzejnieks tik brīnišķi var runāt par dzīvi. Tā ir dzīves apliecināšana, par kuru skaistākas es nezinu. Kas tādus vārdus var teikt atvadoties, tā dzīvei vajaga būt bijušai bagātai, skaistai un pilnīgi dzīvotai, jo šajos vārdos nav ne žēluma, ne skumju, ne prieka, ne neziņas, tikai klusa svētīšana. Kas tā ir dzīvojis, tas šai dzīvei tiek pāri pats kā Sapņotājs Pažs, tam nāves izkaptis lieka. Jo nāve kā drausma plāvēja nāk tikai tiem, kas dzīvi nav dzīvojuši un dzīvojot to uzvarējuši.

Ja nu noslēgumā jautājam, ko mums rāda Friča Bārdas meklētāja dzīve, tad jāatbild, ka tā ir gaišs piemērs domai, ka reliģiozajai dvēselei Dievs atklājas pamazām, paraleli tās pilntapšanai. Dievs kā absoluts lielums netop pats sevī, bet gan radībā un par tik, par cik tur ir no Viņa absolutisma. Ir liels jautājums, vai Dievs maz viss ir kādreiz atklājies un vai vispār tas domājams. Jo cilvēcīgā eksistence ir ierobežota laiktelpiskā esamībā un tādēļ arī nav spējīga saņemt pilnīgu dievatklāsmi. Cilvēkam var gan atklāties daži Viņa būtības momenti. To mēs zinām no reliģiskās pieredzes. Arī Jēzū

Kristū kā cilvēcīgā būtņē Dievs ir atklājies tikai tādā mērā un tāds, kāds Viņš ir nepieciešams pestīšanu alkstošai cilvēcei un proti: kā mīlestība, kas noliecas pie vismazākā cilvēku bērna (agape). Un tāpēc apgalvot, ka Dievs ir tikai šī mīlestība, būtu pārdroši. Viņš taču ir atklājies arī citas savas būtības puses, kā to rāda reliģiju vēstures zinātne. To, kāds Dievs atklājas katrā atsevišķā gadījumā, nosaka attiecīgā individa vai kolektīva garīgās pilnveidības pakāpe. Šo domu apstiprina arī Fr. Bārdas reliģiskās dzīves attīstība. Tuvāk neapstājoties pie aizsāktās problēmas, kas ir liela un sarežģīta, piegriezīsimies mūsu dzejniekam.

Kāds ir viņa reliģiskās meklēšanas ceļš kopskatījumā? Kādā veidā Dievs viņam šajā ceļā ir atklājies? To centās rādīt viss šis apcerējums. Savelkot kopā iegūtās atziņas, mēs redzam, ka sākumā dzejnieks Dievu izmana dabā un dzīvībā, mīlestībā, pats sevī un arī aiz visuma (transcendencē). No turienes atklāsmes brīdī viņš ielauzās imanencē kā tāds, kura priekšā cilvēks izjūt savu nīcību un niecību (kreatūras izjūta) kā jau teicām, ļoti plaša ir Bārdas reliģisko jūtu gama, jo ļoti bagāta ir viņa dvēsele un tanī verd liels meklēšanas nemiers. Savā dievizmaņā dzejnieks var nonākt līdz bērna simplicitātei (vienkāršībai; sal. Maza cilvēka vakara lūgšana, Sūtījums).

Visi šie pārdzīvojumi ir skanējuši un izskanējuši. Bet pestīšanas ilgas dzejniekā nav rimušās, jo viņam vēl ir palikusi apslēpta tā Dieva būtības puse — tas Dievs, kas spēj visu dziedēt, klusēt. Šī Dieva atklāsmē nāk kā pēdējā. Tā nāk brīdī, kad dzejnieks jūt tuvu pēdējo stundu un kad nogurusi dvēsele ilgojas miera:

„Ak, cik saldi aizmirsties,
ak, cik saldi aiziet dusēt!
Mūžam liels ir miera Dievs,
kas spēj visu dziedēt, klusēt.“

Miera Dievs atnes pestīšanu dzejnieka nemiera dvēselei un atraisa viņā ticību un pašāvību tai dzīvei, kurā ieies atpestītā dvēsele. Atpestītas dvēseles dziesma — skaistāka par

visām, kuras dzejnieks kādreiz skandinājis klausoties zemes balto bērzu šalkšanā:

„Vēl skaistāka par dziesmu, kura
caur baltu bērzu birzi šalc,
ir dvēselei dziesma, kad to tura
pie krūtīm debess sūtnis balts
un it kā vārgu bērnu nes
prom no šīs maldu pasaules.“

(Izskana — Z. D.)

Beigusi dūkt sarkanā nemiera dziesmā; ziedu pinekli krīt, un zvaigžņotā dvēsele laižas pretī Mūžīgās Dzīvības un Gaismas valstij.

A. Veinbergs

Vidzemes sinodes darbs latviešu dziesmu grāmatas jautājumā 19. gadsimtenī.

3.

Še pārrunāsim 1875. gada pielikumu un 1881. gada atsevišķo garīgo dziesmu krājumu. Abi minētie izdevumi izauģuši no vienas saknes. Ierosinātāji ir atkal valmierieši. 1870. gada iecirkņa sinodē Limbažos Kīglers (Kügler, Mazsalacas mācītājs) runā par svētīgo iespaidu, ko darijusi 25 gados latviešu dziesmu grāmata. Tomēr vēl radušās jaunas dziesmas, piem. biskapa K. Ulmaņa tulkotās. Pienākums esot laist tās baznīcas lietošanā. Rudenī Vidzemes provincesinodes protokolā (§ 25.) atzīmētas viņa prozopozīcijas, ko viņš nolasa no iecirkņu sinodes protokola: „pārspriest, kādā veidā darīt baznīcas lietošanai pieejamas baznīcas dziesmas, kas vai nu trūkst dziesmu grāmatā, vai ir tur vājākā redakcijā, bet citur atrodamas veiksmīgākā sadzejojumā, labākā tulkojumā; vai vājākās izmest un uzņemt labāki tulkotās un skaidrākās dziesmas, jeb uzņemt pēdējās īpašā dziesmu grāmatai pievienojamā pielikumā.“

Sinode visumā izsakās par labu otrajam ceļam, tomēr neuzskata lietu par steidzamu un pēc prezidija priekšlikuma nodod to latviešu iecirkņu sinodu pilnīgākai izspriešanai. Nākošā gada iecirkņu sinodes tad nu visas nodarbojas ar minēto jautājumu: Rīgas iecirknis domā, ka pietiek jau ar Cimzes un Āraižu māc. Veiricha krājumiem. Valmieras iecirknī Kigleram sakārtotas 26 dziesmas, iecirknis vēlas lai to izdotu pielikuma veidā. Valkas iecirknis — pielikumu ar 30 dziesmām. Cēsu iecirknis negrib pielikumu, bet atsevišķu krājumu. „... tagadējā latviešu dziesmu grāmata ar viņas dziesmu bagātību, veselīgo evaņģelisko saturu, baznīcas raksturu un tautai pazīstamo un iemīļoto formu draudzes, māju un baznīcas vajadzībām pilnīgi atbilst.“ „Tomēr lai vērtīgus jaunieguvumus izmantotu, tie neietu nākotnei zudumā, būtu ieteicams vēlēt komiteju šāda krājuma sastādīšanai, kas sākumā derētu mājas, tad arī baznīcas vajadzībām.“

Rudenī lielā sinode izrauga minētam darbam tikai divus vīrus: Kēlbrantu un Kigleru. 1873. g. (protokolā 54. §) Kēlbrants referē šis „jaunu latviešu labu garīgu dziesmu vākšanas, pārbaudes un izdošanas komisijas“ vārdā, ka zinams materials savākts un izlase izdarīta. Komisija grib zināt sinodes ieskatus šādos jautājumos: 1) Vai cerētam labu dziesmu krājumam jābūt celsmes, vai baznīcas rakstura? 2) Vai drīkst dziesmas saīsināt? 3) Vai būtu pieļaujama esošo dziesmu krājumu izmantošana, neievērojot īpašuma tiesības?“ Sinode, kā parasts, nodod lietu iecirkņu atsauksmei.

1874. gadā sinode nolemj materialu sadalīt. Un nākošais 1875. gads ir pielikuma iznākšanas gads. Dziesmu grāmatai tagad ar pielikuma 33 dziesmām ir kopskaitā 770 dziesmu. Ne lielās, ne iecirkņu sinodes protokolos nav šī iznākšana atzīmēta. Ne dziesmu skaits, ne saturs neienes a jūtamas pārmaiņas draudžu dzīvē. Cik gluži citādi bija pamatgrāmatas ievēšanas laikā!

Par otro garīgo dziesmu krājumu prāvests Kēlbrants tai pašā 1875. g. (§ 45.) ziņo, ka tas nobeigts. 226 dziesmas gaida sijāšanas. Uz viņa lūgumu sinode ievēlē komisiju darba pārlūkošanai — Auniņu (Cesvaine) un Ulmani (Lugaži). Ka krājums gatavs iespiešanai, Auniņš ziņo nākošā gadā (protok.

§ 60). Viņam arī sinodē uzdod meklēt izdevēju un vēlreiz pār-
lūkot visu krājumu. Lieta tomēr neiet tik ātri, kamēr 1878.
gadā uz Auniņa priekšlikumu, sinode no dziesmu grāmatu ka-
ses aizdod 250 rbļ. bez procentēm iespiešanas izdevumu seg-
šanai. Krājums ar virsrakstu „Jaunas garīgas dziesmas, sala-
sītas un izdotas uz Vidzemes mācītāju sinodes vēlēšanu“ iznāca
1881. gadā 214 dziesmu numuru apjomā.

4.

Kad iznāca 1875. g. pielikums, bija amatā jau 5 gadus
Pēterupes draudzē darbīgais Jānis Neilands. Pie bibeles lat-
viešu tulkojuma viņš savu roku jau bija pielicis, kad viņu ne-
atļaidīgi sāka nodarbināt jautājums par dziesmu grāmatu. Rī-
gas apr. prāvesta iecirkņa sinode 1880. g. 4. jūnijā Lēdurgā viņa
ierosinājumu šai lietā noraida. Motivācija dziesmu grāmatas
labošanai diezgan svarīga: tas būtu latviešu baznīcas grāmatu
emendācijas darba noslēgums. Labot vajagot ne tikai piedau-
zīgos vārdus dziesmās, bet plašāk arī prozas pielikumu, dau-
dzas dziesmas izmest, citas (no Kurzemes grāmatas) uzņemt
no jauna.

Neilands tomēr neatkāpās. 1880. g. lielās sinodes proto-
kols (§ 42.) atkal ziņo, ka Neilands, runādams par baznīcas
grāmatu emendācijas darbu, uzstājas par jaunas dziesmu grā-
matas izdošanu. Viņa referāts ir uzglabājies ģenerālsuperinten-
denta arhīvā. Neilanda priekšlikums: „Vidzemes ev.-lut. provin-
ces sinode ievēl komiteju, kurai uztic Vidzemes latviešu dziesmu
grāmatas emendāciju. a) kas absolūti nepieciešams: kodola
dziesmas tīras no nepareizām vārdu formām un piedauzīgiem
izteicieniem; b) vēlams: prozas pielikumu revidēt un papil-
dināt ar Kurzemes vai vācu dziesmu grāmatas materiāliem;
c) beidzot ļoti vēlams, lai izmestu nederīgās dziesmas.“ Lai
aizstāvētu savu priekšlikumu, viņš izmeklējis no dziesmu grā-
matas 59 iespaidīgus piemērus, ņemdams tos tikai no „kodola
dziesmām“.

Neilanda runas iespaids būs bijis pietiekoši spēcīgs, lai
ierosinājumus nenoraidītu tūlī, bet nodotu iecirkņu atsauks-
mei. Neilands pats gan citā vietā — 1904. g. 8. dec. Latviešu

draugu biedrībā nolasītā priekšlasījumā (iespiests atsevišķā brošūrā „Par mūsu baznīcas dziesmu grāmatām“, 1905. g.) — atceras, ar kādu vēsumu viņa priekšlikumi uzņemti. „Tieku no saviem amata brāļiem Rīgas apriņķī atraidīts un tiku lielā sinodē tik ar mōkām cauri: visai vajadzīgos mazos grozījumus vien sinode atļāva. Paši tie, uz ko es kā uz Dieva apdāvinātiem dziesminiekiem visu cerību pie šā darba biju licis, bija toreiz šā priekšlikuma visstiprākie pretinieki.“ — „Šī vecā dziesmu grāmata ir ar lūgšanām un asarām mums nākusi rokā, to nebūs bez vajadzības grozīt. Jūs jaunie nemaz nezina, cik dārga tā mums veciem palikusi.“ Tā vecais Kēlbrants sacīja. Un Ulmanim bija vēl cietāki vārdi, ar ko šim priekšlikumam pretojās“ (39. lapp.).

Kā izskaidrojama Neilanda dedzība? Pieminētā grāmatīņā viņš to pastāsta. 1877. g. viņš kopā ar Kalnamuižas māc. A. Rutkovski sastādījuši Vidzemniekiem un kurzemniekiem kopīgo „ceļa maizi no svēta Dieva vārda, kristīgiem zaldātiem apgādāta un pasniegta no Latviešu draugu biedrības.“ Tad nu arī lielas grūtības radījusi dziesmu dažādība Vidzemē un Kurzemē un atšķirība no bībeles un citu pārļabotu grāmatu valodas. 1878. g. Neilands aiziet par kara mācītāju turku-krievu karā. „Tādēļ, ka Dievs bija laimīgi pārvedis no kara lauka mājā, sirds nedeva miera, un nācu ar to priekšlikumu pie Vidzemes sinodēs“ (32. lapp.).

Kāda tad nu bija Neilanda referata: „Vidzemes latviešu dziesmu grāmatas emendācijas nepieciešamība“ atbalsis nākošajā 1881. g. sinodē?

Protokola 56. § rāda, ka ir nolasītas ienākušās iecirkņu atsauksmes. Māc. Ulmanis Valkas iec. vārdā noraida. Tomēr zinamu laipnību sinode parāda, ievēlējama īpašu dziesmu grāmatas komisiju, kurā ieiet no katra iecirkņa pa vienam pārstāvim: māc. Kēlbrants, prāv. Jungmeisters, māc. Neilands un māc. Ulmanis. Sinode piekrīt konsistorijas padomnieka Kēlbranta sinodei piesūtītā rakstā izteiktām domām, ka komiteja nedrīkst būt dziesmu grāmatas emendētāja, bet koriģētāja. Nākošā sinodē komisija cēls priekšā sava darba mēģinājumus.

Protokols tomēr 1882. g. nekā nevēsta.

Tikai 1883. g. (46. §) māc. Ulmanis komisijas vārdā dod paskaidrojumus un lūdz protokolēt: „Komisija uzskata par savu pienākumu paskaidrot, ka tā savu sinodes uzlikto pienākumu tādā veidā nav pildījusi un arī nevarēja pildīt. Iedziļinoties darbā, kā kopēji, tā atsevišķi, mūsu valodnieciskā, estētiskā, loģiskā un teoloģiskā sirdsapziņa neļāva palikt pie vieglām korekturām, iespieduma kļūdu izlabošanas u. t. t. Mēs uzskatījām par vajadzīgu, kaut arī ar lielu uzmanību un sīku pārlikšanu un apdomu, lielāku, pat veselu strofu pārveidošanu — tomēr visā uzmanībā esam nostājušies uz šādiem pamatiem: 1) visas dziesmas paliek, neviena netiek pievienota; 2) paliek tas pats strofu skaits un ritms; 3) vispārīgais raksturs, kā arī domu gājums kā visumā, tā atsevišķi, t. i. katrā atsevišķā dziesmā un strofā paliek tas pats un 4) neemendētā līdz ar emendēto dziesmu grāmatu paliek baznīcas lietošanā, kamēr pirmā tiek izpārdota un nolietota.“ Ja sinode šiem principiem piekrīt, darbs būs veikts 2 gadus, ja nē — komisija atsakās un lūdz vēlēt citu.“

Prezidents ziņo, ka Neilands tagad komisijā piedalās ne vairs kā Rīgas apriņķa, bet Valmieras apriņķa loceklis Viņa vietā Rīgas apr. izraudzījis māc. Hafneru (Mālpils). Protokolos nav atzīmēts, bet Neilands savā 1904. g. brošūrā ziņo, ka arī Hafners, Trikātas Šilings un Ropažu Ports, kas kādu laiciņu bijuši komisijā, atteikušies un viņu vietā nācis Cesvaines Rob. Auniņš, „mans vecais mīlais biedrs pie ilggadīga bibeles darba“ (Neilands, „Par mūsu...“ 33. lapp.). Tā komisija ir pamazām pārveidojusies no iecirkņu pārstāvniecības organa par lietpratēju sapulci, kas uzdevumu veica Neilanda nospraustā garā. „Nu, darbu uzņēma gan, un mani abi pretinieki, Kēlbrants un Ulmanis tika ievēlēti... Zināms, tas darbs pats mācīja, kā bij tālāk jāiet, nekā iesākumā bij domāts, un galā bija visi līdzstrādnieki, gods Dievam, gluži vienos prātos“ (Neilanda broš. 39. lapp.).

Kopš 1884. g. Neilands kļūst arī par komisijas referentu. Komisija lūdz (55. §): „1) atļaut dažas vājas dziesmas strīpot un atvietot ar jaunām labām dziesmām; 2) dot komisijai brīvas rokas dziesmu grāmatas prozas pielikumā grozīšanā, iz-

mantojot jaunākos attiecīgos darbus.“ Šoreiz sinode necel nekādus iebildumus.

1885. gadā (19. §) Neilands ziņo, ka pēc darba beigšanas vajadzējis to vēlreiz caurskatīt. Tā vēlējas arī komisijas priekšnieks Kēlbrants. Neilands lūdz: 1) noteikt ortografiju, ja iespējams — jauno; 2) ziņot izdevējam par jauno dziesmu grāmatu, lai neizdotu vairs pārāk daudz veco.

1886. gadā Neilands ziņo, ka pirmo reizi caurlūkotas visas dziesmas, bet otro reizi jau 140 dziesmas (40. §). 1887. gada protokolā redzams, ka otrs lasījums pabeigts līdz 500. dziesmai, ka visas ir gatavas iespiešanai (48. §). Vēl divās sēdēs komisija pabeigs poetisko daļu.

1889. g. latviešu distrikta mācītāji notur separatu sēdi, kurā spriež par latviešu agendu, bibeli, bet lielāko uzmanību veltī dziesmu grāmatai (51. §). Neilands liek galdā iespiešanai gatavo dziesmu grāmatu manuskriptu, emendētu un papildinātu, un pārskatāmi ziņo par dziesmu grāmatas iekārtu.

1890. g. ģenerālsuperintendents ziņo, ka ģenerālkonsistorija ar 21. marta pavēli akceptējusi sinodes lēmumus dziesmu grāmatas izdošanas lietā. Sinode diskutē par Fīrhufa sastādīto muzikālo pielikumu pie latviešu aģendas. Nolemj to ar dziesmu grāmatu nesaistīt.

Ievadot latviešu distrikta separatsēdi 1891. g. 22. augusta sinodē Cēsīs, prezidents pirms darba sākuma pasniedz Auniņam un Neilandam katram pa eksemplaram jauno dziesmu grāmatu ka atzinības zīmi par desmit gadu darbu pie grāmatas teksta izveidošanas. 27. augustā līdzīgā kārtā prezidents nodod jauno dziesmu grāmatu prāv. E. Kēlbrantam par viņa 1888. g. mirušā tēva darbu un prāv. Kupferu lūdz nodot ceturto eksemplaru māc. Ulmaņa († 1890. g.) atraitnei.

Pārskats par Vidzemes sinodes darbu dziesmu grāmatas lietā ar to vēl tomēr nav galā. Sinode ir rūpējusies arī par grāmatas izdošanas tehnisko pusi. 1873. g. uztraukumu sacel Millera spiestuves paziņojums, ka tā ar nākošo izdevumu būšot spiesta paaugstināt grāmatas cenu par 50 kap. Gadu vēlāk sinode pat mēģina pati noorganizēt dziesmu grāmatas izdošanu, uzdodot Moltrechtam (Matīši) un Auniņam izpētīt apstākļus. Šī komisija tomēr nodod grāmatas apgādību uz desmit

gadiem Rīgas veikalniekam Kiberam, kas uzņemas par to nomaksāt baznīcai ik gadus 1000 rubļu. 1876. g. Moltrechts spiests ziņot, ka Kibera izdevuma daudzo iespieduma kļūdu dēļ noslēgts jauns līgums ar izdevēju Deibneru (Deubner) Rīgā.

Mēs redzam: laikmeta idejas atspoguļojas arī dziesmu grāmatas likteņos. Tā bija gadusimteņa sākumā ar racionalistu darbu, tā visā tālākā gadu gājumā. Reliģiskā-teoloģiskā plāksnē tas ir konfesionalisms, atmodusies „skaidras mācības“ apziņa, bet arī jau reliģiskā pārdzīvojuma uzsvēršana pie Neilanda. Minamas arī Ulmaņa un Kēlbranta izjustās dziesmas. Laikmeta ideju ietekme izmanama baznīcpolitiskā plāksnē: dziesmu grāmatas lietas kārtosmaigais sinodes aparats, cenšoties paturēt arvien vērā tautas noskaņojumu, kas ne katru reizi bija dažādu apstākļu dēļ iespējams.

Neilanda neatlaidība un uzvara rāda: 1) cik liela nozīme arī šinīs jautājumos spilgtai personībai un 2) ka gluži citādām acīm kā latvietis, lai gan vācu kulturā ieaudzis, šis vīrs varēja skatīties uz tām pašām lietām, ko vācu tautības lietpratēji atzina par pietiekoši labu. Neilanda aizrādījumi viņa referatā uz valodnieciskām un estētiskām kļūdām, kas traucē dziesmu pilnvērtīgu baudīšanu, iegūst īsti savu nozīmi tad, ja mēs tos aplūkojam no nacionālā viedokļa.

Zinamu lomu spēlē arī kāds šķietami maznozīmīgs apstāklis: kad Kēlbrants sāk savā laikā darbību dziesmu grāmatu laukā, viņam ir 36 gadi un Neilandam arī tikai ceturtais gadu desmits. Tie ir jauni darbinieki, kas alkst strādāt. Ne-raugoties uz trūkumiem, kas jau toreiz tika minēti, un ko arī tagadnes kritika atzīmē (prof. L. Ādamovičs „Dzimtenes baznīcas vēsture“, 1927., 75. lapp. saka: „Arī dziesmu grāmatas pēdējie izdevumi neievēroja latviešu rakstu valodas attīstību“), tomēr mums jāatzīst darbs, kas darīts ar dziļu atbildības apziņu un mīlestību.

Stud. theol. V. Grāvīts

Aizkapa dzīve latviešu tautas tradīcijās.

V n o d a ļ a.

Mīrušo atgriešanās.

§ 1. Mīrušo dienas.

1. Veļu laiks. Ir nedaudzas dienas gadā, kad mīrušie var atgriezties mūsu pasaulē, ciemoties un mieloties pie dzīvajiem. Atskaitot trešo, sesto, devīto, divpadsmito un četrdesmito dienu pēc bērēm, kad mīrušais — kā jau agrāk redzējām — tikai lēni pierazdams pie sava jaunā likteņa, vēl nāk „atvadīties“ no savējiem, tas it sevišķi notika vispārējā „veļu laikā“.

Šis svētku laiks ilga apmēram trīs līdz četras nedēļas, un tautas ticējumi un parašas to mēdz datēt „no Miķeļiem līdz Mārtiņiem, vai arī no nedēļas pēc Miķeļiem līdz nedēļai pirms Mārtiņiem“ (Sesavā). To apliecina arī Einhornš.¹²⁵⁾

Šo nopietno svētku termiņš tautas apziņā nebūt nav dzīvo cilvēku patvarīgi izraudzīts, bet pašiem mīrušajiem tas „labpatika“. Tas ir maģiskās nepieciešamības noteikts: vienīgi šinī laikā veļi varēja atstāt apakšzemi. Šī priekšstata pamatā ir arī citām indoeiropiešu tautām pazīstamais uzskats, ka tikai zināmā laikā „patet mundus“.¹²⁶⁾ Tad atveras apakšzeme, Veļu māte atlaiž savējos, tie saņem atvaļinājumu un no sava pelekā aizmirstības stāvokļa uz īsu laiku atgriežas savās agrākajās dzīves vietās. Bet spožo saules gaismu šie pelekā, drūmie „vecīši“ un „gariņi“ vairs nevar panest, viņiem ir piemērots tikai pelēktumšais rudens laiks, kad gads jau ir novecojis, nosirmojis, pamiris līdzīgi viņiem. Tādēļ tautas plastiskie priekšstati — kā jau sakarā ar „veļu“ raksturojumu redzējām — šo „veļu laiku“ tēlo tiem pašiem līdzekļiem kā pašus veļus. Tas ir „klusais laiks“ (Dzelzavā), „tad ir tās tumšās, garās naktis“ (Vecsalaca), kuras „tuvākie radi pavada savu dzīvo rijā“ (Prode, Asaros), un „tādos vakaros strādāja klusāk

¹²⁵⁾ Mh. 467. lpp.

¹²⁶⁾ L. 157. lpp.

nekā citām reizēm“ (Kalsnavā). Šis zīmīgais, gandrīz kultiskais klusums ar savu it kā apturēto elpu un baigi uzmanīgo **sasprindzinājumu** ir atvasināts no jau apcerētiem „tabu“ — aizliegumiem, kas parasti saistās ar mirušajiem. Tādēļ šinī laikā nedrīkstēja strādāt „parastos darbus“ (Vecsalacā), „bija jākustās klusu, jo citādi veļi iztrūkās un nedrīkstēja nākt“ (Ēdolē), un pie vakariņu galda neviens nedrīkstēja „aizrunāties“, jo tad vecie aizbēgtu prom, un tai mājai nebūtu nekādas laimes tanī gadā“ (Lubānā).

Šo veļu laiku apzīmēja arī citiem novadu vārdiem. Einhorni vēl min apzīmējumus: „Walla-Manes“, „Deeva Deenas un „Semlicka“;¹²⁷⁾ beidzamo Manharts izskaidro kā atvasinājumu no „zemē likt“, kas būtu attiecinams uz dvēseļu mielošanas ierašu. M. Bruņinieks savos darbos lieto arī Prodē un Asaros pazīstamo apzīmējumu „dievaines“.

2. **Baznīcas svētki.** „Veļu laika“ ticējuma rāmjos jaunākos laikos izceļas atsevišķas dienas, kuras svētītas mirušo piemiņai. Šādus piemiņu svētkus katoļu baznīca tautu ticībai ir devusi ar „Visu dvēseļu dienu“, kas kalendārī seko tieši pēc „Viso svēto dienas“. Skaistkalnē tāpēc arī „Dvēseļu dienā uz mirušo piederīgo kapiem ir jānoliek pa svecei, lai mirušiem veļu valstī nebūtu tumsā jāstaigā. Citās naktīs mirušie nenāk pēc svecēm kā tikai šai naktī“. To apliecina arī kāds vizitācijas protokols: „Den Tag Aller-Seelen decken die Bauern den Tisch für die Seelen der Verstorbenen.“¹²⁸⁾ Šis baznīcas iespaids ir arī vainojams pie tā, ka tauta vēlākos laikos tās lielajā svēto pulkā senos uzskatus par savu senču dvēselēm ir tā sajaukusi ar baznīcas svētajiem, ka varēja runāt par „svēto dvēseļu“ mielošanu.

Līdzīgā veidā tautas ticējumi arī „Sveču dienu“ (2. februārī) saista ar mirušajiem. Uz šo dienu attiecas aizliegums, ka „nevajaga vērpt, tad gariņus baida prom“ (Ozolniekos). „Sīmaņa Jūdasa diena“ (28. oktobrī) „veļu laika“ beigās ir saistīta ar lielo „urguču dzīšanu“. Ap „Simjautiem“ vai „Simjūdu“ aiznesa uz riju dažādus ēdienus, un pēc tam notika urguču izdzīšana (Bērzaunē).

¹²⁷⁾ Mh. 482. lpp.

¹²⁸⁾ Mh. 504. lpp.

Bet tad būtiskais sakars starp veļiem un viņiem piemēroto laiku tautas apziņai ir zudis. Ikkatri svētki rada ap saviem īpatnēju maģiskā svētuma atmosferu. Tā tagad atvieto būtiskās piemērotības momentu. Svētkos cilvēki no sava darba profanās ikdienišķības ir izcelti, tie sniedzas īpatnējo dienu neparastajā noskaņojumā, kurā viss brīnišķīgais var tapt par īstenību. Tā arī svētkos var sastapties ar mirušajiem. Ziemsvētku vakarā un Jaungada naktī Ozolniekos aizdedzina sveces, uzliek ēdienus, lai „mironi nāk ēst“. Ziemsvētku naktī tumšā kambarī spogulī var arī ieraudzīt mirušos piederīgos (Siljānos), un „pirmās Lieldienas rītā — gaiši pirms saules lēkšanas uz kapiem mironi dziedot“ (Bārtā). Ļoti īpatnējs ir uzskats, ka mirušie Jāņu naktī — tā tad taisni bioloģiskās dzīvības varas kulminacijā — staigā pa pasauli, norauj ziedu un rādās dzīvajiem sapņos.

Līdzīgi tam, ka veļi jaunākos laikos ar viņsaules lokalizējumu kapsētā telpiski ir tuvojušies dzīvajiem, tā tie arī laika ziņā arvien biežāk un vieglāk ir sastopami biežos baznīcas svētkos, kamēr viņi beidzot sajaukti ar kapsētas spokiem — iknakti ir redzami kapsētā: „Veļu māte divpadsmitos staigājot pa kapsētu un dodot arī veļiem vaļu staigāt pa kapsētu“.¹²⁰⁾

§ 2. Bailes un draudzība.

1. Labvēlīgie un ļaunprātīgie veļi. Sviņīgajās „mirušo dienās“ sastopas dzīvie ar mirušajiem, un visos tādos sastapšanās gadījumos pie dzīvajiem ir novērojams īpatnēji pretrunīgs noskaņojums, kurā atspoguļojas abas mirušā priekšstata puses. Ciktāl mirušais kā „radiņš“ ir tuvnieks un pieder kopā ar dzīvo pie tās pašas dzimtas, un ciktāl tas kā Zemes mātes pavalstnieks ir dzīvības sargātājs, tiktāl tas, atgriezies pie dzīvajiem, tiek uzskatīts par labvēlīgu un modina viņā pagājušu, bet neaizmirstu dienu draudzību. Bet ciktāl velis kā nāves varas atsvešinātais, „salauztais augumiņš“ ir aizmirsts un pieder tālajai „viņsaulei“, un „ciktāl viņš kā tās iemītnieks un Veļu mātes padotais atrodas nāves varā, tiktāl viņš ir nelabvēlīgais un pat pret saviem piederīgiem ļaunprā-

¹²⁰⁾ S. D. P. V. 34. lpp.

tīgi noskaņotais dzīvības dragātājs, ko dzīvie lūko atvairīt visādiem līdzekļiem. Pie tā paša rezultata nācis arī P. Šmits: „Kā primitīvais cilvēks ir skaudīgs un nevēlās, ka citiem labāki klājas, tā arī viņa nelaimīgais velis ir skaudīgs uz dzīvajiem un grib, lai arī tie pārnāktu veļu valstī. Ļaudis tomēr nav domājuši, ka itin visi miroņi grib tikai jaunu darīt un nevēlas saudzēt arī savus mīļos tuviniekus.“¹³⁰⁾

Zīmīgi abas šīs mirušā rakstura puses un dzīvo jūtu reakcijas izpaužas veļu ielūguma formulā: „Ciemīni, ēdiet un aizejiet.“¹³¹⁾ Mirušie ir jāielūdz ciemos, to dzīvie ir parādā saviem labvēlīgajiem mirušiem draugiem. Tāpat tie arī bauda dzīvo viesmīlību „ēdiet“. Tie ir dzīvo tributi kopējām radniecības un pietātes saitēm, bet līdz ar to arī tributs viņu bailēm no mirušo neapbrīkināmās demonijas. Mirušos mielo, lai mazinātu viņu dusmas, lai izlīgtu ar viņiem, un lai noskaņotu viņus labvēlīgi. Kad tas ir panākts, tad šīs „mirušo viesības“ beidzas ar veļu izraidīšanu vai pat „izdzīšanu“ — „aizejiet“. Ļoti līdzīga formula slavu valodā, tikai pielietota kā veļu izdzīšanas vārdi, mums ir uzglabājusies Jana Malecka Sudaviešu grāmatīņas rediģējumā no 1551. gada.¹³²⁾ Tā veļi nāk un atkal iet: labi kad viņi nāk, bet vēl labāk, kad viņi atkal aiziet.

2. Gādība un pateicība. Dvēseļu mīlošanas paražai ir divas saknes: pirmā ir nupat apcerētais izlīgšanas nolūks, otru esam skāruši, aplūkojot veļu vājumu un atkarību. Mirušie savā eksistencē ir atkarīgi no dzīvo piederīgo gādības, un dzīvie šo pienākumu arī labprāt pilda. Par to atkal veļi sekmē un veicina savu dzīvo apgādātāju darbu it sevišķi lauksaimniecībā. Šinī sakarā ir saprotamas divas pateicības dziesmiņas, dziedamas Simjūdu dienā, kuras atrodamas pasakā par „Melno grāmatu“.¹³³⁾

Augšraudzīt — Zemraudzīt, / Sēsties meldru krēsliņā,
Tu mums devi govīs, vēršus, / Aitas, kazas, kumeliņus.
Augstlecīt — Zemlecīt, / Sēsties meldru krēsliņā,
Tev pieder govīs, vērši, / Tev bērie kumeliņi.

¹³⁰⁾ Šm. pas. XIV. 194. sek.

¹³¹⁾ R. L. B. VI. 46. lpp.

¹³²⁾ Mh. 298. lpp.

¹³³⁾ Sm. pas. XIV. 237. sek. 7. var.

Līdzīgie dziesmas fragmenti mums ir uzglabājušies arī kādā Bērzaunes paražā: „Sagatavojuši ēdienus istabā, teikuši:

Augstlecīte, Zemlecīte, / sēdies meldru krēsliņā /
Tu mums devi rudzus, miežus / sirmus bērus, kumeliņus.“

3. „Urguču dzīšana“. Kamēr pateicības dziesmiņas attiecas uz veļu labvēlīgo raksturu, tikmēr „urguču dzīšana“ norāda uz viņu bīstamo rakstura pusi. No Zelgovskas mums stāsta sekojošu parašu: „Simjūdu dienas vakarā mēdza dzīt urgučus, t. i. ļaunus garus. Tad pievārija papildnam gaļas un piecepa papildnam plāceņu, bet neviens nedrīkstēja no visa tā ēst, kamēr nebija urguči izdzīti un labi dievekļi no tā ēduši. Dažās vietās arī urgučiem uzlika pilnu bļodu gaļas uz krāsns, bet citu visu aiznesa klētī. Kad urguči bija izdzīti, saimnieks gāja uz klētī pēc ēdamā.¹³⁴⁾ Šinī ticējumā dvēseļu mielasta pirmatnēja nozīme ir nobālējusi, un urguči jeb veļi, pateicoties savu raksturu īpašību pretrunībai, jau ir diferencējušies divās patstāvīgo garu grupās — ļaunajos „urgučos“ un labajos „dievekļos“. Sakarā ar to arī pats mielasts ir pārprasts, it kā urguči to apdraudētu un tādēļ pirms ēšanas būtu izdzenami ārā. Pēc pirmatnējās un latviešu tradīcijā parastās versijas ar ēšanu taisni gaidīja, lai urguči — ievērojot viņu labvēlīgo nozīmi — papriekš mielotos. Uz to šinī ticējumā norāda vēl tagadējā sakarībā nesaprotamais paņēmieni ļaunajiem urgučiem atstāt „pilnu bļodu gaļas“. Tikai pēc tam, kad urgučiem pienācīgā viesmīlība bija parādīta, viņus izdzina laukā — atceroties tagad viņu bīstamo raksturu.

Tādā secībā šī „urguču dzīšana“ mums ir attēlota arī Strībinga jau bieži citētajā rakstā: „Ultimo scopant hypocaustum et expellunt animas ex hypocausto, alter arripit securim et parietes secat per quatuor angulos, eisdem expellens, ne haereant in quodam loco.“¹³⁵⁾ Pie tam Alūksnē ap 1842. g. bija pazīstami sekojošie izdzenamie vārdi:

„Urguči, ārā! / Urguči, ārā! / Bīc, bāc, bāc!
Urguči, ārā! / Urguči, ārā! / Bīc, bāc. bāc!“¹³⁶⁾

¹³⁴⁾ R. L. B. VI. 42. lpp.

¹³⁵⁾ Mh. 444. lpp.

¹³⁶⁾ Nd. 26. lpp.

4. **Krustu priedes.** Ciktāl veļu priekšstatā uzsver ļauno, bīstamo motivu, tiktāl viņu atgriešanās pie dzīvajiem nav vēlama. Izejot no šī uzskata, senie latvieši līdzīgi citām pirmatnīgām tautām ir izveidojuši veselu rindu kultisku-maģisku paņēmieni, kā aizsargāties. Še aplūkosim tikai interesantāko priekšstatu kompleksu, kas veidojas ap tā saucamiem „krustu kokiem“, vai „krustu priedēm“.

Kāds ticējums (Gatartā) stāsta par šiem kokiem: „Krustu priedes ir mūsu apgabalā divas, kuras arī netiek nocirstas un tiek turētas dārgā piemiņā. Vecos laikos, kad veduši mironi uz kapiem, bērinieku rinda pie krustu priedes apstājusies katram mironim un iecirtuši priedē krustu, lai mironis zina pastarā dienā, kad augšāmcelsies, atnākt uz māju: bez krusta priedē, kad nezina kur iet, varot apmaldīties.“ Še vēlāko laiku kristīgais krusta simbols ir ieausts seno priekšstatu sakarībā: veco slāni pārklāj jaunais motivējums, kas saistās ar „pastaro dienu“. Krustu koks šai dienā mirušajam būs ceļa rādītājs uz mājām. Priekšstatā par šo „pastaro dienu“ krustojas divi pārpratumi. Pirmkārt šai dienā minētā „augšāmcelšanās“ īsti latviskai domāšanai — kā jau agrāk redzējām — ir sveša un īstenībā neiespējama; bet otrkārt ar to saistītā „atnākšana uz māju“ nesaskan arī ar katoļu mācību, jo pēc tās „augšāmcelšanās“ ir drīzāk ieeja „dievišķā godībā“ nekā atgriešanās agrākajās dzīves vietās. Šāda atgriešanās nekādi neiederas šinī jaunāko laiku kristīgajā motivējumā un ar to dokumentē savu piederību pie senlatvisko priekšstatu apakšslāņa šinī ticējumā: tā ir veļa iespējamā atgriešanās pie dzīvajiem zinamos laikos. Bet ar to arī „krustu priedes“ nozīme mainās: tas nav vairs ceļa rādītājs uz māju, bet taisni otrādi atvairīšanas līdzeklis pielietots pret bīstamo apakšzemes iemītnieku, kuram gaismas pasaulē nav vairs vietas. Tas tad arī ir pirmatnīgais motivējums, kas mums ir uzglabājies citos šī paša ticējuma variantos. Ozolniekos piekopusi to pašu parašu ar motivējumu: „Kad mirušais grib nākt atpakaļ, tad tiek līdz krusta priedē, bet tālāk nē, un jāiet atpakaļ kapsētā.“

Tā krusts norobežo mirušos no dzīvajiem. Ar to šī priekšstata simbolikai ir ierādīti divi attīstības ceļi: viens, kas saistās ar krustu, un otrs, kas saistās ar robežu. „Krusta pār-

mešana“ kā aizsarglīdzeklis pret dažādām briesmām vēl tagad ir pazīstams mūsu zemes katoliskos novados. Sevišķi pret mirušo „ļauņiem gariem“, to pielieto Zēlgavskā: „Ziemsvētku priekšvakarā, jeb Kūķu dienas vakarā jātaisa sērmuksļa koka krustiņi, un tie jāuzdur uz apcirkņu kokiem, un ar krītu jāuzvelk krusti uz visām mājas durvīm, lai ļauni gari nestātgātu un mājās rastos Dieva svētība.“¹³⁷⁾

Arī šie krustiņi ir saistīti ar „apcirkņu kokiem“, atgādinādami tā iepriekš minētos „krustu kokus“. Kad uz kapiem braucot mironi ved pāri robežai, tad Dzelzavā mēdz iecirst krustu vai nu priedē, vai arī vienkārši velenās. Te jau blakus krustam arī robežai ir sava maģiskā nozīme. Tas sevišķi skaidri parādās kādā bēru ierašā, kas latviešiem ir kopēja ar seniem prūšiem. Sudaviešu grāmatā ap 1547. gadu stāsta sekojošu prūšu bēru ierašu: „Die frawen beleiten die leichen bis auff die grentze des dorffs, da ist ein pfal eingeschlagen vnd ein schilling darauff gelegt.“¹³⁸⁾ Šāda mieta vai arī naglu iedzīšana kā aizsarglīdzeklis pret mirušo atgriešanos ir pazīstama arī pie latviešiem. Kornets stāsta, ka „ceļā uz kapsētu iedzina mietu un uzlika naudu“.¹³⁹⁾

Visi šie piemēri sastāda tikai nelielu aizsarglīdzekļu izlasi, kas saistās ar „krustu kokiem“ un novada robežu, izceldami tā vēl lieku reizi uzskatu par veļiem kā cienītiem, bet ne visai mīlētiem ciemiņiem.

§ 3. Bēru un dvēseļu kopmielasti.

1. Kultiskā nozīme. Kamēr mirušo dienas dod ārējo iespēju mirušajiem sastapties ar dzīvajiem laikā un telpā, tikmēr šīs sastapšanās iekšējā jēgā — savstarpējā vienotība — izpaužas viņu kopējos mielastos. Šo paražu latviešu senču kultā jau esam interpretējuši no dažādiem viedokļiem, tā ka šeit atliekas vienīgi vēl izcelt tās kultisko saturu.

Šīs paražas priekšnosacījums ir priekšstats par veļu dabīgām vajadzībām arī pēc nāves, viņu vājumu un atkarību no

¹³⁷⁾ R. L. B. VI. 44. lpp.

¹³⁸⁾ Mh. 285. lpp.

¹³⁹⁾ S. D. P. V. 32. lpp.

dzīvo gādības. Uz šī kopējā pamata tad mielošanās riti pildās dažādiem saturiem: tanīs izpaužas gan cienība un laipna gādība, gan arī atmiņas un aizgājušu dienu draudzība, tāpat kā radniecības saistības blakus bailēm un riebumam. Bet savu kultisko nozīmi un svinīgo svarīgumu šie kopmielasti iegūst tikai tādā mērā, kādā tie paceļas pāri šādām subjektivām noskaņām un koncentrējas objektīvajā pamatdomā: mirušie kā noslēpumainās viņsaules iemītnieki, kurā nogatavojas visi pasaules notikumi, ir apdāvināti ar īpatnēju varu, tie var dzīvos gan sargāt, gan arī apdraudēt. Nostiprināt viņos šīs varas labvēlīgo rakstura pusi ir bērū un dvēseļu mielastu kultiskais uzdevums un nolūks.

2. „Raudas“. Skaidri šis nolūks parādās tā saucamās „raudās“, kuras pavadīja bērū mielastu, un kurās iepriecināja, uzslavēja un cildināja mirušo.

Visvecākās, bet arī visīsākās un trūcīgākās ziņas par šīm raudām mums ir uzglabātas Indriķa Kronikā sakarā ar nostāstu par kuršu uzbrukumumu Rīgai 1210. gadā. Viņš raksta: „Quos videntes Curones a civitate recedunt, et collectis interfectis suis ad naves revertuntur et transita Duna triduo quiescentes et mortuos suos cremantes fecerunt planctum super eos.“¹⁴⁰⁾ Kāds saturs šim „plancto“ ir bijis, par to autors klusē, un mēs to citādi nevarām noskaidrot kā tikai ar tās pašas paražas vēlāko laiku plašākiem atstāstījumiem. Tādas plašākas „raudas“ slavu valodā no kāda leišu-slavu pierobežas novada mums sniedz Maleckis ap 1551. gadu apzīmēdams tās ar latviešu valodai atbilstošu „lamentatio“. Šo raudu īsā jēga ir tā: minot visādus labumus, kurus mirušais šai dzīvē varēja baudīt, ieskaidro viņam, kas ar šo dzīvi var būt pilnīgi apmierināts un viņam nav iemesla dusmoties par kaut ko. Līdzīgi arī latvieši ir mēģinājuši mierināt savus aizgājējus. Par to stāsta Lazīcijs ap 1615. gadu.¹⁴¹⁾ Mirušo, kuram bijusi dažā ziņā grūta dzīve, iepriecina ar jo labākām izredzēm nākamajā. Tā šīs „raudas“ nebūt nav kā varētu domāt — sāpju un žēlu skumju izpausme, bet vienkārši līdzeklis mirušo labvēlīgā no-

¹⁴⁰⁾ Mh. 33. lpp.

¹⁴¹⁾ Mh. 267. lpp.

skaņojuma nodrošināšanai. Šis bērnu mielastu nolūks izpaužas arī jau minētajā tautas dziesmiņā:

Visu nakti tā māmiņa / Ap logiem klausijās,
Vai tie ēda, vai tie dzēra, / Vai māmiņu daudzinaja.

3. **Lūgums veļiem.** Kamēr „raudu“ nolūks ir samierināt tikko mirušo ar nāvi un nostiprināt viņā labvēlīgu noskaņojumu, tikmēr „veļu mielošanas“ rītos dzīvie griežas pie šādiem labvēlīgi noskaņotiem veļiem ar lūgumu izmantot savu viņpasaules varu dzīvo piederīgo apsardzībai. Šāda „veļu mielošana“ ir visizplatītākais latviešu senču kulta elements, kas vēl līdz nesenai pagātnei bija uzglabājies tautas tradīcijā. Šis ierašas nolūku mums atkal attēlo senrakstu liecības.¹⁴²⁾ Senrakstu liecība balstas uz pareiziem tautas paražu novērojumiem. Mēs minam vēl raksturīgu ticējumu (no Vecsalacas), kurā apvienoti abi līdz šim izolēti aplūkotie elementi: lūgums veļiem un viņu cildināšana: „Veļus mieloja pa visu veļu laiku. Tad tie ikvakaru nāca un gāja klusu. Par viņiem runāja, ka veļi ir labi un lūdza, lai uz citu gadu atkal nāk veļos...“

VI nodaļa.

Dzīvība nāves gaismā.

§ 1. Dzīvības meklētāji.

1. **Akcenta pārvietojums.** Visi līdzšinējie priekšstati un uzskati, visas domas un atziņas par nāvi, viņu sauli un aizkapa dzīvi ir iekļautas seno latviešu lielajā pamatpārliecībā, kura nāves nojautas dibina uz dzīvības neiznīcību, kurā kā varenās dziesmas šalkas nāves motīvu pārskan drošā un spēcīgā dzīvības melodija. Būt mirušam nozīmē arī tikai dzīvot, kaut gan savainotu, dragātu dzīvību. Tā dzīvība un nāve nav asi šķirtas; tie ir bioloģiskās identās esamības tapšanas un iznīkšanas korelati: īstenībā tie saplūst kopā. Bet tādēļ ir iespējama arī akcenta pārvietošanās tautas apziņā: dzīvot aizkapa dzīvi nozīmē dzīvot tikai bēdīgu, dragātu dzīvi, būt izstumtam, izslēgtam no plūstošās dzīvības lokiem. Šinī

¹⁴²⁾ Mh. 444. sek. un 458.

apgaismojumā velis nav vairs dzīvības īpašnieks, bet tikai vēl dzīvības meklētājs.

2. „Bērnu laupītāji“. Šinī lomā tumšās apakšzemes iemītnieks dažādos mitoloģiskos izveidojumos parādās daudzajos nostāstos un ticējumos par bērnu apmaiņšanu. K. Pētersons par šo tematu ir sakopojis veselu rindu ticējumu.¹⁴³⁾ Pēc šiem nostāstiem latviešu tauta tic, ka nekristītus, mazus bērnus nedrīkstot atstāt vienus, nedz arī ar tiem tumsā gulēt, jo tad tos „pārmijot“ vai arī „zogot“ „Laimes jeb zemes sievas“, „Zemes māte“ (Zemītē), „svētās meitas, kas dzīvojot apakšzemē“, vai arī „zemes ļaudis“. Apmainītais svešais bērns „ļoti blāujot“, tam esot „mīksta galva“, šie „zemes cilvēki esot resnāku, lielāku galvu un mazu augumu“. Kāds arī nebūtu šo bērnu apmainītāju mitoloģiskais vārds un veids, tik daudz ir skaidri, ka tie visi stāv sakarā ar apakšzemi, t. i. ar mirušo pirmatnējo piederības vietu. Tur arī atrodas nozagtie bērni. Tādēļ pasakā par „Ceļojumu uz viņu sauli“ ķēniņš lūdz muļķītim, kas dodas uz elli, lai tas uzprasot, kur viņa meita palikusi, kas no šūpuļa izzagta.¹⁴⁴⁾

Pārsteidzošs ir šis bērnu zādzības nolūks: šie zemes ļaudis nav — kā varētu domāt — ļauni gari, kas nozagdami bērnus, ar šo vissāpīgāko zaudējumu cilvēkam ļaunprātības dēļ grib kaitēt, bet viņi šos bērnus zog, lai tos „mīļi glabātu“ pie sevis. Savus īstos bērnus mātes pēc tautas ticējumiem var atgūt atpakaļ, perot svešo apakšzemes bērnu „sīkām nātrām“. Tad „atskrien pa vārtiem“ vai arī no aizkrāsnes kāda „pelēka vecene“, vai arī kāda „veca sieviņa ar pelēku vilnaini“, atnes īsto bērnu un saka: „Ko jūs manu bērniņu tā brēciniet. Es jūsu tik labi turu! Tad še jūsu bērns.“ Vai arī: „Še tavs bērns, es viņu tik labi godāju, bet tu manu sit un kauj.“ Vai arī: „Ak tu, ..., es tavu bērnu tik mīļi turu, bet tu manu per un blāvini.“

Tā „zemes ļaudis“ šos nozagtos bērnus sargā un glabā, kā tikai sevišķi dārgu un mīļu īpašumu mēdz glabāt. Tas arī ir saprotami, jo mazie, tikko piedzimušie bērni pēc primitīviem uzskatiem satur sevī koncentrētu dzīvības spēku sevišķi kāpi-

¹⁴³⁾ P. K. 31.—35. lpp.

¹⁴⁴⁾ Šm. pas. V. 10. lpp.

nātā potencē — taisni to, kā apakšzemē trūkst. Tā šī tveršana pēc dzīvo cilvēku bērniem nozīmē tveršanu pēc pašas dzīvības varas. To apstiprina arī analogs priekšstats no Skotijas austrumpiekraustes. Arī tur pazīst bērnu zagšanas motivu, kas tur ir saistīts ar īpatnējiem gariem, kurus vācu valodā apzīmē par „Elfen“. Šie gari tad nu arī izmaina cilvēku bērnus „ar nolūku no viņu ķermeņiem izzagt cilvēka dvēseles“.¹⁴⁵) Pamatojoties jau novērotajā „dvēseles“ un „dzīvības“ identitātē mēs arī šī motīva modificējumu drīkstam iztulkot kā „dzīvības meklēšanu“. Dzīvības meklēšanas doma ietverta šādā jaunāko laiku priekšstatā par „dvēseles zagšanu“ ir pazīstama arī latviešu tautas pasakai par „Velnu, kas zog dvēseles“.¹⁴⁶) Tā tautas māņu mitoloģisko būtņu barā izceļas grupa īpatnēju dzīvības meklētāju garu, kas līdzīgi veļiem ir saistīti ar apakšzemi. Šie gari, kaut tie pēc savām mitoloģiskām pazīmēm un funkcijām arī tagad nav vairs pilnīgi identificējami ar veļiem, attiecībā uz dzīvību savā raksturā tomēr stāv ļoti tuvu saviem drūmajiem, salauztiem apakšzemes līdzpilsoņiem: viņi visi ir dzīvību zaudējuši un kļuvuši par dzīvības meklētājiem.

3. Papardes zieda rāvēji. Bet mums ir uzglabājušies vēl vecāki priekšstati, kuros šīs dzīvības trūkums ir saistīts ar mirušajiem, kuru zīmīgākā īpašība tas arī pirmatnējā nozīmē bija. Šinīs priekšstatos arī minētie dzīvības meklētāji vēl ir identī ar pašiem veļiem. Šāds uzskats mums ir uzglabājies kādā ļoti savdabīgā tautas dziesmiņā, kas satur kāda Jāņu nakts mita atliekas. Šī Jāņu dziesmiņa stāsta par norauto, noslēpumaino papardes ziedu:

Ei, svētā papardīte, / Kā raudāji Jāņu naktī?

— Kā man bija neraudāt, / Veļānieši zedu rāve.

J. E. T. dz. X. 2195.

Kādēļ veļi ir norāvuši šo papardes ziedu? Papardes zieds latviešu tautas ticējumos ir laimes nesējs. Tas tikai Jāņu nakts vidū zied „sudrabiņa ziediņiem“ (Jaunlaicēnē), „zeltītiem ziediem“ (Mālpē), un kas to iegūst, „tas zina visu, kas pasaulē notiks, uz priekšu“ (Jaunrozē), „tas būs laimīgs“ (Rū-

¹⁴⁵) L. 168. lpp.

¹⁴⁶) Šma. pas. IV. „Velns zog dvēseles“.

ijenā). Bet šī laime atkal ir izprasta tipiski latviskā nozīmē kā dzīvības vara: papardes zieds ir dzīvības spēka potence. Ja tas zied Jāņu naktī, tad „cirvim kāts plaukstot“ (Grenčos), bet ja tas pavasarī nosalst, „tas gads ir bada gads“ (Jumurdā). Šo dzīvības spēku veļi gribēja iegūt. Jāņu naktī tiem ir dota vaļa atgriezties dzīvo pasaulē. Šo izdevību viņi ir izmantojuši, lai iegūtu dzīvību. Viņi ir tvēruši pēc dzīvības, tāpat kā „miroņu dejā“ mironis tver pēc dzīvas līgavas. Tvert pēc dzīvajiem un dzīvības simboliem mitoloģijas valodā izsaka mirušo, veļu alkas pēc dzīvības.

§ 2. Nāve kā dzīvības integrejošā sastāvdaļa.

1. Abi bioloģiskās dzīvības aspekti. Tāpat kā šis akcents mitoloģijā var pārvietoties veļa priekšstatā, tā tas ir iespējams arī vispārējā senlatviešu pasaules uzskatā. Tad nav vairs nāve iespējama tikai uz dzīvības pamata, bet arī otrādi, visa dzīvība raisās tikai nāves ēnas pavadībā.

Šī akcenta pārvietošanās nav uzskatama tikai par reliģiskās apziņas attīstības ģenētisku pārmaiņu, it kā tā būtu iestājusies vēlākos laikos, pirmatnējam stipram dzīvības instinktam pagurstot. Tas nav arī tikai dialektiskās domāšanas pretstats, kurā dzīvības skatīšana jo spilgti izceļas kontrastā pret tumšo nāves varu. Šī paradoksa pretrunība ir pamatota pašas bioloģiskās dzīvības būtībā, uz kuras impresijas balstās viss senlatviešu pasaules uzskats. Pati bioloģiskā dzīvība satur sevī abas šīs pretrunīgās iespējas no kurām katra savā laikā kļūst par neatvairamu nepieciešamību: tapšana un nīkšana papildinās savstarpēji nepārraujamā lokā. Tanī ir ietverta arī cilvēka dzīve: „Kas dzimst, tas mirst.“ Tādēļ tautas dziesma dzied:

Tek saulīte launagā, / No launagā vakarā.

Tā tecēja mans mūžiņš / No jaunuma vecumā.

J. E. T. dz. X. 4474.

Divējāda saule tek, / Tek kalnā, tek lejā.

Divējāds mans mūžiņš / Ar to vienu dvēselīti.

Turpat 4475.

2. **Bēres un kāzas.** Šie pasaules uzskata divi akcenti atspoguļojas senlatviešu dzīves stilā divējos „godos“. Tās ir bēres un kāzas. Un kā šie uzsvāri var pāriet viens otrā, tā arī šīs svinības var saistīties savā starpā mīklainā divskaņā. Par jaunu nomirušu puisī vai meitu tautas dziesma dzied, ka tie „velās“ apprecēšoties.

Lietņš lija saulītē: / Velēnieši kāzas dzēra.

Mans bāliņš jauns nomira, / Velās ņēma līgaviņu.

J. E. T. dz. 4300.

Lietņš lija saulītē: / Velānieši kāzas dzēra,

Velānieši kāzas dzēra / Augstajā piekalnē.

Man nomira jauns bāliņš / Vai tam veda līgaviņu?

Turpat 4301.

Šīs dabas ainas uzskatāmībā senā tauta itkā dzīvā simbolā ir lasījusi apstiprinātu savu dzīves gudrību. Īpatnēji pret-runīgais apgaismojums, kurā kā prieki ar sērām jaucas saules stari ar mākoņu ēnām, izceļ jo sāpīgi gaismas tumšo likteni. Kā smaidi caur asarām šī aina pie debesīm zilēja zemes dzīvības paradokso gaitu: tā no miršanas mostas dzīvība, tā dzīvībai brieduma laimē jāmirst. Tā ir saprotama arī sekojošā mīklainā paraža: „Kad puisim vai meitai dzēra bēres, tad līdz pusnaktij dzīvoja klusu un to sauca par bērū dienu, bet kad pusnakts bija pāri, tad dzēra kāzas...“¹⁴⁷⁾

3. **Kāzas un nāvē.** Uz tā paša uzskata pamata par dzīvības un nāves nešķiramo sakaru, akcentam pārvietojoties uz nāves pusi, ir izveidojušies priekšstati par kāzām, kuras pārtrauc nāve. Tā dzīvība iegrimst nāves apgaismojumā. Par šo tematu stāsta pasakas par „Abiem dzīvē un nāvē savienotiem draugiem“.¹⁴⁸⁾ Īsā schematizējumā te atstāstīsim šo pasaku kopējo saturu.

Reiz dzīvoja divi draugi, kas tik labi satika, ka apsoliņās viens otru ielūgt savās kāzās. Īsi pirms drauga kāzām viens nomirst. Kāzu dienā līgavainis, turēdams solījumu, dodas uz kapsētu aicināt mirušo kāzās. Tas gan aizbildinās, ka nevarot nākt, bet laipni aicina draugu iegriezties pie viņa apakšzemē

¹⁴⁷⁾ J. E. T. dz. X. 787. lpp.

¹⁴⁸⁾ Šm. p. V. 175. sek. 1., 2., 4.—7., 11., 15., 16. v.

uz īsu laiciņu. Draugs arī seko aicinājumam. Kad viņš atgriežas pasaulē, izrādās, ka ir pagājuši jau kādi „trīssimt gadu“, un viņš sabrūk „pelnu čupiņā“. Šīs pasakas kodols ir tas, ka līgavainis kāzu dienā pazūd apakšzemē: taisni dzīves piepildīšanās augstākajā pacēlumā viņam jāmirst. Šī paradoksā notikuma iekšējā nepieciešamība pasakās jau aizmirsta, un kā nāve brieduma gados arī mūsu dienās vēl ir vissāpīgākā, tā šim agrajam paaudzēm tā ir bijusi pilnīgi nesaprotama. Nezinādamas vairs dzīvības un nāves iekšējo sakarību, pasakas šo mīklaino notikumu izskaidro ārējiem dzīves apstākļiem. Tāds nesaprotamā un neaptveramā izskaidrošanas mēģinājums ir draugam dotais solījums, kuram vēl jāpievienojas drauga nejaušajam nāves gadījumam, lai līgaivainim nolīdzinātu loģisko ceļu uz apakšzemi.

Tikpat negaidīti nāve aprij dzīvību senlatviešu mitā par „debesu kāzām“, kuru Ē. Zicāns jau minētajā darbā ir rekonstruējis no fragmentarām atliekām tautas dziesmās. Tur kāzu liksmes augstākā brīdī Pērkonš sasper zelta koku, ozoliņu vai ābelīti... tas nozīmē, ka pašam dzīvības principam ir liktas robežas: augšanai seko nīkšana. Tādā gadījumā top saprotams arī koka sadragāšanas sakars ar debesu kāzām: dzīvības brieduma augstākā pakāpē jūtams pirmais nāves dzēliens.¹⁴⁹⁾ Svarīgs šinī mitā ir dzīvības un nāves savstarpējā attiecība. Tā nav ietverama pēc tā saucamā senāriešu dualisma parauga dzīvības un nāves varu cīņas mitoloģiskā schemā. Abos piemēros šim liktenīgajam dzīvības sabrukumam trūkst cīņai raksturīgākās pazīmes — iepriekšējās pretošanās. Taisni otrādi, līgavainis brīvprātīgi, pats no sevis dodas uz apakšzemi, un zelta ābele bez sasliešanās un pretestības sabrūk no pirmā Pērkoņa spēriena. Pie tam šī nāve iestājas dzīvības pilnīgākās attīstības stadijā, taisni tad, kad tai vajadzētu būt visspēcīgākai pretoties nāves uzbrukumam. Tā nāve te nav varmācīgais ienaidnieks, kas nāk no ārienes, bet tā grauj dzīvības spēku iekšēji. Dzīvība un nāve šinīs uzskatos nav polari pretstati, bet abas savijas pretrunīgā sintezē. Dzīvībai attīstoties un augot, nogatavojas līdzī arī tajā saturētā nāves nepiecie-

¹⁴⁹⁾ Z. 23. lpp.

šamība. Nāve ir dzīvības integrejošā sastāvdaļa. Tā ieiet bioloģiskajā esamībā kā būtisks uzbūves elements, lai savā laikā pārāugtu savu auklētāju un briedumā sadragātu to.

4. Ktoniskais reliģijas saturs. Šāds irracionāls uzskats par visas dzīvības gaidāmo bojā eju raksturīgi iezīmē senlatviešu ticības un reliģijas ktonisko raksturu. Tam nepieciešami jāizveidojas visur, kur dzīvība ktoniskā uztverē ir saistīta pie zemes, pie vielas, pie organiskā veseluma. Tur šai dzīvībai tās bioloģiskajā izpratnē tad arī jāuzņem sevī šo vielisko elementu iznīcības nepieciešamību kā integrejošu sastāvdaļu. Šī ktoniskā reliģija gan zina, ka bioloģiskā dzīvība ar nāvi nebeidzas, un ka aiz kapa gaida tās turpinājums. Bet šī nemirstības pārliecība nesatur to iepriecinājumu, kuru tā spēj sniegt lielo pasaules reliģiju pestīšanas vēstis. Jo šī nemirstība ir tikai nāves nemirstība, tikai miršanas mūžīgā nepieciešamība, kurā cilvēks neatvairami ir ieslēgts kā nepārkāpjamā burvja aplī, bez izredzēm, bez cerībām.

Šis liktenīgās situācijas gaismā jo zīmīgi izceļas ktoniskās esamības noskaņojums un būtība kā spilgts pretstats pestīšanas reliģijas iespējām. Kamēr pēdējās šo ierobežotību vitālās dzīvības un nāves robežās vērtē kā pazudinātības pazīmi, saistīdamas ar to grēku un reliģiskās ciešanas, tikmēr ktoniskai reliģijai šādas reliģiskās ciešanas ir tikpat pazīstamas kā no tām izrietošās pestīšanas ilgas.

Vēl bioloģiskās zemes eksistences apvārksnis nav atvēries, nav atmirdzējis vēl aiz tā transcendentās esamības vērtība. Trūkst svētlaimības un mūžības atklāsmes, salīdzinot ar kuru cilvēku mirstamo likteni varētu atzīt par neatpestītu grēka stāvokli. Primitīvais cilvēks, nebaudījis vēl no „atzīšanas koka“, savā gara nevainībā vēl ir izsargāts no vissāpīgākajām ciešanām, kas ceļas no ieraudzītās „mūžīgās dzīvības“ nesasniedzamības šai dzīvē. Bet viņam trūkst arī tā svētlaimīgā pārākuma, kuru sniedz transcendentās dzīves cerība. Trūkst no materijas atbrīvotā, garīgā dzīvības spēka, kas cilvēku spēj glābt no pasaules bojā ejas, nesdams dvēseli pret debesīm, ja arī miesas gulda zemes klēpī.

Literatūra.

A. Avoti.

I. Folkloras materiāli.

- Birkerts, P. M. „Latvijas sakāmvārdi un parunas“ Rīga, 1936. (Birk.).
 Endzelīns, J. „Latvju tautas dainas“ I—XII sēj. Rīga, 1932. (J.E.T.dz.).
 Jonval, M. „Les chansons mythologiques letonnes.“ Paris. (Jnvl.)
 Klaustiņš, R. „Latviešu ģimene tautas dziesmās“, Rīgas Latviešu
 Biedrība, Rīgā, 1910. (R.L.B. 1910.).
 Kornets, Fr. „Senlatviešu bērnu ierašas“ Sēta, Daba, Pasaule V.
 (S.D.P.V.).
 Lautenbach, J. „Litauische und lettische Verwünschungen und Flüche.“ (Ltb.)
 Latvijas folkloras krātuves vēl nepublicēti „ticējumi“, „māji“, un „paražas“.
 Pētersons, K. „Latviešu māte ar bērnu.“ Jelgavā, 1901. (P. K.).
 Naudiņš, P. „Vecu ļaužu burvības un ticējumi.“ Jēkabpils, 1933. (Nd).
 Šmits, P. „Latviešu pasakas un teikas“ I—XV sēj., Rīgā. (Šm. pas.).

II. Senrakstu liecības.

- Clemen, C. „Fontes historiae religionum primitivarum.“ Bonnae, 1936.
 (Cl.)
 Einhorn, P. „Historia Lettica.“ Dorpat, 1649. (P.E.)
 Mannharts, V. „Latviešu-Prūšu mitoloģija“ Rīgā. 1936. (Mh.).
 Straubergs, K. „Hannovijs par dvēseles kultu pie latviešiem.“
 (I. M. M. 1925. V.)

B. Zinātniskā literatūra.

I. Vispārēji raksti:

- Bachofen, J. J. „Der Mythos von Orient und Okzident.“ München,
 MCMXXXVI (Bchfn.).
 Bertholet, A. „Seelenwanderung“, Tübingen, 1904. (Berthol.).
 Endzelīna — Mūlenbacha vārdnīca. Rīgā (E.-M. vārdn.).
 Grīns, A. „Latvijas vēsture“. Rīgā, 1936. (A. Gr.).
 Grube, W. „Religion und Kultur der Chinesen“. Leipzig, 1910. (W. G.).
 Lippert, J. „Die Religionen europ. Culturvölker“. Berlin, 1881. (L.).
 Mörner, B. „Tinara“. Jena, 1924. (Mrnr.).
 Schrader, O. „Reallexikon der indogermanischen Altertumskunde“.
 I—II. Bd. 1929. (O. Šr.).
 Söderblom, N. „Das Werden des Gottesglaubens“. Leipzig, 1916. (Sdbl).
 Ullmann, „Deutsch-Lettisches Wörterbuch“. Rīga, 1880. (Ullm.).

II. Speciāli raksti:

- Ādamovičs, L. „Latvju baznīcas vēsture“. Latvijas konvers. vārd-
 nīca. XI sēj. (LKV).
 Balodis, Fr. „Letten und lettische Kultur in vorgeschichtlicher Zeit“.
 Geogr. Annal. 1929. H. 3. o. 4. (Bal.).

- Berthuleit, „Das Religionswesen der alten Preussen mit litauisch-lettischen Parallelen“, Königsberg, 1925. (Berthul).
- Bregžis, K. „Baznīcu vizitāciju protokoli.“ Rīgā, 1934. (Bregžis).
- Bruņinieks, M. „Senlatviešu reliģiskais pasaules uzskats“. Rīgā, 1930. (Br. pas. uzsk.).
- Bruņinieks, M. „Māra-Laimiņa“. Rīgā, 1927. (Br. Laimiņa).
- Harder, J. J. „Untersuchung des Gottesdienstes der alten Letten“. Gelehrte Beiträge des Rigaer Anzeiger, 1764. (H.).
- Rudzītis, R. „Dievs latviešu tautas dziesmās“ — L. Bērziņa „Latviešu literatūras vēsturē“ I. Rīgā, 1935. (R. L. 1. v.).
- Straubergs, K. „Latviešu mitoloģija“ LKV. XI.
- Šmits, P. „Etnografisku rakstu krājums“ Rīgā, 1912. (Šm. E. r. kr.).
- „ „Latviešu mitoloģija“. Rīgā, 1926. (Šm. mitl.).
- „ „Par latviešu tautas dziesmu celšanos un vecumu“. R. L. B. XIV. Rīgā, 1908. (R. L. B. 1908.).
- Thomas, H. „Die slavische und baltische Religion“. Wohlau, 1934. (Th).
- Wissendorff, H. „Ziņas par latviešu ticību“. Jelgavā, 1893. (W.).
- Zicāns, E. „Latviešu tradīcija par garo pupu“. Rīgā, 1936. (Z.).

Iekšmisijas inspektors **P. Detlavs**

Iekšmisijas izveidošanās un uzdevumi.

Iekšmisijas izveidošanās. Uz māc. E. Berga ierosinājumu 1931. gadā Rīgas ev.-lut. latviešu draudžu iecirkņa valde nolēma uzsākt Galvas pilsētā iekšmisijas darbu, nodibinot īpašu iekšmisijas mācītāja posteni. Iecirkņa sinodē māc. E. Bergs referēja par paredzēto darbu un Galvas pilsētas draudzes apņēmas iekšmisiju atbalstīt materialā ziņā. Ar 1931. gada 1. septembri Galvas pilsētas Rīgas iecirkņa valdes uzdevumā pie iekšmisijas noorganizēšanas stājās Paulis Detlavs, ko Baznīcas virsvalde 1929. un 1930. gadā vasarās bija sūtījusi uz ārzemēm, iepazīties ar turienes iekšmisijas darbu. Pēc pārrunām ar toreizējo bīskapu Dr. K. Irbi, Baznīcas virsvaldei un Rīgas pilsētas prāvestam A. Kundziņam iesniedza iekšmisijas darba projektu. 1931. gada 4. oktobrī ordinea P. Detlavu par iekšmisijas mācītāju. 1931. gada 7. oktobrī Rīgas pilsētas mācītāju sanāksmē pieņēma iekšmisijas darba projektu un ievēlēja iekšmisijas komisijā māc. E. Bergu, prāv. K. Irbi, māc. V. Rozenieku jun. un iekšmisijas mācītāju P. Detlavu.

Pirmā komisijas sēdē 1931. gada 13. oktobrī par iekšmisijas priekšnieku ievēlēja māc. E. Bergu.

Tā kā iekšmisijas darbam nepieciešamas juridiskas tiesības, komisija griezās pie Baznīcas virsvaldes ar lūgumu, nodibināt pie Baznīcas virsvaldes iekšmisijas institutu, resp. komisiju iekšmisijas darba veikšanai. Biskaps Dr. K. Irbe tam piekrita, bet kā iekšmisijas darba rajonu nozīmēja visu Latviju ar komisijas sēdekli Rīgā. Saziņā ar biskapa norādījumiem, komisija izstrādāja iekšmisijas noteikumus un budžetu, ko iesniedza Baznīcas virsvaldei. 1931. gada 29. oktobra sēdē Baznīcas virsvalde nodibināja iekšmisijas darba veikšanai pie Baznīcas virsvaldes komisiju ar nosaukumu „Latvijas ev.-lut. baznīcas Iekšējā misija“, apstiprināja iekšmisijas noteikumus un budžetu un piešķīra naudas pabalstu iekšmisijas darba vajadzībām.

Reizē ar iekšmisijas noteikumu apstiprināšanu, biskaps Dr. K. Irbe uzdeva Rīgas pilsētas mācītāju konferences ievēlētai iekšmisijas komisijai darbu turpināt un publicēja „Svētdienas rītā“ uzaicinājumu (Nr. 5168) visiem studentiem, kas ieguvuši tiesību pro venia concionandi un citiem neordinatiem garīgā darba darbiniekiem reģistrēties iekšmisijā, tāpat arī uzaicinājumu mācītājiem, kas vēlas kādu palīgu iekšmisijas darbā, sazināties ar Latvijas ev.-lut. baznīcas Iekšējo misiju.

1932. gada 24. augustā arķibiskaps Dr. T. Grīnbergs pilnvaro mācītāju P. Detlavu par iekšmisijas vadītāju. Visus pārskatus un norēķinus iekšmisijas komisija regulāri iesniedz Baznīcas virsvaldei. 1932. gada 15. aprīlī iekšmisija nodibināja izdevniecību iekšmisijas rakstu apgādei, bet 1935. gada 15. janvārī pie iekšmisijas nodibināja Palīdzības komiteju ar vairākām sekcijām. 1935. gada 14. maijā Baznīcas virsvalde atļāva iekšmisijai iestāties „Starptautiskā iekšmisijas un diakonijas savienībā“. Ar 1935. gada novembri iekšmisijas noorganizēto un veikto garīgo apkalpi Rīgas pilsētas vīriešu un sieviešu naktspatversmēs, I. un II. pilsētas slimnīcā un pilsētas nespējnieku patversmēs nodod patversmju mācītājam un jaunieceltam aizgādības mācītājam. 1938. gada 29. aprīlī Baznīcas virsvalde izdeva jaunus iekšmisijas noteikumus un iekšmisijas komisijai par priekšnieku iecēla māc. E. Bergu, par viņa viet-

nieku apstiprināja zv. adv. P. Eglīti, kases pārraugu māc. Dr. A. Mačulanu un komisijas locekļus prāv. R. Meijeru un prāv. K. Irbi. Vēlāk par komisijas locekli iecēla vēl māc. Dr. K. Freidenfeldu. Par iekšmisijas inspektoru un reizē Latvijas iekšmisijas pārstāvi „Starptautiskā iekšmisijas un diakonijas savienībā“ Baznīcas virsvalde iecēla māc. P. Detlavu. 1938. gadā pie iekšmisijas nodibināja turisma kopu. 1938. gada 21. oktobrī Baznīcas virsvalde grozīja savu lēmumu, nozīmējot iekšmisijai līdzšinējās pirmās novembra svētdienas vietā — pirmās adventes un Debessbraukšanas dienas kolektes visās draudzēs.

Iekšmisijas darbs. Iekšmisija, mūsu evaņģeliskās baznīcas sūtība pie mūsu tautas, nes Dieva vārdu tajos latviešu tautas slāņos, ko draudžu sludināšana un darbība neskar. Iekšmisija cenšas ticības lietās vienaldzīgos cilvēkus ietekmēt reliģiskā ziņā un iekļaut atpakaļ baznīcas un draudzes dzīvē. Cik nepieciešams iekšmisijas darbs, lai rāda kaut 1938. gada rudenī izdarītie iekšmisijas darbinieku apmeklējumi Galvas pilsētā, piem., mazā Vējzaķusalā, kas rādīja, ka no 210 apmeklētām ģimenēm 53 pieder citām konfesijām, bet no 157 ev.-lut. ticīgām ģimenēm tikai 55 nokārtojušas attiecības ar savu draudzi, bet 103 ev.-lut. ticīgās ģimenes atsvešinājušās no baznīcas: 70 ģimenes ilgu laiku nav bijušas pie sv. vakarēdiena (pat 20 gadus) un gadiem ilgi nav maksāti draudzes nodokļi, bet 32 ģimenes pat neskaitās vairs ne pie vienas draudzes.

Lai varētu veikt iekšmisijas darbu, noorganizētas vairākas nozares: 1) Iekšmisijas sistematiskā rajonu misija — iekšmisijas darbinieki apstaigā Galvas pilsētā norādītā rajonā namu no nama, dzīvokli no dzīvokļa, censdamies ietekmēt cilvēkus reliģiskā ziņā un vest atpakaļ pie draudzes, kas ticības un baznīcas lietās kļuvuši vienaldzīgi vai ko sarūgtinājumi, pārpratumu vai citi iemesli atsvešinājuši no draudzes. 2) Katrā rajonā, galvenā kārtā — priekšpilsētās, darbojas iekšmisijas punkti sistematiskās rajonu misijās darba atbalstīšanai. Šajos punktos darbdienū vakaros pulcina arī uz dievvārdu sanāksmēm bērņus, kas neapmeklē svētdienas skolas, jaunatni un pieaugušos, kas dažādu iemeslu dēļ neapmeklē baznīcas diev-

kalpojums. 3) Slimniekus iekšmisijas darbinieki apmeklē viņu dzīvokļus un Latvijas Sarkanā Krusta slimnīcā. 4) Svētdienās nodarbinātiem svētdienas rītos izdala iespiestas svētrunas. 5) Ostu rajonos ved ar strādniekiem sarunas par garīgām lietām, izdala garīgus rakstus un aicina apmeklēt dievkalpojumus. 6) Naktsmisijas darbā iekšmisija cenšas glābt pagrimumšas sievietes. 7) Čigānu misija — iekšmisijas darbs, pulcināt čigānus dievkalpojumos un izpildīt pie tiem amatdarbus. 8) Garīgu atbalstu iekšmisija sniedz izmisušiem un nelaimīgiem cilvēkiem. 9) Materialu pabalstu sniedz bezizejas stāvoklī nonākušiem cilvēkiem. 10) Savos izbraukumos no Galvas pilsētas uz provinci iekšmisijas darbinieki ierosina draudzes organizēt iekšmisijas darbu. Dažās vietās provincē draudzes pašas attīstījušas rosīgu darbību. 11) Iekšmisija ierosinājusi un organizējusi daudzas konferences (iekšmisijas, draudžu sieviešu komiteju sanāksmes u. c.) un iekšmisijas pārstāvji piedalījušies iekšmisijas konferencēs ārzemēs. 12) Iekšmisijas garīgo rakstu izdevniecība apgādā nepieciešamo literatūru iekšmisijas darba vajadzībām.

Savos pamatos iekšmisijas darbam ir reliģiska daba, kaut arī tas saistīts ar materialās palīdzības sniegšanu. Strādādama savu darbu, iekšmisija apzinās, ka viņa ar to kalpo evaņģeliskai baznīcai un tēvu zemei Latvijai.

Iekšmisijas nākotnes uzdevumi. Iekšmisijas nākotnes uzdevumos starp citu ietilpst: 1) nodibināt iekšmisijas darbinieku sagatavošanas skolu vai kursus, 2) izdot mēnešrakstu, kontakta uzturēšanai ar iekšmisijas darba labvēļiem un iekšmisijas darba propogandēšanai, 3) nepieciešami ierīkot mazu pagaidmītni, kurā uzņemšanu atrod bezizejas stāvoklī nonākuši cilvēki, kurus nevar sūtīt uz naktspatversmēm, 4) radīt stabilas dievkalpojumu vietas (celt iekšmisijas namus vai baznīciņas) Rīgas pilsētas nomalēs, 5) ierosināt visās draudzēs provincē iekšmisijas darbību un 6) apvienot iekšmisijas komisijas rōkās visu mūsu baznīcas attīstīto un atbalstīto dažāda veida iekšmisijas darbu.

Iekšmisija ar savu darbu grib vienot ticībā uz Dievu cilvēkus, kas ticības dzīvē vēl vienmēr stāv savrūp un iekļaut baznīcā tos, kas līdzinas aizlaustiem zariem, lai arī tiem būtu daļa pie lielā Dieva dzīvības koka.

SKOLA UN PEDAGOĢIJA

Konspekts ticības mācības stundai II pamatskolas klasē.

(Šo konspektu izstrādājusi Rīgas Skolotāju instituta audzēkne prof.
E. Zicāna vadībā.)

Stundas mērķis: rādīt, kā Jēzus var palīdzēt cilvēkiem pat vissmagākās bēdās un pamudināt paļauties uz Jēzu.

Stundas viela: Jaira meitiņa.

Stundas gaita:

Bērni, kuram no jums ir nomiris kāds tuvs, mīļš cilvēks? (Bērnu atbildes.) Ko piederīgie izjūt, kad mājās ir kāds nomiris? (Piederīgie ir noskumuši, klusi, raud.) Kad bēdas ir vislielākas? (Kad vecākiem nomirst bērni, bērniem vecāki, vai arī kāds tuvs cilvēks.)

Tagad, bērni, es jums pastāstīšu, kādas lielas bēdas bija vienās mājās, kur bija nomirusi māza meitiņa, un kā Jēzus šīs bēdas pārvērtā priekā.

Kapernaumas draudzes priekšniekam Jairam bija 12 gadus veca meitiņa. Viņa bija vecāku vienīgais bērns. Vecāki viņu ļoti mīlēja. Bet meitiņa saslima. Vecāki par to ļoti bēdājās. Viņi rūpējās cik vien spējami, lai viņu meitiņa tiktu atkal vesela, bet pūles bija veltas. Ar katru dienu meitiņai kļuva sliktāki. Viņa kļuva arvien bālāka un vārgāka. Jo dienas, jo vairāk zuda spēki. Vecāki nezināja vairs bēdās, ko iesākt. Visu viņi bija jau darijuši. Dienas un naktis viņi pavadīja pie meitiņas gultas. Tad pēkšņi uzausa cerība. Meitiņas tēvs Jairs dabūja zināt, ka Jēzus atgriezies Kapernaumā. Viņš tūlīņ steidzās uzmeklēt Jēzu.

Mājās palika slimā meitiņa un nelaimīgā māte. Meitiņas seja kļuva arvien bālāka un bālāka. Viņa elpoja arvien smagāk un grūtāk. Viņa mocījās lielās sāpēs. Māte ceļos nometusies turēja slimnieces aukstās, drebošās rokas, raudāja un lūdza Dievu.

Tanī pašā laikā Jairs devās pie Jēzus. Jēzus ar saviem mācekļiem bija tikko kā pārcēlušies laivā pār ezeru. Daudz ļaužu bija sapulcējušies pie Jēzus. Jairs krita pie Jēzus kājām un ļoti lūdza: „Mana meitiņa guļ uz nāvi. Nāc, lūdzams, uzliec viņai savas rokas, lai viņa tiek izglābta un dzīvo!“ Jēzus redzēja noskumušo vīru, redzēja viņa lielās bēdas un viņam bija Jaira žēl. Jēzus gāja Jairam līdz. Arī tie ļaudis, kas bija sapulcējušies, viņus pavadīja.

Ceļā viņi satika vīrus no Jaira mājām. Tie ziņoja Jairam: „Tava meita ir mirusi, ko tu vēl apgrūtini mācītāju.“ To dzirdējis, Jēzus teica: „Nebīsties, tici vien!“ Viņi turpināja ceļu. Jēzus atļāva nākt līdz tikai saviem trim mācekļiem Pēterim, Jēkabam un Jānim, bet citiem, kas sekoja viņš lika iet atpakaļ.

Nonākuši Jaira mājā viņi dzirdēja lielu troksni. Tur bija jau sanākušas raudu sievas, kas skaņā balsī vaimanāja, raudāja un dziedāja sēras dziesmas. Bet māte lielās sāpēs un žēlabās lūdza Dievu. Jēzum kļuva ļoti žēl noskumušo vecāku. „Ko jūs trokšņojat un raudat? Bērns nav nomiris, bet guļ.“ Kad ļaudis to dzirdēja, viņi izsmēja Jēzu, bet Jēzus viņus izdzina no Jaira nama. Tad viņš sauca meitiņas vecākus un savus trīs mācekļus un piegāja pie mirušās meitiņas. Kad Jairs noņēma balto liķa autu, viņi redzēja meitiņas bālo, sastingušo seju un vārgās izdilušās rokas. Jēzus satvēra meitiņas roku un sacīja: „Talita kumi!“ (meitiņ, celies augšā!). Meitiņa atvēra acis, cēlās un staigāja. Viņa bija jautra un vesela. Vecāki bija pārsteigti, viņi raudāja no prieka un pateicās Jēzum. Arī Jēzus priecājās līdz ar meitiņas vecākiem. Aizejot viņš lūdza meitiņas vecākus un savus mācekļus nevienam neko nesacīt, ko viņi redzējuši. Jaira mājā bija atkal prieks.

Kas bija teikts stāsta sākumā par Jaira meitiņu? (Likšu kādam pastāstīt.) Kādas bēdas uznāca vecākiem? (meitiņa sašlima). Kā meitiņas vecāki izturējās? Ko Jairs dabūja zināt? (Jēzus atgriezies Kapernaumā.) Ko tad Jairs darija? (Viņš gāja pie Jēzus.) Kāpēc Jairs gāja pie Jēzus? (Viņš ticēja, ka Jēzus izglābs viņa meitiņu. Viņš palāvās uz Jēzu.) Kā Jairam tāda palaušanās uz Jēzu varēja rasties? (Jēzus bija

daudziem palīdzējis.) Ko Jairs sacīja, kad viņš nonāca pie Jēzus? (Viņš krita pie Jēzus kājām un ļoti lūdza: „Mana meitiņa guļ uz nāvi. Nāc, lūdzams uzliec viņai savas rokas, lai viņa tiek izglābta un dzīvo.) Ko mums rāda šie Jaira vārdi? (Tie rāda Jaira lielo ticību un pašaušanos uz Jēzu.) Ko Jēzus darija? (Viņš gāja Jairam līdz.) Kas viņiem vēl sekoja? (Tie kas bija sapulcējušies pie Jēzus.) Ko viņi ceļā satika? (Viņi satika vīrus no Jaira mājām.) Ko viņi paziņoja Jairam? („Tava meita ir mirusi, ko tu vēl apgrūtīni mācītāju?“) Padomājat, bērni, kā tad bija Jairam ap sirdi? Kā mēs justos, ja būtu Jaira vietā? Ko Jēzus teica? (Nebisties, tici vien.) Kāpēc Jēzus teica šos vārdus? (Lai mierinātu Jairu.) Kā bija Jaira mājās, kad Jēzus tur nonāca? (Tur bija liels uztraukums. Raudu sievas skaņi vaimanāja.) Jūdiem ir tāds paradums, ka viņu mirušos apraud raudu sievas. Kā jau pats vārds rāda, viņas raud, skaļi vaimanā un dzied sēru dziesmas pie nomirušā. Ko Jēzus sacīja ļaudim Jaira mājā? (Ko jūs trokšņojat un raudat, bērns nav nomiris, bet guļ aizmidzis.) Ko ļaudis darija? (Viņi izsmēja Jēzu.) Ko Jēzus tad darija? (Jēzus viņus izdzina no Jaira mājas.) Kas tālāk notika? (Jēzus ar saviem mācekļiem un meitiņas vecākiem piegāja pie nomirušās meitiņas.) Ko Jēzus darija? (Jēzus satvēra meitiņas roku un sacīja: „Meitiņ, celies augšā!“) Ko meitiņa darija? (Viņa cēlās augšā.) Kā viņa jutās? (Vesela.) Ko vecāki darija? (Viņi pateicās Jēzum un bija ļoti priecīgi.) Kā bija Jaira mājās, kad Jēzus atnāca? (Jaira mājās bija lielas bēdas.) Bet kā tagad bija Jaira mājās? (Tagad bija liels prieks.) Ko Jēzus bija izdarijis? (Pārvērtis bēdas priekā.) Ko Jēzus aizejot lūdza vecākiem un saviem mācekļiem? (Nestāstīt citiem, ko redzējuši.) Kāpēc Jēzus to lūdza? (Jēzus nebija godkārīgs; viņš gribēja palīdzēt cilvēkiem, bet nemeklēja sev godu un slavu.)

Ko mēs darām, kad kāds no mūsu piederīgiem ir smagi saslimis? (Ārsts, kopšana, slimnīca un t. t.) Ko bieži dara, kad nekas nevar palīdzēt? (Aizlūdz par slimo. Aicina mājās mācītāju, pasniedz sv. vakarēdienu.) Kādēļ to dara? (Atvieglina slimo mokas un piederīgo bēdas.) Kā Jēzus mums var palīdzēt? (Kad mēs viņam uzticam savas bēdas, tad atrodam atvieglinājumu.) Kā mēs Jēzum savas bēdas izteicam? (Lūg-

šanās mēs izteicam savas bēdas.) Mēs paļaujamies uz Jēzu. Tagad iemācīsimies dziesmiņu, kur jauki izteikta paļaušanās uz Dievu.

Ej lūdzot, dziedot Dieva pēdās,
To dari, kas tev pienākas.
Met uz to Kungu savas bēdas,
Tas savu svētīb' atjaunos.
Kas Dievam tic un paļaujas,
To viņš ne mūžam neatstās.

GRĀMATU APSKATS

Latvija 20 gados. Redaktori: R. Bērziņš-Valdēss un S. Vidbergs. Izdevis „Pagalms“. 415 lp.

Šis grāmatas nolūks ir parādīt Latvijas valsts attīstību 20 gados ne tik daudz ar vārdiem, kā ar fotografiskiem attēliem, tādēļ lielāko tiesu grāmatā aizņem fotografiskie attēli, starp kuriem daudzi ir reti un raksturīgi uzņēmumi. Redakcija pati savā pēcvārdā aizrāda: „Grāmata attēlos cenšas rādīt lielu pasākumu, diženu darbu sasniegumus un līdztekus — ainavas un ainavas, kas raksturo mūsu zemes seju... Grāmata cenšas latviskā aspektā rādīt to, ko paši esam veikuši un cēlušī, rādīt to, kas latviešu cilvēkam tuvs un mīļš.“ Ar prieku un laimīgu izjūtu pārskatot daudzās lapaš puses, jāatzīst, ka uzņēmumu izvēle ir bijusi laimīga un tie pilnā mērā atspoguļo mūsu dzīvi un sasniegumus, mūsu zemes skaistumu un bagātību.

Grāmatu ievada Valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa vārdi: „Mēs dzīvojam jaunā laikmetā, kurā kopīgi ceļam nākotnes ēku tautai un valstij, kas pastāvētu nesatricinama visos laiku laikos.“ No apcerējumiem pirmā vietā ir likts Ed. Virzas apcerējums: „Slavas apvārsnis“. Kā vienmēr, tā arī še Virza ir oriģināls. Bet mēs arī zinam, ka oriģinālas domas bieži ir pavisam problematiskas. Tā arī šinī apcerējumā atrodam šādu apgalvojumu: „Mēs necenšamies no cilvēka izdzīt visus viņa netikumus, labi zinādami, ka tajos netikvien slēpjas viss viņa spēks, bet labi zinādami arī, ka tikums nav nekas cits, kā liela ideāla kalpībā nolikts netikums“ (15.). Šāds apgalvojums gan norāda, ka dzejnieks, kas nevēro īstenību, še aizēno domātāju, kam vienmēr būtu gan jādomā tikai par to, kas īstens un pareizs. — J. Vigrabs īsi, bet lietiski un skaidri raksta par „Valsts tapšanu un starptautisko attiecību izveidošanu“. Tanī galvenās līnijās parādītas cīņas par Latvijas valsti mūsu pašu zemē un ārzemēs. Sevišķi interesanti izsekot Latvijas starptautisko attiecību izveidošanas gaitai (41. lp. sek.). Viņa gala spriedums ir šāds: „Nodrošinot latviešu tautai politiskās un kulturalās dzīves patstāvību un panākot latviešu tautas ciešu saugšanu ar pārējām kulturas tautām, Latvijas ārējā politika ir pārliecinoši attaisnojusi latviešu tautas pašnoteikšanas centienus un likusi visstiprākos pamatus valsts neatkarībai“ (51.). — A. P. sniedz rakstu „Mūsu armija valsts 20 gados“. Tanī atzīmēti galvenie militarpolitiskie konfliktu atrisinājumi, mūsu armijas izveidošanas gaita un izcelti latviešu karavīru izcilās spējas un varoņība. Šo rakstu sevišķi iespaidīgi ilustrē daudzi fotografiski attēli no mūsu armijas dzīves. Šis raksts mūs aizved atbrīvošanas cīņas laikmetā un manāmi liek sajūst brīvības cīņu uzvaru spožumu. — A. Zalts raksta par „Centieniem un sasniegumiem nacionālā saimniecībā“, piegriežoties lauksaimniecības, rūpniecības, tirdzniecības, transporta un kuģniecības, finansu, kredīta un naudas saimniecības nozaru

attīstības raksturojumam. Tas aptver iekšzemes saimniecību un starptautiskās saimnieciskās attiecības. Viņš raksturīgi spriež: „Un lai kāda liku loču būtu mūsu saimniecības dzīves statistisko skaitļu rindā pagājušos 20 valsts pastāvēšanas gados, visumā visa mūsu dzīve ir bijusi iešana uz priekšu un iešana uz augšu“ (125.). Šo atziņu arī raksturo skaitļi, kas izlietoti salīdzinājuma vajadzībām. — Prof. A. Švābem pieder raksts „Agrarā reforma“, kurā viņš iztirzā svarīgāko socialpolitisko un tiesisko problemu latviešu tautas vēstures gaitā Sevišķi atzīmējams kodo-līgais agrarās reformas likuma novērtējums (223. sek.). Šo rakstu apgāro autora zinātniskais skats, ko spārno viņa dziļās nacionalās jūtas. — Prof. K. Straubergs pārskatāmi un lietišķi raksta par „Izglītības un kulturas politiku“. Raksturīgos vilcienos salīdzinot agrāko ar tagadējo, viņš saka: „Gadsimtiem ilgi aizrētā tautas enerģija jau ir devusi panākumus, ko var tikai apbrīnot un kas ir ķīla turpmākiem sasniegumiem“ (230.). Vērtējot vispāri latviešu kulturas sasniegumus, viņš saka: „Mēs esam pierādījuši, ka jaunās kulturas tautas ir tapušas par aktīvu dalībnieku kultūras darbā un cīņā, ka viņu spēcīgā dzīves griba tās padara jo ātri par pilntiesīgām un pieaugušām, ka viņām ir vieta Dieva pasaule“ (261.). Viņa raksts šo pārliecību arī apstiprina. — R. Bērziņš-Valdēss sniedz divus rakstus: „Vienības ēka“ un „Tā zeme ir mūsu“. Pirmajā rakstā autors ar noteiktību vēro Latvijas valsts idejas realizēšanos 20 gadu atpakaļ un visos nākošos gados. Viņa teze ir šī: „Latvijas valsts ir latviešu tautas brīvas gribas radīta un ir gara vēstures posma dabisks un loģisks noslēgums“ (264.). Ar krietna vērtētāja skatu viņš izceļ latviešu tautas lielo spēku valsts ēkas celšanā. Otrs raksts ievada bagāto ilustratīvo materiālu par mūsu zemes īpatnībām, krāšņumiem un dzīves ritumu.

Mēs ieteicam katram iegādāties šo ievērojamo izdevumu, jo šī grāmata katram nesīs tikai prieku un būs katras mājas greznums. Ieteicama tā ir dāvināšanai, sevišķi ārzemniekiem (dabūjama arī ar tekstu franču valodā).

Alb. Freijs.

Ernests Brastiņš — Samulsuma pārspēšana. Pareizības filozofijas pamatdomas. Zemnieku domas izdevums, 1938.

Var un vajaga priecāties, ka latvieši sāk slīst „patstāvīgas filozofiskas sistēmas stāvus“. Mēs esam ņēmuši un ņemam no citiem jau tik daudz, ka drīkstam tagad domāt par patstāvīgu gara dzīves veidošanu arī prātniecībā. Mums nepieciešams savs pasaules un dzīves uzskats, jo „mūsu nācijas garīgajās tradīcijās“ tam ir dziļš pamats. Jāvēlas, kaut rastos īsts šo bagātību izcēlējs. E. Brastiņa apcerējumā „iestrādātas gluži jaunas domas“ Vēlāk pēc tām meklēsim. E. B. valoda ir svaiga un pilna patstāvīgiem oriģināliem terminiem, piem. pašmets (subjekts), savrūpis (individs), palieka (akcidence), divums (dualisms), samezglis (problema), mulsums (aporijs), laikamība (hipotezes), mērķvērība, pilnība, mijdarbība, sliedība, pārmantots, iraidība, dievestība u. t. t. Var notikt, ka daži termini (samezglis, problema) ieviešas mūsu literatūrā, bet daži (palieka — akci-

dence) neatradīs ne mazākās atbalss filozofiskā terminoloģijā. E. B. domu virkne bagāta ķīmijas, fizikas, bioloģijas, elektrobioloģijas, psiholoģijas, elektromagnetisma, astrofizikas, substancialistiskās psiholoģijas, neovitalisma u. t. t. pētījumu rezultātiem, par kuru pareizību drīkst spriest tikai attiecīgie speciālisti, bet ne prātnieki, filozofi, etikas normu atminētāji, ne arī mākslas un reliģijas dziļumu meklētāji.

E. Brastiņam liekas pazīstami visi dabas zinātnieka noslēpumi, mīnējumi, kas tinas ap jēdzieniem, piem., atomu, protonu, negatronu, pozitronu, neutronu, elektronu, elektronu joņošānu, gāžu molekulu ātrumu, ap kvantiem un kvantu mehāniku, ap eteru (dzidri), ergiem un alfa stariem u. t. t. Viņš droši var spriest par plazomu, pangenu, bioforu, biofinu, par entelechiju, dominantēm, par vitalo spēku, par katalizatoriem, enzīmiem, u. t. t. Lasītājiem tie paliek sveši, neizskaidroti, tādēļ liekas, ka pareizības filozofija atvērs patiesi jaunus skatus, lai gan tā nav, kā Brastiņš iedomājas, ka tas „Latvijā un latviešos cēlies“ uzskats. Šie dabas zinātnu atklājumi nav mūsu laboratorijās gūti. Pareizības filozofs grib sliet savus filozofijas stāvus uz ļoti plašiem dabas zinātnieku atzinumu pamatiem un uz tiem celt savus uzskatus par gara un dvēseles dzīvi. Etikas un reliģijas, kā arī pašas filozofijas jaunākos virzītājus autors mazāk ievērojis, laikam tādēļ, ka tie, sacēlušī tik daudz mulsuma. Arī senā latviešu reliģija maz pamatota un maz izmantota. Vēl mazāk izvirzīta latviešu senā, tradīciju etika. Iesim pie paša satura. Brastiņa pasaules uzskats ir dualistisks, jo viņš grib piederēt pie neovitalisma filozofiem. (Bet šis uzskats nav radies Latvijā!) Dziļāki domājot jāsaka, ka neovitalisti nav dualisma sludinātāji, bet organiskās filozofijas aizstāvji, kas pārliecināti, ka dažādība darbojas vienībā, organismā, sakarībā un atkarībā. Ne divums, bet viens, autora terminoloģijā runājot, ir pasaules pirmamats. No vienuma ceļas divums, ne otrādi! Pareizi Brastiņš atradis, ka dzīveklis (organisms) nav mehānisms, jo visa subtrats ir gars, kas nav vielisks, bet imateriāls, vielas nevieliskā puse“ (49.), kas ir netelpisks, nefizikāls, teoloģiski darbīgs dareklis (faktors)“ (48.). Pareizs autora skats, ka gars ir „kas gluži citāds nekā viela un kura likumības nelīdzinās vielas likumībām“. Pareizi E. B. apgalvo, ka to, kas stāv aiz gara, saucam par Dievu, dievību“ (144.). Bet savādi, pat neizprotami šādi E. B. prātojumi par garu: „Gars ir materiālas būtība“ (146.). Vai citur nevarētu būt gars, ja tas ir imateriāls? „Garā, tāpat kā vielā, ir savas īpašas tendences un potences, ka īsti parādās tikai ķīmijā un mehānikā“ (59.). Ja arī mēs „īsti nezīnam, vai gars ir visur“, tad tomēr nedrīkstam būt neloģiski un apgalvot, ka gars parādās īsti tikai ķīmijā un mehānikā. Ko nozīmē, ja autors saka, ka ir gara ķīmija (49.), ka pašlaik pastāv gara alķīmijas laiks (49.), ka dzīvais gars ir proteīnu radīšanai (vai tikai?). „Reiz gars uzklupa vielai“ (51.), kad tā bija piemērotā stāvoklī un vairs neatlaižas no tās. „Kāds olbaltuma paveids ir bijis tik „hidroskopisks“, ka varēja iesākt garu“, lai gars „rīkotu vielu“, šaimniekotu ar to. „Gars šaimnieko pa olbaltumu“ (50.).

Vai tādi slēdzieni nāk no mitoloģijas laukiem? (Latviešu tradīcijās tāda uzskata nav.) Vai tas nezinātajiem kāds populārs paskaidrojums, zinātnisks joks? Kas tas par „hidroskopisku olbaltuma veidu“, kas vienīgais spēj saņemt garu? Vai tādi uzskati perinas pie mums? Vai tas latviešos cēlies uzskats? (Kā to apgalvo autors.) Vai tas dievturības pamatzskats? Vai tā Māra? (98.). Vai tas pamats jaunai dievestībai? Vai E. Brastiņš jau pagriež muguru vecai viņa dibinātai dievestībai? E. Brastiņš atvelkas no „aizejošā reliģiskā cilvēka“ un dodas pie jauna „filozofiska cilvēka“ (41.). Vai dievturība bija tikai izkūņāšanās stadija?

Reliģija E. Brastiņam aiziet. Tās vietā „filozofija ar metbioloģiskām domām“ (42.). Viņš gatavs atdot savu dvēseli filozofijai tāpat, kā sendienas reliģijas (29.), jo viņš cer atrast tur dvēseles līdzsvaru (28.), lai novērstu dvēseles samulsumu (24.).

Šo filozofiju autors nosaucis par ortozofiju jeb pareizības filozofiju, kas paverot durvis jaunai mūsdienu reliģijai (146.). Lai gan nevar teikt, ka jēdziens pareizības filozofija būtu pareizs, bet mēs varam jaust, ka tā grib dibināties uz pēdējiem dabas zinātņu atklājumiem, atzinumiem. Tā grib tur iekonstruēt pat garu, kā jau to manijām. Tā grib etiku celt uz bioloģiskiem higiēnas pamatiem. Tā ir naturalistiska, vitalistiska, kas arī nav nekas jauns.

Etikai divas normas: 1) jādzīvo veselīgi (bioloģiski un higiēniski) t. i. jāvēro, jādzīvo pēc bioloģiskās pareizības (144.—145.). Tā ir rases, izlases etika (145.); 2) palīdzēt cits citam (146.) un likt Dieva mīlestības vietā cilvēku mīlestību. Te redzam Feiebaha, Ničses, Macha, Konta, Avenarija u. t. t. iefeiktās etikas normas. Tās tuvu rada enerģistiskajām, materialistiskajām, naturalistiskajām normām, ko mēs te neesen atpakaļ arī dzirdējām, redzējām un piedzīvojām, tās pretstatā kristīgajām normām. Mūsu laiki pārvarējušas šādu etiku, jo etiskām normām ir arī citas vērtības par pamatu un mērķi (ne tikai bioloģiskās, rasiskās vērtības).

Brastiņa etikas normas saprotamas, ja mēs varam saprast to, ko autors domā par garu, dvēseli un dzīvību. Par garu jau dzirdējām viņa savādo domu gājumu. Gars nav dzīvs, kamēr tas nav savienojies ar vielu, jo „dzīvība ir rezultāts, kas radies savienojoties vielai ar garu. Šai savienībā viela top dzīva un arī gars top dzīvs“ (49.). Tā tad gars nav dzīvs bez vielas! Viela nav dzīva bez gara! Kas tad dzīvība? Vai šrupceļš, vai arī maskots naturisms? Te rodas īstais samulsums (mulsums pāriet drīzi). Dzīvība arī vairs nav absolūta, ja arī autors piebalso Joēlam (48.). Brastiņš atbild: „Dzīvība ir vielas slimība, viņas nelaime, no kuras tā varbūt ar laiku atkal izdziedināsies (51.). Ko te lai domā? Bet vēl vairāk stiepta definīcija: „Viela kondensē, uzkrāj un sabiezina garu par dvēseli“ (51.). Te nav dvēseles patstāvības, lai gan autors cenšas dot iespēju dvēselei (ne garam!) uzplaukt „apziņas un prāta ziedos“ (87.). Tādēļ autoram „visdārgākais ir man mana dvēsele“, jo tā veidojot „iekšpasauli“ t. i. atmiņu pasauli (135.). Atmiņām pareizības filozofijā liela loma

jo no atmiņām esot celta mūsu viņpasaule (105.). Tās nav sajaucamas ar aņamnezi, ko Platons iecerēja. Tas runātu Brastiņa viņpasaules izpratnei tieši pretī. Autoram viņpasaules īstenībā nav, jo dvēsele zināmā ziņā „līdzinās materijai“. „Lūk, „sava pasaule“ autoram ir „viņpasaule“, kurā mēs dzīvojam šodien un dzīvosim pēc nāves“ (69.). Tas nevar cits būt, kā Brastiņa velis, jo mūsu viņpasaule ir cita rakstura dzīve. Gluži, vēl pēc vecām atmiņām par latviešu dievībām piekabināts teikums: „Dievs ir gara tēvs un Māra — zemes māte (78.). Gluži pareizi Brastiņš secina, jo citādi viņš nevar, ka visa dvēseles nemirstība un visa viņsaule „būs paša darināti atmiņu pasaules tēli“. Mēs katrs pastāvēsim, var teikt, „tik daudzos eksemplāros viņā saulē, cik laužu atmiņās mēs būsim uzņemti“ (80.). Pēc tādas loģikas vajadzētu tikai iepazīties ar daudz ļaudīm, vislabāki tad darīt visu, lai tikai daudz ļaudis runātu. Tomēr personas tur nebūtu, tikai atmiņas. Te nu ir atkal liels samulsums, ko rada pareizības filozofija. Vajadzētu skaidri un gaiši pateikt, ka nav dvēseles nemirstības, lai gan tas izteikts aplinkus, ka dvēsele jāatbrīvo no Dieva (117.). Vai šis mācības, ko sludina Brastiņš, nav dogmats, jo tas esot „nepārbaudams apgalvojums?“ (20.). Vai tas nav dogmats, kad saka, ka mirušie nekā vairāk nezina kā dzīvie (136.), vai arī ka cilvēks ir radības veids, kurā sablīvējies gars? (140.). Pēc viņa uzskatiem nedrīkst būt „radības“, jo nav radītāja. Neizprotams gara jēdziens pēc autora, ja tas sablīvējas. Cik liels un blīvs ir gars? Viņš tak ir imateriāls! Galā jāsaka, ka filozofu samulsumu nav izklaidējusi pareizības filozofija. Reliģijas cilvēku tā arī nespēs samulsināt. Bet grāmatai ir arī savi labumi. Tā rāda autora patstāvību. Tā ir liela, neskatoties uz to, ko sacīs dievturi, vai filozofi, vai kristīgajie teologi. Ievads par mulsumu filozofijā ir saprotams un skaidrs. Diezgan laba pieceja jēdzieniem, piem., brīvība, gadījums, ticšums, cēlonība, notikums, laime, ja arī šo jēdzienu tālākais risinājums varētu novest samulsumā. Brastiņš skaisti saka: „Dvēseles mūžībai šie jautājumi ir nenozīmīgi un mēs negribējam arī izlikties visziņi“ (147.). Ar tādu domātāju var diskutēt, kas piebilst, ka viss, ko „te pārdomājām un atzinām katrā ziņā ir arī mūsu svētībības cienīgs“ (146.). Zināms arī materiāls, dzīvības prasa no mums svētībīgu pieceju. Pasaulei un dabai ir pozitīva vērtība.

Prof. Vold. Maldonis.

Piezīmes pie R. Skrābāna recenzijas.

Recenzējot „Ceļa“ pag. numurā „Grāmatu par laulību“, R. Skrābāns ir pielaidis dažas faktiskas kļūdas, kas aplam apgaismo grāmatas saturu, kādēļ patiesības labā laipni lūdzu ievietot sekojošo paskaidrojumu:

1) Jau grāmatas ievadā par vienu no tās galveniem mērķiem nosprausta laulības dziļāko pamatu un pamatprincipu meklēšana. Veselas divas nodaļas — „Mīlestība un mīla“ un „Laulības jēga“ — veltītas tieši šiem jautājumiem. Grāmatas autora atziņa ir, ka laulības galvenais elements — mīla — ir pašos pamatos spēks, kas uztur dzīvību, atjauno cil-

vēku un virza to pretim lielākai pilnībai; kas „pastāvīgi atjauno un pargā no sabrukuma visas etiskās vērtības“, kas uztur un raisa šo vērtību attīstību arī cilvēka tālākā dzīvē, kas arī parastos apstākļos uztur vienmēr dzīvu materialisma tvanā slāpstošā idealisma, nesavtības, uzpurēšanās un citu lielo etisko īpašību liesmu“; tālāk, par laulības jēgu runājot, iepriekšējās atziņas papildinātas ar atzinumiem, ka „laulība ir cilvēka audzinātāja un galvenā nākotnes veidotāja“, ka tā dod „ikvienam cilvēkam visas iespējas vislabvēlīgākos apstākļos izraisīt sevi, izlietot dzīvē, nostiprināt un kāpināt visas tās etiskās vērtības un citas pozitīvās īpašības, kuru dīgli ikvienā cilvēkā jau ir“; laulības dzīves pamatojumā un degpunktā nostādīts bērns kā „viens no lielākiem un arī skaistākiem dzīves uzdevumiem un mērķiem, kas visai cilvēka dzīvei dod īsto jēgu“, bet grāmatas noslēgumā pasvītrots, ka laulība ir „ceļš uz cilvēkā ielikta uzdevuma un savas individualitātes vispilnīgāko piepildījumu“, „tilts, kas ved cilvēci pāri mūsu dienu klūdām un vajībām pretim pilnīgākai nākotnei“. Ja nu R. Skrābāna kungs būtu atradis kādus citus idejiskus un principālus laulības pamatus, tad tomēr taš nedod viņam pietiekamu pamatu nākt ar apgalvojumu, ka „Grāmatā par laulību“, „laulības dziļākiem idejiskiem un principāliem pamatiem autors paiet secen“.

2) Tā kā divas nodaļas — par „Dzīves biedra izvēli“ un „Laulības dzīves veidošanu“ — ir veltītas pirmā kārtā tieši psiholoģiskai pupei, recenzenta pārmetumus grāmatai šinī daļā par dibinātiem varētu uzskatīt vienīgi tad, ja viņš būtu nosaucis vārdā „tik ļoti svarīgos laulības dzīvē iesaistos psiholoģiskos momentus“, kas it kā atstāti bez „dziļāka ieskata“.

3) Absoluti nesaprotams ir, ko recenzents domājis, rakstīdams, ka viņam esot „grūtāk samierināties ar laulības etiskā satura apceres trūkumu“. No sākuma līdz galam grāmata runā tieši par laulības etisko saturu, etiskām vērtībām un ideāliem, kas, blakus minot, jau sīki apskatīts arī „Dzīves mākslas“ pirmā daļā. Un kādā garā aspektā, ja ne etiskā, ir apskatīta arī laulība kā cilvēka audzinātāja un galvenā nākotnes veidotāja?

4) Pilnīgi nepareizs ir recenzenta apgalvojums, ka autors liekot sievai zināmā mērā akceptēt vīra poligamiskās tieksmes. Tās grāmata nepārprotami kvalificējusi kā savu laiku jau pārdzīvojušu, nepieļaujamu parādību, aizrādot tikai uz to faktu, ka šās tieksmes tomēr vēl mūsu dienās bieži izpaužas, kādēļ katrai sievai tas jāapzinās, lai varētu jau īstā laikā un pareiziem līdzekļiem pret tām cīnīties. Recenzenta atstāstījums tā tad ir patiesā satura sagrozījums.

5) Tie etiskie spēki, kas laulībā jāienes katram partneram, un tie etiskie mērķi, kas laulībā jāpiepilda, „Grāmatā par laulību“ pieminēti un iztirzāti vairākās vietās, un ja Skrābāna kungs tos nav varējis atrast, tad tā tomēr nebūs grāmatas vaima.

L. Ausējs.

Atbilde uz L. Ausēja kga piezīmēm.

1) Nodaļa par laulības jēgu un daudzas citas vietas Grāmatā par laulību liecina, ka laulība autora izpratnē ir lielākā vai mazākā mērā līdzeklis kāda mērķa sasniegšanai. Šeit jāuzsver, ka laulība nav tikai līdzeklis, tā ir kaut kas vairāk. Savos idejiskos un principālos pamatos laulība nav tikai līdzeklis cilvēka audzināšanai, līdzeklis, ar ko izraisīt, izlietot un kāpināt cilvēka pozitīvās īpašības. Tāpat laulība savā būtībā nebūt nav ceļš savas individualitātes piepildīšanai, tā nav arī tikai tilts, kas ved pāri mūsu dienu kļūdām un vājībām. Protams, īsta un laimīga laulība liek cilvēkam augt, izraisa viņā pozitīvo un vada viņu pretīm labākai nākotnei, bet ne šajā apstākļī ir viņas dziļākā būtība.

Nostādīt laulību līdzekļa lomā nozīmē laulības ideju degradēt. Tāpat laulības būtību vēl neizteic mīlestības jēdziens. Mīlestība ir vienīgi nepieciešams īstas laulības priekšnoteikums un svarīgākais konstitutīvais elements. Tāpat bērns gan ir „viens no lielākiem un skaistākiem dzīves uzdevumiem un mērķiem,” taču laulība nav tikai institūts, kam jāgādā tautas dabīgais pieaugums; pat šī lielā un cēlā uzdevuma piepildīšanā vēl nav ietverta laulības dziļākā jēga. Laulība ir brīvi izvēlēta un mīlestības noteikta miesīgi garīga kopdzīves vienība, kur divi cilvēki pilnīgā atdotībā kļuvuši par vienu sintetisku organismu. Šādā uztverē šī kopdzīves forma gūst augstāku vērtējumu, kas izslēdz katru šauru utilitāru apsvērumu. Laulība šādā konsekvencē ir kopdzīves ideāls ar savu pašvērtību un mērķi sevi. Ticīgā cilvēka apziņā turklāt šī kopdzīves vienība ir Dieva gribas nosacīta, tā ir loceklis Dieva radīšanas planā. Laulības idejiskie un principālie pamati meklējami bezgalīgajā miesīgi garīgajā atdotībā, kas noārdīdama „es un tu” attiecības, izslēdz jebkuru egoismu un rada sintetisku divu cilvēku vienību ar savu īpatnēju, pārļāicīgajā pasaulē dibinātu mērķtiecību.

2) Ja autors pasvīturo, ka grāmatas divas nodaļas — „Dzīves biedra izvēle” un „Laulības dzīves veidošana” — t. i. divas trešdaļas no visa darba — veltītas tieši psiholoģiskai pusei, tad jākonstatē, ka autoram psiholoģijas jēdziens ir visai plašs, jo viņš šajās nodaļās runā par ārējo un personīgo pievilcību, veselību, tikumu, saskaņu, piemērotību laulībai, par radiem, materiāliem apstākļiem un laulības dzīves praktiskās puses iekārtošanu, laulāto seksuālām attiecībām, attiecībām pret citiem cilvēkiem un sniedz pedagoģiskus norādījumus. Ja arī pieņemtu, ka šāda apcere ir plaša, nebūtu vēl pierādīts, ka tā ir arī dziļa. Grāmata par laulību vispirmā kārtā vajadzīga cilvēkam, kam ir laulībā problēmas, kam pati laulība ir problēma. Šādam lasītājam domāta arī L. Ausēja grāmata, jo tās priekšvārdos aizrādīts, ka tajā mēģināts apgaismot laulībā iespējamās sarežģījumus un grūtības šo sarežģījumu novēršanā, kā arī rādīt ceļus un līdzekļus, kā sarežģījumi atrisināmi un grūtības pārvaramas (3.). Bet katrs konflikts laulībā gandrīz vienmēr savā būtībā ir dvēseles konflikts. Nav iespējams apgaismot sarežģījumus un grūtības laulības dzīvē, neatrisinot to pamatā esošos dvēseles konfliktus. Modernā psiholoģija

ar savu mācību par dvēseles veseluma strukturu, emocionalitāti un psihisko norišu finalitāti atklāj cilvēka dvēselē daudz līdz šim nepazīta, psihoanalīze un tās nozarojumi paver ieskatu arī zemapzinīgajā dvēseles dzīvē. Jāpasvītro, ka šīs mācības skaidro tādus dvēseles konfliktus, kas tieši laulības dzīvē izvirzas pašā degpunktā. Ja varbūt nepamatoti un vienpusīgi būtu visu tvert Freuda vai Ādlera metodēm, tomēr tās ignorēt laulības problematikai veltītā grāmatā ir daudzkārt nepamatotāk. Kādu konkrētu piemēru minot — var gan diskutēt, vai tās pašas „poligamiskās tieksmes“ ir inferioritātes kompleksa pārkompensējums, kā to māca Ādleris, bet ar šo diskusiju jau iegūts jauns aspekts un līdz ar to dziļāks ieskats. Un tas jau ir kaut kas vairāk par autora vienkāršo atzinumu, ka šī parādība ir tikai atavisms.

3) Autoram taisnība, ka viņam savā grāmatā daudzkārt nācies pieskarties tikumiskām vērtībām; citādi tas laulībai veltītā grāmatā nemaz nevar būt. Ja ņemam tomēr vērā, ka labā jēdziena etika stingri norobežo no derīguma jēdziena, tad jākonstatē, ka autora viscaur praktiski ievirzītajā laulības problēmā iztirzājumā šo problēmu etiskā saturā apceres nav. Derīgais vēl nav labais. Tāpēc ir vēl arī jautājums, vai runājot par laulību kā cilvēku audzinātāju un galveno nākotnes veidotāju tā jau nostādīta etiskā aspektā. Piemēri, kur etiskās apceres grāmatā trūkst visjūtāmāk, minēti recenzijā. Ja kāds no tiem jāatkārto, tad var norādīt vēlreiz uz autora spriedumu par „brīvo milu“ un dažiem laulības surogātiem (86.—99.). Tā saucamo „izmēģinājuma laulību“ autors noraida tāpēc, ka tā liek ciest sievietes psihei, ka tā pamudina „laulības“ partnerus uz vieglprātību, paviršību un neatbildību, samaitā cilvēka raksturu, izšķiež viņa labākos spēkus. Ka šāda kopdzīves forma nav savienojama ar cilvēka tikumisko cieņu, ka šeit nav iespējama tikumiski nepieciešamā pilnīgā un nedalītā atdošanās — par to autors neko nesaka.

4) Par poligamiskām tieksmēm runājot L. Ausējs sievai ieteic vīra rīcību nevērtēt no moraliskā viedokļa vien, bet vērā ņemt arī citus viedokļus, proti — vīra seksuālo jūtīgumu, aktivitāti un taml. „Jo labāk katra sieva to apzināsies,“ saka autors, „jo mazāk būs sarežģījumu un negaidītu pārsteigumu varbūtību“ (280. sek.). Savā tikumiskā apziņā tā tad sievai ar vīra rīcību jāslēdz kompromiss, lai izvairītos konflikta un skandāla. Citiem vārdiem — zināmā mērā sievai vīra poligamiskās tieksmes jāakceptē. Šāda konsekvence izriet loģiski, nemaz nemēģinot autora domas sagrozīt.

5) Atbilde uz šo iebildumu izriet no 1. un 3. punktā minētā.

R. Sk r ā b ā n s.

Iss pārskats par jauniznākušām grāmatām.

Baznīcas virsvaldes izdevumā:

1. Berta Staklis — **Audzināšana ģimenē.** „Rakstu avota“ 10. num.; 16 lp. Skolotāja B. Staklis šīnī apcerē, kas nolasīta iepriekš Valmieras iec. sieviešu apvienības sanāksmē, lietpratīgi aplūko audzināšanas

problemas. Viņa izsaka iegaumējamas atziņas, kā piem., par labo piemēru kā visspēcīgāko audzināšanas līdzekli (7.), par īpašu paņēmieni pielietošanu katrai raksturu grupai (turpat), par sodiem (11.), valstisko audzināšanu (12) u. c. Zīmīgs ir šāds spriedums: „Tāpēc vecāki nedrīkst būt vienaldzīgi pret kristīgo mācību savu bērnu dēļ“ (15.). Siltus ievadvārdus uzrakstījis māc. E. Putniņš.

2. **K. Bilzens — Kas ir Kristus baznīcas cerība — nemirstība vai augšāmcelšanās?** „Rakstu avota“ 11. num. 16. lp. Autors galvenā kārtā citē bībeles vietas, kas runā par šo jautājumu. Nav izdomāta nemirstības un augšāmcelšanās kopsakarības problēma. Br. J.

Valtera un Rapas izdevumā:

1. **Jānis Lapīņš — Sapņi un īstenība.** Ceļā uz Latvijas valsti. 320 lp. Šinī grāmatā uzņemts 51 raksts, no kuriem vienpadsmit ir pirmiespiedumi un pārējie ir iespiesti jau agrāk laikrakstos, sevišķi „Līdumā“ un „Zemgaliēti“. Tā ir spēcīga grāmata, kas stāsta atklātos vārdos par sapņojumiem un cīņām dēļ Latvijas valsts. Te ir izsacīti daudzi dedzīgi aicinājumi un kritizējumi nacionalisma un tikumības vārdā, kas pa lielākaļ daļai skar kara un Latvijas tapšanas laiku, bet savu nozīmīgumu nav vēl tagadnē zaudējuši. Autors aicina uz gara bruņinieckumu — cildenumu (60.), latviskās kulturas radīšanu (68.), nacionālo dārgumu cienīšanu (69.), tikumības sargāšanu (209.), varonību (170.), nacionālu atdzimšanu (247. sek.). Viņš jau 1917. gadā prasa Latvijas patstāvību (88., 96., 105.). Krājumā daudz spriegu un interesantu rakstu; no tiem sevišķi minami „Nacionāli īpatnējais“ un „Latvju dvēsele“, kuros autors sniedz latviešu dvēseles raksturojumu (sal. sevišķi 275.). Viņš nepaiet garam arī tautas dzīvā spēka jautājumam (300.). Viņa rakstos atrodamas interesantas ziņas par kara laiku, piem., par māc. J. Ērmaņa kratīšanu un mācītāju mocīšanu 1917. gadā (82.), baznīcu apgānīšanu (140.), vāciskās konsistorijas nerēķināšanos ar latviešu sirdsapziņu reliģijas lietās (168.). Autors dažus spriedumus izteic arī par kristīgo ticību (108., 125., 261.). Zīmīgs šāds viņa spriedums: „Kristīgās ticības ideāli redzami arī mūsu tautas dziesmās un pasakās, un kristīgais humanisms ticis mums īpatnēji nacionāls“ (261.). Krājumu noslēdz reliģiozi apgarotā apcere: „Dieva kokle“.

Alb. F.

2. **M. Bērziņa — Čehoslovākija agrāk un tagad.** Ar 47 ilustr., 2 kartēm. 126 lp. Tā ir tagad aktuāla grāmata, jo iepazīstina mūs ar Čehoslovākijas dabu, tautām, vēsturi, saimnieciskiem un kulturaliem sasniegumiem. Tā palīdz saprast un cienīt šīs valsts cīņas un traģisko likteni un labāki sekot tagadnes notikumiem.

3. **Ēva Kirī — Kirī kundze;** tulk. L. Skalbe; 432 lp. Šī grāmata rāda divu ievērojamu fiziķu Pjera un Marijas Kirī mūžu un darbu viņu meitas skatījumā. Kirī lielais nopelns ir radija atrašana, ko pielieto vēža

slimības ārstēšanā. Tā ir grāmata par zinātnieka grūto un pašizliedzīgo darbu, dzīves spēku un prieku, ko sniedz pētījuma pozitīvais rezultāts, vai jauns zinātnisks atradums. Visa Kirī kundzes dzīve ir kā viens vienīgs liels un neatlaidīgs darbs. Autore šo grāmatu sarakstījusi balstoties uz Kirī kundzes vēstulēm, Pjera un Marijas Kirī atzīmēm dienas grāmatā un uz savām un tuvāko radnieku atmiņām. Viņa ir rādījusi mums ļoti simpātisku Kirī kundzes tēlu, ko apstaro darba un panākumu aureols. Tā 137. lp. lasam dedzīgus vārdus, ko Kirī kundze raksta kādā vēstulē savam brālim: „Vajaga būt neatlaidīgam un ticēt sev! Cilvēkam vajaga ticēt, ka viņam ir dāvanas uz kaut kō, un to, uz ko viņam ir dāvanas, vajaga aizsniegt par katru cenu. Ja kas savu darbu nemīl, tas viegli var pazaudēt drosmi.“

Grāmatā ir vēl skaistas vietas par patriotismu, piem., visa 21. nodaļa, par labu saskaņu ģimenes dzīvē (piem., 273.), zinātnieka dzīves vienkāršību (168., 236. sek., 368. sek.).

4. Ieva Simonaite — **Aukštujas Šimoņu liktenis**; tulk. A. Martinsons; 332 lp. Autore-lietuviete savā romanā izseko vienai (lietuviešu) bajara dzimtai — Aukštujas Šimoņiem vairākās paaudzēs. Šimoņi ir lepna un spēcīga lietuviešu cilts un katrā paaudzē ir vismaz viens īsts Šimonis, kas ir patiess un taisns pret sevi un citiem. No romana viscaur pretī dveš spēcīgs patriotisms, kas liedz lietuvietim liekties svešnieka iebucēja priekšā (38., 39., 85., 104.). Atzīmējami ir autore labi tvertie un psiholoģiski pareizi tēlotie sirdsapziņas pārmetumi un mokas (116., 153., 275.) un izlīdzināšanās, ko sniedz vainas atzīšana un piedošana (158. sek.). Vietām autore tēlo dziļu reliģiozitāti, kas dod spēku visu panest (32., 36., 114.), un kā pretstatu tai ārēju dievbijību — svētulību (149. sek., 192., 193.). Pēdējā viņai ir negatīva parādība. E. F.

A. Gulbja izdevumā:

1. R. Vipers — **Jauno laiku vēsture**. Napoleona imperijas, liberalisma un nacionālo kustību laikmets (1795.—1851.), 1938., 564 lp. Šī grāmata kā otrs sējums tagad seko pirmajam sējumam, kas aptvēra absolūtas monarhijas un triju lielo revolūciju laikmetu no 1640.—1795. gadam. Še autors aplūko „galvenā kārtā ārpolitiskās un starptautiskās vēstures notikumus: te ir runa par 1795.—1815. g. kariem, ko izraisīja Anglijas industriālais apvērsums un franču revolūcija“, tāpat aplūko nacionālās kustības un vispārīgās nomierināšanās sistēmas, kas radas kā reakcija pret imperialismiem, cīņas par demokrātiskām formām un strādnieku jautājuma izcelšanos. Sevišķi vērību autors piegriež tām mācībām politikā, reliģijā, ekonomijā, kuras vēlāk kļuva par 19. g. s. otrās puses cilvēku pasaules uzskatu pamatu. Autors min mazāk faktus, bet vairāk tēlo garīgās kustības un svarīgākos vēstures gaitu virzītājus spēkus un notikumus un tādēļ nodaļu pēc nodaļas var lasīt ar lielu interesi. Viņš nepaiet garam arī reliģiskiem vēsturiskās attīstības faktoriem, veltīdams tiem ve-

selas apakšnodaļas, kā piem., par reliģijas atdzimšanu pēcrevolūcijas laikmetā (253.), jaunkatolisma sākumu sakarībā ar demokrātiju un socialismu (403.), reliģijas krīzi Vācijā 19. g. s. 30. un 40. gados (463.). Viņš pieskaras arī socialistu un komunistu attiecībām pret reliģiju, piem., 477. sēk. Šinī grāmatā sastopamies ar Hegeli, Davidu Strausu, M. Stirneru un c. Mūsu uzdevums nav šē zinātniski novērtēt šo grāmatu, bet vienīgi aizrādīt uz tās iznākšanu. Tomēr no mūsu puses atzīmējams, ka ne visur autors pietiekoši precīzi attēlo zināmus uzskatus, piem., Šleiermachera un Hegeļa (465.). Problematiska ir „kristniecības“ vārda lietošana. Jājautā arī vai autors domā, ka „Dievs“ jāraksta ar mazo burtu, piem., 489. lp. Grāmata ieteicama visiem, kam interesē vēsture.

Alb. F.

2. **Latviešu konversācijas vārdnīca**, 139. burtnīca. Jāaizrāda, ka šinī burtnīcā aplūkoti šādi teoloģijas nozāres vārdi: reliģija, reliģijas fenomenoloģija, reliģijas filozofija, reliģijas mācība, reliģijas psiholoģija, reliģijas socioloģija, reliģijas zinātne, reliģiju pasaules kongresi, reliģiju statistika, reliģiju tipoloģija, reliģiju vēsture, reliģiozitāte, reliģiskais socialisms, reliģiska sociāla kustība, reliģiskas jūtas, reliģiskas kustības tagadnē, reliģiski noziegumi, relikvija, relikviju kults, renesanses filozofija u. c.

3. **Mārtiņš Zīverts — Partizāņi**. Drama 3 cēlienos; 61 lp. Tā aptver partizāņu dzīvi un cīņas. Tās kāpinājumā ir izšķiršanās problēma: jaunai meitenei jāizšķiras par mīlestību pret savu ligavaini vai par mīlestību pret tēvu zemi. Pēc lielām iekšējām cīņām uzvar pēdējā. Tai patriotisma skaņa un derīga draudžu sarīkojumiem.

4. **Konstance Miķelsone — Slinkā sieva**. Dzīves spēle četros cēlienos; 54 lp. Šis darbs pozitīvi rāda darba jēgu un svētību. Laikmetīga dzīves spēle ar etisku noskaņojumu un nopietnību.

5. **Ādolfs Erss — Krusts ceļmalā**. Divās daļās; 224+224 lp. Šis romans skar Latgali laikmetā no pirm pasaules kara līdz Latvijas tapšanai un tādēļ tanī ielikti daudzi vēsturiski fakti, sevišķi no partizāņu dzīves un cīņām. Autors rāda ka Latgalē visa dzīve rit zem krusta ceļmalā; dažādas varas iet un nāk, bet krusts paliek.

6. **Pēteris Blaus — Negaisos un saules staros**. Dzejdarbu izlase. 354 lp. Šo izlasi ievada P. Ērmaņa apcere par autora dzīvi un dzeju. Par P. Blauna dzejām K. Skalbe ir sacījis: „Tās ir mūsu lauku puķes, kas nenovīst un nebeidz smaržot. Pēteris Blaus pieder vecai idealistu paaudzei“ (23.). Lielāku tiesu viņa dzejās izpaužas sentiments, bet arī tur paviz dažāda laba dzīves gudrības atziņa (piem., 98., 101., 108., 164., 221., 230. un c.). Reliģiskā stīga ieskanas reti, tomēr visai jūtami dzejoli „Lieldienas“ (198.). Viņam daudz patriotisku dziesmu, starp kurām neaizmirstamā dziesma „Ceļš uz dzimteni“ (181.).

E. F.

Valsts bibliotēkas un kultūras fonda izdevumā:

1. **Latviešu zinātne un literatūra 1901.—1903.** Periodikā iespiesto rakstu rādītājs. Sastādījis Augusts Ģinters; 1937., 560 lp.

2. **Latvijas zinātne un literatūra 1932. gads.** Periodikā iespiesto rakstu sistematisks rādītājs. Sakārtojais A. Ģinters, rediģējis M. Stumbers, 1938.; 538 lp.

Abas šīs grāmatas ir ļoti nepieciešamas rokas grāmatas katram zinātniekam un ikvienam, kas interesējas par to, kas ir rakstīts pagājušos gados par kādu zināmu jautājumu vai par kādu personu. Līdz šim Valsts bibliotēka izdevusi vienā serijā periodikā iespiesto rakstu un grāmatu rādītāju, sākot ar 1920. gadu līdz 1932. gadam (14 sējumos) un otrā serijā — tādu pašu rādītāju sākot ar 1763. gadu līdz 1903. gadam (sešos sējumos). Iespiestie raksti un grāmatas par 1932. gadu sadalītas šādās nodaļās: vispārīgi raksti, filozofija, reliģija, sabiedrības zinātnes, valodniecība, eksaktās zinātnes, lietojamās zinātnes, māksla, literatūra, vēsture un ģeogrāfija. Reliģijā ietilpstošie raksti sadalīti vēl šādās nodaļās: vispārīgi raksti, reliģiska periodika, bībele, Dievs, Svētais gars, kristoloģija, svētie, lūgšanas, reliģiski stāsti un tēlojumi, reliģiskas dzejas, baznīcas iekārtas piederumi, sprediķi, baznīcas īpašumi, pārvalde, teologi, sabats, dievkalpošana, sakramenti, misione, reliģiskas organizācijas, baznīcas vēsture Latvijā, klosteri, mūki u. t. t., (pavisam 34 apakšnodaļas). Grāmatas ietver plašu alfabētisku nodaļu un priekšmetu rādītāju un tāpat alfabētisku autoru un pieminēto personu rādītāju.

No visa sacītā, katram kļūst saprotams, šādu grāmatu vērtīgums un nepieciešamība. Publicējot šādus darbus, kas prasa ilgus un krietnus pūliņus, Valsts bibliotēka izdara neatsveramu pakalpojumu pētniekiem un katram, kas grib pagātni pētīt. Tās palīdz pārvarēt daudzas grūtības literatūras sameklēšanā par zināmu jautājumu.

Alb. F.

Ramaves apgāds izdevumā:

1. **A. Ozols — Tautas dziesmu literatūras bibliogrāfija.** Rediģējis prof. L. Bērziņš. 284 lp. Tā ir nepieciešama rokas grāmata katram dainu pētniekam un ikvienam, kas grib noskaidrot kādu atsevišķu jautājumu dainu problematikā. Tā atvieglo literatūras sameklēšanu. Saprotams, ka no pirmā šāda veida darba nevar prasīt pilnību; tā, piemēram, nav minēti raksti par dainām, kas publicēti „Ceļā” slejās. Tomēr savāks ir daudz, no pat 1632. gada. Jāapbrīno, cik daudz par mūsu dainām ir rakstīts (pāri par 900 autoru).

L. U. Studentu padomes grāmatnīcas izdevumā:

Edgars Ķiploks — **Index scriptorum Immanuelis Bencinger Palaestinae Antiquitatum Veterisque Tertamenti investigatoris.** 28 lp. Šī grāmatīņa sniedz I. Bencingera publicēto rakstu sarakstu un pārskatu par viņa atstātiem manuskriptiem.

Piemīņas raksti prof. Dr. A. Bulmerinkam.

In piam memoriam Alexander von Bulmerincq Gedenkschrift. Riga, E. Plates 1938, 1. tab. 231. lp. p.

Šī rakstu krājuma idejiskais ierosinātājs ir doc. R. Abramovskis (Abramovski). Viņš priekšvārdos un pēcvārdos norāda uz apstākļiem, kādos šis darbs kļuvis gatavs un uz principiem, kas likti rakstu sakopojuma pamatos (3.—4. un 231.). Viņa ierosinājumam, Tartu Universitātes V. Derības katedras pārstāvim, prof. Dr. h. c. Bulmerinkam, viņa ilggadīgās darbības atcerei — septiņdesmitajā dzīvības gadu maiņā — veltīt īsus piemiņas rakstus, ir paklausījuši daudzi draugi, darba biedri un audzēkņi Baltijas jūras piekrastes dažādās zemēs. Bet darbs vēl tikai bija sagatavošanas stāvoklī, kad (29. III. 1938.) pienāca jau sērā nāves vēsts. Rakstu krājuma ārējais ietērpis (1. tab.) un mērķis bija mainījies. Bet idejiskais saturs palika tas pats: tas godina čaklā pētnieka piemiņu.

Grāmatas virsraksts ir drusku nelīdzens, bet saturs var interesēt katru teologu, un īpaši tos, kas nodarbojas ar V. D-as un arī J. D-as problemām. Tādēļ, ka daži autori saviem rakstiem smēluši saturu no viņu specialitātes tiešiem avotiem, rakstu krājumam ir speciāla nozīme V. D-as pētījumu rindā. Šeit lasītājiem un recenzentam, kas visur nevar būt kompetents vērtētājs, būs mazāk ko piebilst. Bet citi autori sniedz gan konkrētākus, gan teoretiskus un principālus rakstus par V. D-as teoloģiju, reliģijas un ideju vēsturi, bet galvenais arī hermeneutiku un eksegezi. Citi autori skar J. D-as problēmas sakarā ar V. D-u. Tādēļ varam sacīt, ka šis rakstu krājums (spilgtāki kā citi) atspoguļo zinātniski pamatotus, teoretiski savā starpā vēl gan neizlīdzinātus mēģinājumus arī Veco Derību saprast teoloģiski-objektīvi. Šinī ziņā ir diezgan liela starpība starp vecākās un jaunākās paaudzes pārstāvju rakstiem. Bet ļausim, lai viņi paši runā, ciktāl tas īsā atreferējuma rāmjos būs iespējams.

R. Abramovskis raksts: „Eine spätsyrische Überlieferung des Buches Ruth“ (7.—19.) ievada speciālā jautājumā, kas var interesēt tos, kas nodarbojas ar V. D-as teksta un senāko orientālās baznīcas vēsturi. Salīdzinājis sīriešu tekstu ar citiem (15. lp. p.), autors uzstāda jautājumu, kādēļ minētajā sīriešu kronikā „stāsts par Rutu“ seko tieši Trojas cīņu atstāstījumam. Autors domā, ka kronikas sastādītājs bez liekiem paskaidrojumiem gribējis izcelt „ideografisko“ (?) starpību Dieva (civitas Dei) un zemes valstību (civitas terrena) starpā (18. un 19.).

H. Freijs (Frey) savā rakstā: „Der siebenflammige Leuchter und die Ölsöhne“ sniedz diezgan daudz materiāla Sacharjas 4 eksegezei (20.—63.). Autors iet īpatnējus ceļus: vispirms viņš iztirzā iepriekšējos jautājumus (21.—27.), ieb citiem vārdiem analizē tekstu literatūras kritikas un psiholoģiskā ceļā. Tad seko atsevišķo vizijas elementu reliģijas vēsturisks apskats — ekskursu veidā (28.—50.). Beigās paša autora teoloģiskā un kristoloģiskā eksegeze ar gala atzinumu „So ist auch unser Sacharja-kapittel mit allen Fasern wie ein Baum, mit Ast'Blatt und Krone auf Christus ausgerichtet“ (labāki — „gerichtet“ F. T.). Neskatoties uz plašo planu un viņa

izpildījumu katrs lasītājs nevarēs autoram atsevišķos atzinumos sekot, tādēļ ka autora argumentācija lasītāju visur nepārlicieina, ja tas neaizraujas no teoloģijas dialektikas. Tomēr darbs ir interesants tādēļ, ka autors meklē iet jaunus ceļus.

— R. Gilenbergs (Gyllenberg) raksta par „Unmöglichkeit einer Theologie des Alten Testaments“ (64.—68.). Nedz Selins (Sellin), nedz Eichrots (Eichrodt), nedz Kēlers (Köhler) nevarot sniegt V. D-as istu „teoloģiju“, jo V. D-as reliģisko domu sakārtojumā un sistematizēšanā vēl neparādotos pašas „teoloģijas“ raksturs. Tāda bez Jaunās Derības neesot arī nemaz iespējama. Atdalot šīs svarīgās disciplīnas vienu no otras, esot pielaista liela kļūda — bibliskās teoloģijas vienība gājusi zudumā. Fišera (Vischer)¹⁾ uzskatus autors noraida, diskusijā nemaz neieļaujoties.

— J. Hilandera (Hylander) raksts: „Die Schrift-Profetie“ (69.—79.) grib būt vēsturisks un hermeneutisks. Skaidri raksturoti līdzšinējie atzinumi par V. D-as praviešu sludinājumiem un viņu literatūras mantojumu. Kādēļ šādi sludinājumi uzglabājušies un cik tālu tie kā Dieva vārds attiecas arī uz mums, ir galvenā autora problema. Ka pravietojumi attiecas uz konkrētām vēstures situācijām, ir visiem zinams. Vai mēs tos varam attiecināt uz sevi? Autors atbild dialektiski pa daļai ar „ja“, pa daļai ar „nē“. Viedoklis, vai saprotam tos, kā jūdi, jeb kā kristīgie, ir svarīgs. Kristīgo viedokli autors nesaprot šaurākos mesianoloģijas rāmjos. Dieva vārds kā atklāsmes nesējs ir arī Vecajā Derībā. „Jo Dievs dažādos laikos ir dažādi runājis“ nobeidz autors. Lai gan arī šinī rakstā lasītājs gribētu nākt ar dažādiem jautājumiem un konkrēti būtu grūti laikmetisko vai formā jeb arī saturā šķirot no mūžīgā, tomēr mēģinājums ir interesants, un iesāktais ceļš var vest nākotnē arī tālāk.

— J. Lindbloms (Lindblom) savā rakstā: „Die Vergeltung Gottes im Buche Hiob“ (80.—97.) iet atkal citu ceļu. Viņš izloba Ijaba grāmatā dažādas atmaksas idejas. Literatūras kritikā viņa viedoklis ir mērens — dažreiz arī īpatnējs (Ijaba draugu runas, piemēram L. pieskaita pirmatnējam Ijaba stāsta kodolam, kamēr citi komentatori tās atdala no tā.) Bet arī viņš atzīst, ka pirmatnējais stāsts vēlāki ir pārveidots. Atmaksas doma Ijaba grāmatā parādotos gan tiešā, gan arī ierobežotā veidā. Draugu runās tā ir kļuvusi gan par dogmatu. Arī Ijabs pats cīnas ar to. Viņa viedoklis sākumā raksturojams pretstatiem: Dievs ir taisns un soda — no vienas puses; Dievs nesoda, nevar teikt, ka tas taisns — no otras puses. Dieva uztverē Ijabs redz plaisu. Vēlāk viņš atzīst — Dievs vienmēr ir taisns, arī tad, kad tu viņa rīcību nesaproti un tā tev liekas pretrunu pilna. Tādēļ Ijaba grāmatai esot divējāds nolūks: aizstāvēt Dieva taisnības domu un mierināt bargiem sodiem piemeklētos cietējus, kad izliekas, ka Dievs tos būtu atstājis.

— S. Linders (Linder) rakstā (Jahwe und Baal im alten Israel“ (98.—107.) raksturo senos laikus, kad blakus „Baalam“ Israēli piekopa Jahves kultu. Abi šie kultu esot pastāvējuši viens otram blakus. Un kulta piederīgie dažu brīdī labi satikušies. Tā kā tagad satiekoties muhamedāņi ar grieķu orto-

doksās konfesijas pārstāvjiem dažādās ģimenes svinībās. Autors izlieto Ras-Šamras tekstus. Viņa stils ir glezns, bet vienkāršs. Temata robežas, kas nospraustas virsrakstā, netiek pārkāptas. Reliģijas vēsturē — „meistara skice”.

— E. Litmans (Littmann) publicē divas dažādas koptu arābu zemnieku kalendara versijas rakstā: „Ein koptisch-arabischer Bauernkalender“ (108.—116.). Tas satur dažreiz sakamo vārdu formā tērptus, spilgtus praktiskās dzīves novērojumus un raksturojumus. Nomanama tieksme abstrakto patiesību izteikt konkrētās ainās.

— U. Māzinga (Masing) raksts: „Die Proklamation des Tab'alsohnes“ (117.—126.) jāuzskata kā interesants, bet ļoti hipotetisks vēsturisks ekskurss Sacharjas 9 un pa daļai arī Jezajas 7 eksegezē.

— M. Nots (Noth) licis savam rakstam virsrakstu — „Die mit des Gesetzes Werken umgehen, sind unter dem Fluch“ (127.—145.) Sakarā ar šo Gal. 3, 10 citātu autors aplūko lāstu un svētības vārdu formu un saturu Vecajā Derībā — īpaši Deuteronomijā. Izlietojot salīdzināšanai arī babilonisko materialu (kudurri un kodeks Hamurapi) viņš izskaidro faktu, ka Deuteronomijā lāstu vārdu ir skaitliski vairāk par svētības vārdiem ar vēsturiskiem apstākļiem VII g. simtā pirms Kr. Israeļa tautas spēki bija vājināti. Lāsts bija tiešamība. Svētība — kas irreals. Svētību nevar izpelnīties. Kaut gan bauslība grib garantēt abām pusēm uzticību, tomēr kas to reiz ir lauzis, „ir zem lāsta“. Apust. Pāvils teoretiski izteicis to, ko piedzīvojusi Israeļa tauta.

— O. Prokšs (Proksch) sniedz savā rakstā: „Jesus der Gottesknecht“ (146.—165.) „ebed-Jahves“ dziesmu eksegezi. Šie sludinājumi attiecināmi uz Jēzu Kristu, kas viņus piepildījis. Pirmajā darba daļā īpatnējais ir tas, ka autors Dieva kalpa dziesmu ciklam pieskaita arī Jez. 61., 1.—3.(?). Otrajā daļā, kas veltīta Jaunās Derības vielai, — ka viņš sinoptiskajā tradīcijā atšķir „Markomateja“ slāni no Lūkasa, plaši izmanto svētā vakarēdiena iestādīšanas tekstus un stingri turas pie Erlangas (J. C. v. Hofmaņa (Hofmann)) principiem, kas „iepriekšējiem sludinājumiem“ V. D.-ā atrod „piepildījumu“ J. D.-ā. Autors šinī uzskatu lokā ierindo arī Jēzus Kristus augšāmcelšanās notikumu. Tikai pēc Vasarassvētkiem draudze neesot vairs lietājusi apzīmējumu, ka Jēzus ir Dieva kalps. Mums šķiet, ka šī robeža jānovelk agrāki — jau kopš Lieldienām un teksts Jez. 61., 1.—3. (Tritojezaja!) nepieder pie Dieva kalpa dziesmu cikla, kā to atzīst arī citi eksegeti.

— A. F. Puko (Puukko) publicējis Baltijas teologu konferencē Turkū (Abo) nolasīto galveno referātu: „Gott und Geschichte im Alten Testament“ (166.—174.). Apdomīgiem formulējumiem un spilgtiem piemēriem bagātais raksts var noderēt ikvienam par paraugu šīs problēmas iztirzai. Sakarību ar J. D.-u autors redz galvenais tanī faktā, ka arī V. D.-as Dievs ir žēlīgs Dievs. Bet no pārspīlētās V. D.-as interpretācijas J. D.-as garā autors atturas, neatstādams solidu vēstures bazi.

K R O N I K A

Latvija

Lielā sajūsmā un vienprātībā latviešu tauta 18. novembrī nosvinēja savas valsts pastāvēšanas 20. gada dienu. Kā galvaspilsētā Rīgā, kas bija tērpusies vēl neredzēti krāšņā rotā, tā visās pārējās vietās valstī svētku dienu ievadīja zvanu skaņas no baznīcu torņiem. Lauru kokiem un ziediem greznotā arķibiskapa katedrālē svinīgā dievkalpojumā, kara ministra ģen. J. Baloža un armijas komandiera ģen. K. Berķa sagaidīts, ieradās Valsts Prezidents **Kārlis Ulmanis**. Svētrunu dievkalpojumā teica arķibiskaps prof. Dr. T. Grīnbergs, izceldams to lielo ticību, kas latviešu tautai devusi brīvību un valsti. Pieminējis varoņus, kas sevi ziedojuši Latvijas brīvībai, arķibiskaps par Latvijas gaišās nākotnes ķīlu apzīmēja latviešu tautas vienību un latviešu tautas Vadoni.

*

Sakarā ar valsts svētkiem arķibiskaps T. Grīnbergs publicē šādus datus par pagājušiem 20 gadiem baznīcas dzīvē.

„Kad mūsu valsts nodibinājās, tad bija 116 mācītāji, tagad mūsu baznīcā strādā 249 mācītāji. Starp tiem ir 11 prāvesti, 173 draudžu mācītāji, 54 vikari, 7 adjunkti un 2 mācītāji, kas strādā ārzemēs. Pagājušos 20 gados ir uzceltas 26 pavisam jaunas baznīcas kopā par Ls 1.294.181,60. Latgalē vien ir uzceltas 9 baznīcas un viens lūgšanas nams. Piecas jaunas baznīcas patlaban cel, un proti: Viesītē, Bornē, Nūrmuižas draudzē — Mārtiņa baznīcu, Kalupē un Kārsavā.

Šinīs baznīcās jau ir ieguldīti 84.453 latī. Atjaunotās ir 29 kara laikā sagrāutas baznīcas par 395.423,30 latiem. Kapital- un lētāki remontu ir izdarīti pie 226 baznīcām par 1.728.073,24 ls. Uzcelti ir 28 jauni mācītāju dzīvokļi par 437.118,15 ls. Par pārējām jaunceltnēm ir izdoti 802.924,30 ls un par mācītāju saimniecības ēku izlabošanu ir izdoti 1.355.162,14 ls. Iegādātas ir 50 draudzēs ērģeles par 427.411,38 ls. Arī baznīcu un kapsētu zvani ir iegādāti par 241.437,99 ls. Cits draudzes inventārs ir draudzēm maksājis 486.446,38 ls.

Tā tad kopā ir izdoti 7.252.631,48 latī. Tie ir segti no draudzēm pašām ar 5.783.819,63 latiem. Baznīcas Virsvalde ir izsniegusi pabalstu draudzēm un proti 1.031.679,50 latus. Un citi pabalsti un ziedojumi ienāca 437.132,25 latī. Savas pārliecības dēļ cieta un mira, jeb tapa nošauti 27 mācītāji, to starpā 7 latvieši.

Līdz karam un arī vēl kara laikā darbojās konsistorijas un ģenerālkonsistorijas. Bet Krievija sabruka, tad vajadzēja baznīcas pārvaldi un dzīvi pārkārtot. Pagaidu valdība, kuras Prezidents bija mūsu Valsts prezidents, izdeva pagaidu noteikumus 26. sept. 1919. gadā par ev.-lut. konsistorijām un atcēla patronātu. Agrāko konsistoriju vietā valdība radīja jaunu pārvaldi, sastāvošu no 2 garīgiem un 2 laicīgiem, no latviešu draudzēm un no 1 garīga un 1 laicīga no vācu draudzēm. 27. oktobrī 1919. g. apstiprināja pagaidu noteiku-

mus par draudžu padomēm un pārvaldēm. Svarīgs moments mūsu baznīcas dzīvē bija 23. februāris 1922. gadā. Baznīcas Virsvaldes ievēlēšanai sasauktā sinode ievēlēja Baznīcas Virsvaldes prezidentu K. Irbi par Latvijas ev.-lut. bīskapu un P. Pelchavu par vācu draudžu bīskapu Latvijā. 5. sinode 7. martā 1928. g. vienbalsīgi pieņēma iesniegto satversmi un nolēma to ievest dzīvē. Valsts iestāžu sankciju satversme dabuja ar 1928. g. 14. augusta noteikumiem par ev.-lut. baznīcas stāvokli valstī. Uz pieņemtas satversmes pamata mūsu baznīcas dzīve ir izveidojusies un mēs ar pateicību pieminam to, kas sasniegts. Svētdienas skolas valsts sākumā bija tikai trīs draudzēs, tagad jau 127. Jaunatnes darba vadība ir uzticēta māc. E. Stangem. Sarīkoti 11 jaunatnes vadoņu kursi. Sasauktas 24 jaunatnes sanāksmes. Noturēti 5 svētdienas skolotāju kursi. Baznīcas Virsvalde ir iecēlusi iekšmisiņas, ār-misiņas un izdevniecības komisiju.“

Jaunizstrādātās baznīcas satversmes lietā arķibiskāps T. Grīnbergs „Ceļa“ atbildīgajam redaktoram izteicās: „Baznīcas Virsvalde ir sākusi apskatīt Baznīcas Virsvaldes viceprezidenta izstrādāto satversmes projektu, salīdzinot to ar veco. Līdz šim tā atzinusi, ka satversmes ievads par baznīcas mācības pamatiem nav grozams, bet to ietilpinās satversmē kā pašu pirmo paragrafu. Nolemts paturēt vēlēšanas principu, samazināt sinodes locekļu skaitu un formāli saskaņot satversmi ar 1934. gada likumu. Baznīcas Virsvalde cer to caurskatīt līdz nākošā gada sākumam.“

Rīgas Gertrūdes 2. draudzes mācītājs Dr. theol. Kārlis Freidenfelds 2. oktobrī atskatījās uz 40 mācītāja amatā aizvadītiem gadiem. Viņš dzimis 1867. gada 2. jūlijā Dzirciema pagastā. Teoloģiju studējis Tērbatas universitatē, ordinēts 1898. gada 2. oktobrī, un visus ilgos garba gadus nostrādājis Gertrūdes draudzē, līdztekus darbodamies arī kā ticības mācības skolotājs. Viņš sarakstījis mācības grāmatas skolām un teoloģijas doktora gradu ieguvis Varšavas universitatē, kur aizstāvējis disertāciju par Pāvila 4. misijas ceļojumu.

Latvijas universitātes padome ievēlējusi teoloģijas fakultātes mācības spēku doc. Dr. Albertu Freiju par vecāko docentu pie sistematiskās teoloģijas katedras.

Arķibiskāps prof. Dr. T. Grīnbergs 25. septembrī savā katedrālē mācītāja kārtā iesvētīja septiņus teoloģijas fakultātes absolventus-teoloģijas kandidātus: Eduardu Kerģi (nozīmēts par Rīgas apr. iec. vikaru), Elmaru Mačvu (Rīgas pils. iec. vik.), Verneru Reķi (Jelgavas iec. vik.), Oļģertu Robežnieku (Grobiņas iec. vik.), Mārtiņu Stefenhagenu (Jelgavas iec. vik.), Verneru Voitku (Rīgas pils. iec. vik.) un Richardu Zariņu (Rīgas pils. iec. vik.).

23. oktobrī Dundagas baznīcā arķibiskāps ordinēja teoloģijas kandidātus Jāni Saulīti un Nikolaju Plāti. Māc. J. Saulītis darbosies kā Piltenes iec. vikars, bet N. Plāte — kā vikars Latgales iecirknī.

Rubenes draudze 18. septembrī nosvinēja savas pastāvēšanas 730.

gadasvētkus. Draudze dibināta 1208. gadā, un kā pirmais mācītājs tajā darbojies kronists Indriķis.

*

30. oktobrī arķibiskaps T. Grīnbergs iesvētīja jauno Krāslavas baznīcu, kurai pamatakmeni lika 1936. gada vasarā. Svinīgajā dievkalpojumā svētrunu teica Rēzeknes draudzes māc. F. Kramiņš. Svētku kopmielastā iekšlietu ministra V. Gulbja sveicienus draudzei nodeva baznīcu un konfesiju departamenta direktors E. Dimiņš. Rakstisku sveicienu bija piesūtījis kara ministrs ģen. J. Balodis.

*

Saldus draudze Ticības atjaunošanas dienā nosvinēja savas baznīcas 200 gadu pastāvēšanas svētkus. Jaunremontēto dievnamu iesvētīja prāv. A. Virbulis; svētrunu teica prof. Dr. L. Bērziņš.

*

Ticības atjaunošanas dienā, 31. oktobrī arķibiskaps prof. Dr. T. Grīnbergs iesvētīja jauncelto baznīcu Liepnā, kas celta no kaktiem laukakmeņiem.

*

Apriķos 6. novembrī arķibiskaps prof. Dr. T. Grīnbergs iesvētīja atjaunoto vēsturisko baznīcu.

Iesvētē ieradās arī pieminekļu valdes priekšsēdētājs prof. Dr. Fr. Balodis.

Līdzekļus Apriķu baznīcās atjaunošanai piešķīris Valsts prezidents **Kārlis Ulmanis** un vākusi arī studentu vienība „Ziemeļniece“. Apriķu baznīca celta 1645. gadā, un tās griestu gleznojumiem un rokoko stila iekārtai ir izcila mākslinieciska vērtība.

*

Cēsīs 13. novembrī iesvētīja atjaunoto sv. Jāņa baznīcu. Iesvētīšanu izdarīja arķibiskaps prof. Dr. T. Grīnbergs, svētrunu teica prāv. K. Avots un pārskatu par dievnamu pārbūves darbiem sniedza draudzes mācītājs A. Piebalgs. Līdzekļus sirmā dievnama remontam ziedojis arī Valsts Prezidents. Uz iesvēti bija ieradušies arī valsts kancelejas direktors D. Rudzītis un baznīcu un konfesiju dep-ta dir. E. Dimiņš.

*

Atjaunoto Vecpiebalgas baznīcu 13. novembrī iesvētīja arķibiskaps, asistējot prāv. K. Avotam un Vecpiebalgas un apkārtējo draudžu mācītājiem. Mākslinieks J. Jēgers Vecpiebalgas baznīcai darinājis jaunu altara gleznu.

Ā r z e m e s

Armijas statistika.

Sakarā ar priekšā stāvošo pasaules misijas konferenci Madrasā, Starptautiskā misijas padome publicējusi jaunākos datus par misijas darbu visā pasaulē. 1935. gadā, pavisam bija nodarbināti 27.577 evanģeliskie misionāri — eiropieši. Ie-

dzimto baznīcās darbojās 97.044 iedzimto darbinieki — to starpā 10.045 sievietes — kas bija saņēmuši ordināciju un izpildīja garīdznieka amatu. Audzināšanas darbā bija nodarbināti 100.886 iedzimtie. Kristību saņēmušo iedzimto kristiešu skaitu vērtēja 10.971.000, kam vēl nāk klāt

2 miljoni pašlaik mācāmo. Dažādās pasaules daļās darbojas 53.158 pamatskolas iedzimtiem ar 2.925.134 skolniekiem; vidējo un augstāko skolu skaits sasniedza 1218. Kopā ar bībeles skolām, skolotāju semināriem un taml. tajās bija pāri par 100.000 audzēkņu. 1092 slimnīcās darbojās 912 eiropiešu un 1354 iedzimto ārsti un ārstes; līdzās 1232 eiropietēm — žēlsirdīgām māsām strādāja pāri par 9000 iedzimto — kopēju. Salīdzinājumā ar iepriekšējo šāda rakstura statistiku, kas izstrādāta 1925. gadā, jāizceļ divi apstākļi: misionāru-eiropiešu skaits samazinājies, kaut arī ne lielā mērā (par 423), un iedzimto darbinieku skaita pieaugšana par 33%. Iedzimto kristiešu pieaugums sasniedz 69%.

*

Katoļu propagandas kongregācijas sekretārs arķibīskaps Konstantīns sniedz datus par katolisko ārmisiju. Eiropiešu un amerikāņu misionāru skaits sasniedz 14.239, iedzimto misionāru ir 6973, misijas brāļu — 10.035, misijas māsu — 55.349. Ja vēl pieskaita 15.977 misijas skolu audzēkņus, tad katolisko ticības pionieru skaits pagānu zemēs vērtējams uz apm. 100.000.

Vācija.

Sudētijā, kuru septembra lielās politiskās krīzes rezultātā pievienoja Vācijai, iedzīvotāju lielākais vairums pieder katoļu baznīcai. Vācijai pievienotos apgabalos ir ap 140.000 evāņģēliskai baznīcai piederīgo. Tie apvienoti 230 draudzēs, ko apkalpo 70 mācītāji. Sudētijā iedalīta sešas evāņģēliskās baznīcas iecirkņos: Rietumbohemijas (ar Egeru, Falkenavu, Karlsbadi, Komotavu u. c.), Vidusbohemijas (ar Ausigu, Teplicu-

Šēnavu u. c.), Austrumbohemijas (ar Gabloncu, Trantenavu u. c.), Morāvijas un Silezijas. Lielākais ir Ašas iecirknis; Ašā ir arī lielākā sudētiešu ev.-lut. draudze.

*

Austrijas evāņģēliskās baznīcas padome Vīnē aizvien turpina uzsvērt savu uzticību Lielvācijai. Padomes prezidents nacionālistu iestādēm piesūtījis rakstu, kurā asi nosoda katolisko elementu provocētos incidentus Vīnē. „Politizējošie katoļi“ esot stāvējuši par „nodevēju“ — Dolfusa un Šušnīga režīmu, kamēr Austrijas evāņģēliskā baznīca aizvien esot pratusi šķirt pasaulīgo un garīgo dzīvi, un nekad neesot mēģinājusi politisku mērķu dēļ šķelt vācu tautas vienību. Kādā citā rakstā Austrijas evāņģēliskās baznīcas padome ieņem stāvokli pret reliģiskajām strāvām Vācijā. Rakstā uzsvērts, ka Austrijai jānorobežojas no reliģisko kustību antagonisma, jo tikai tā iespējama baznīcpolitiskās situācijas noskaidrošanās Vācijā. Šādu viedokli aizstāv ne tikai austriešu ev. baznīcas vadība, bet arī autoritatīvās politiskās personas.

Čehoslovākija.

Čehu nacionālajai baznīcai pašlaik ir 850.000 locekļu, kas apvienoti 272 draudzēs. Tās apkalpo 303 garīdznieki un 327 reliģijas skolotāji. Pārgājēju no katoļu baznīcas čehu nacionālajā baznīcā pēdējā laikā kļūst mazāk. Pēdējos četros gados no katoļu baznīcas izstājušies 9113 locekļi, bet tajā pārgājušas 14.074 personas, to starpā 6055 no čehu nacionālās baznīcas.

Itālija.

Pāvests Pījs XI pagājušā mēnesī Kastelgandolfā pieņēma 1942. gada

Romas pasaules izstādes ģeneralkomisaru senatoru Čini un viņa tuvākos līdzstrādniekus. Arhitekts Foskini pāvestu iepazīstināja ar pasaules izstādē ceļamās baznīcas ģipsa modeli. Baznīcas augstums sasniegs 70 m un to segs milzīgs kupols — lielumā otrs pēc Romas Pētera baznīcas kupola.

Baznīcas celtnē aizņems 5000 kvadrātmetru lielu platību. Tās ārīne būs segta ar travertīnu, bet iekšienē plašā mērā būs izmantots Itālijas marmors.

*

Pāvests piešķīris San Luidži priesteru seminaram un tam piederošam institutam Neapolē pāvesta universitātes tiesības. Līdzās Romas un Milanā tīri katoliskām universitātēm šī būs pēc skaita trešā. Tajā būs teoloģijas un tieslietu fakultātes. Par universitātes kuratoru ar lielkanclera titulu iecelts Neapoles arhibīskaps kardināls Askalezi.

Palestina.

Asiņainās sadursmes starp arābiem un angļu kārtošanas sargiem un karaspēku turpinās arī vēl tagad, kad, saņemis ievērojamus pāstiprinājumus, angļu karaspēks daudzās Palestīnas vietās uzsācis stingras militāras operācijas. Lai cīnītos ar nesamierināmiem arābiem, angļu karaspēks spiests daudzās apdzīvotās centros pat uzspriecināt ēkas. Neskartas nepaliek arī tādas celtnes kā piem. slavenā Omara mošeja, kas sadursmēs stipri cietusi. — Vācijas evaņģēliskās baznīcas kancelejas vadītājs un Prūsijas baznīcas padomes priekšsēdētājs Dr. Verners šajā sakarā publicējis uzsaukumu, kurā aicina saudzēt Palestīnas svētās vietas. „Notikumi un smagās

cīņas, kas notiek Palestīnā,“ teikts uzsaukumā, „lielā mērā satrauc visu kristīgo pasauli. Vācu evaņģēliskā baznīca cer un sagaida, ka cīņās netiks sagrauts tas, ko kristieši visā pasaulē uzskata par savu kopīpašumu.“ — Pēdējā laika nemieros ļoti grūtos apstākļos nonākusi Sirijas bāriņu patversme, kura kopš gadu desmitiem Jeruzalemē un citās Palestīnas vietās savos bāriņu namos veic svētīgu un pašreizējā darbu. Pašreizējā nemieru vilnī posts piemeklējis ne tikai daudzus pieaugušos, bet arī bērņus, no kuriem neskaitāmi palikuši bez vecākiem un apgādniekiem. Pie patversmju durvīm arvien vairāk trūkcietēju, bet to finansiālais stāvoklis strauji pasliktinas. Līdzekļu trūkuma dēļ pat nācies bāriņu namus Naceretē un Biršalemā slēgt. Jeruzalemes patversmēm nākas atlaist darbiniekus, jo nav līdzekļu to algām, kas jau samazinātas līdz minimumam.

Padomju Savienība.

Šogad Padomju Savienībā atzīmējamas divas svarīgas atceres — paiet 950 gadi, kopš Vladimirs Lielais Krievijā pieņēma kristīgo ticību un 20 gadi kopš lielnieciskās revolūcijas, kas iezīmēja bezdievības kustības sākumu. Kāds Polijas laikraksts šajā sakarā raksta, ka pašreizējā reliģiskā dzīve Pad. Savienībā tomēr dodot pamatu zināmam optimismam. Reliģiskā dzīve Pad. Savienībā nebūt neesot iznīcināta, kamēr aizvien lielāku neveiksmi nākoties ciest bezdievju kustībai un pretreligiķiskai propagandai. Gan sagrauti desmitiem tūkstoši dievnamu un nākamā „bezdievības četrgadē“ no 1938.—1942. g. pieteikta 2000 kristīgo baznīcu, 60

sinagogu un 19 mošeju iznīcināšana, tomēr tieši uz šīm drupām dzimstot krievu nacijas reliģiskā atmoda. Padomju iestādes gan no cīņas neat-sakoties, bet pretreligiģiskās kampaņas lietu vairs neizvīrnot tik izcilā vietā kā senāk. Kāda krievu komponista opera, kurā izzobota krievu pievēr-šanās kristīgai ticībai, izpelnījusies nosodīšanu pat PSRS presē. Vai-rāki laikraksti pasvītro, ka kristīgai ticībai Krievijā bijusi liela nozīme, jo tā tuvinājusi Vakareiropas kulturu. Ja arī tas neliecina par pagriezienu padomju valsts attiecībās pret reli-ģiju, ir tomēr skaidrs, ka cīņas asums lielā mērā mazinājies.

PSRS ārlietu komisara Litvinova ierosinājumā Staļins atļāvis Padomju Savienības diplomatiskiem pārstāv-jiem ārzemēs piedalīties oficiālos reliģiskos aktos — oficiālās bērēs, karogu iesvētīšanās un taml.

Anglija.

Šī gada beigās Londonā sanāk starptautiskā brīvdomātāju konfere-nce. Padomju Savienība uz konfe-renci sūtīs 18 personu lielu delega-ciju, lai sniegtu plašus ziņojumus par pretreligiģiskās propagandas metodēm Pad. Savienībā. Pret šī kongresa sarīkošanu Anglijā jau konservatīvo deputats Ramzajs iesniedzis protestu iekšlietu ministram, kas tomēr pali-cis neievērots.

Mazā kronika.

Visbijā notikusi plaša Oksfordas grupu kustības pārstāvju sanāksme Dr. Buchmaņa vadībā, kas ilgusi 10 dienas. Tajā piedalījušies pārstāvji no Somijas, Dānijas, Anglijas, Skoti-jas, Amerikas un Austrālijas.

Japānā ir 264.222 katoļu (350.000 protestantu), no tiem 143.312 Korejā un 9040 Formozā.

Angļu bībeles sabiedrība pēdējā gadā izplatījusi 11.318.575 bībeles, t. i. par 25.373 mazāk kā gadu iepriekš. Izplatīto eksemplaru skaita samazināšanos ved sakarā ar pilsoņu karu Spānijā.

Pompejas izrakumos kāda nama atliekās atrasts krusta zīmes nospie-dums. Tas liecina, ka 79. gadā Pom-pejos bijuši kristieši.

Pēc nīknām cīņām hindi un mu-hamedāni Burmā nosvinējuši kopīgus miera un saprašānās svētkus.

Parīzes protestantiskās teoloģijas fakultatē pašlaik studē 43 francuži un 7 ārzemnieki; Monpeljē universitatē 23 un 4; Strasburgā 41 un 21.

Zalzburgā slēgta katoļu teoloģijas fakultate.

Atbild, redaktors: Vec. Doc. Dr. **Alb. Freijs.**

Redakcijas kolegija: prof. Dr. **K. Kundziņš**, prof. Dr. **V. Maldonis**, prof. Dr. **L. Bērziņš**, māc. **G. Šaurums**, māc. **P. Detlavs.**

Izdevēja: **Latvijas Ev.-lut. Baznīcas Virsvalde.**